

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Június 6.

23. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Kollegiumaink Értesítői a milleniumra.

(Váró Ferenc előadása a szászvárosi tanári Értekezleten.)

Tisztelt Értekezlet!

Tanügyi előadó atyánkfia, néhány nappal ez előtt, levélben azt kérdezte tőlem: nem tartanám-e helyesnek, hogy kollégiumaink Értesítőinek tartalmáról, berendezéséről, milleniumi Értesítőink bizonyos foku összhangja érdekében, a szászvárosi Értekezleten tanakodjunk? Ha igen, hát vállalkozzam az ügy előadására.

Abban a föltevésben, hogy némileg rögtönös vállalkozásomat a tiszt. Értekezlet időszerűtlennek itélni nem fogja, igyekszem, a helyes célzatu föl-szólításnak megfelelni.

Az Értesítő-szerkesztés munkájának száraz, és unalmas voltát mindenki ismeri, a ki kétszer-háromszor próbálta. Még legtöbb élvezetet ad a rovatokba szedhető anyaggal való elbánás. De már a szövegezést kívánó kursziv anyagnak évről-évre ismétlése, foltozgatása, az egyes címek sablonjainak kitöltögetése, sajtó alá készítés, korrekció, revízió: mind ez csak az írásbeli dolgozatok javításának tanári gyönyöreivel mérhető össze. Nem csodálom, ha némely Értesítő csak amugy szerkesztődik, s néha olyan adatot is találunk benne, a mely három évvel az előtt volt — adat, azóta pedig csak benfelejtett szerkesztői hagyatéék. Olykor-olykor egyes elkövetett toll-, és sajtóhibák is válhatnak év-ciklusos hagyatéékká.

Még jó, ha a mintául veendő tavalyi Értesítőnek kezelésével, berendezésével, kiállításával meg vagyunk elégedve, s nyugodtan ollóztatjuk, ragasztgatjuk újjá a lapjait. De, elégedetlennek lenni vele, s mégis óvakodni, nehogy a hagyományoktól eltérjünk, s esetleg éppen azzal, a miben eltértünk, valamely kollégának, vagy hírlapi referensnek izlésével ellenkezésbe jőjjünk: apró gondjaink között ez is számot tehető skrupulus.

Az iskolai Értesítő, eredetileg, a tanárok és

tanulók névsorának, a vizsgálatok rendjének, s a jövő évi felvételre vonatkozó tudnivalóknak közzétételét vallotta céljául. A nyilvánosság iránti hódolat, az intézetek versenye, szülők, s tanügyi körök kívánata, érdeklődése, mind több-több anyagot vont bele, és halmozott az Értesítőbe: az értekezéseket, mint a tanárok képességének, módszerének, haladásának bizonyítékait; pályázatok, jutalmak kimutatását, gyűjtemények állapotának, gyarapodásának feltüntetését, jelentéseket ifjusági egyesületek működéséről, egészség-ügyről, melyek az intézetnek hivatását, rangját, fejlődését, előnyeit tárják fel. Beléje kerül az intézet történetének minden figyelemre érdemes adata, s a hivatalos jelentések statisztikai táblái is. Meg kell azonban vallani, hogy ez anyag, a legtöbb Értesítőben, véletlenül egymásra halmozott rétegekben található. Csakugyan jó volna, megállapítani azokat a szempontokat, a melyeket, megválva az egymást-utánzástól és divattól, tudatosan követni, érdemes és szükséges az Értesítő szerkesztésénél.

Az Értesítőben az igazgatóság az intézetről ad képet, kétségkívül azzal a céllal, hogy az illetékes érdeklődést tárgyilagosan kielégítse. Erre a három kérdésre tehát: ki, mit, és mily céllal adva van a felelet. Döntő kérdésül fenmarad, hogy kinek; kiknek szól az Értesítő? Ettől függ a válogatás az anyagban, az elrendezés, sőt a stíl, és a külső kiállítás is.

Kinek szól tehát az Értesítő?

Hogy első sorban a szülőknek, az talán nem kétséges. Hozzájuk számíthatjuk, általánosságban, a művelt társadalmat. A nagy nyilvánosság, s annak organumai, a hírlapok, se többet, se kevesebbet, se más alakban ne kívánjanak az Értesítőtől, mint a mi a szülőket kellően tájékoztathatja, és kielégítheti.

Szól az Értesítő, második sorban, a tanügyi szakembereknek. Számítsuk hozzájuk, de csak személyük szerint, mind azokat, a kiknek hivatalos

közük van az iskola kormányzásához. A hivatott, vagy hivatalos szakemberek sokfelé ágazó igényei jelentékeny befolyással voltak Értesítőink vastagítására, sőt némileg már túlhaladott igényeiknek fossilis maradványaival is találkozunk az Értesítőben: ilyeneknek tekintem én a részletes tananyag-kimutatásokat. De, ezekről majd alább szóljunk.

Azt tapasztaljuk, hogy néhol az Értesítőt a felettes hatóságokhoz intézett hivatalos évi jelentésnek is szeretik tekinteni. Az ellen, természetesen, nem lehet kifogásunk, ha a felettes hatóságok megelégedsznek azzal a jelentéssel, mely a szülőknek, s az idegen szakértőknek van szánva. Azt azonban részemről határozottan elutasítandó irányzatnak tartom, hogy az Értesítő oly anyaggal terheltessék, mely csak a felettes hatóságoknak, mint ilyeneknek, figyelmére tarthat számot. A felettes hatóságoknak az igazgatóság sok olyan dologról tartozik felelettel, a melyek sem a szülők, sem más külső érdeklődők megítélése alá nem tartoznak; ezek nem halmozandók fel az Értesítőben, hanem az ennek nyilvános adatait kiegészítő, illetőleg, azokra hivatkozó irott évi jelentésekbe valók.

Nem szól az Értesítő a tanulóknak sem. Róluk, de nem nekik. Negatívum azonban, szem előtt tartandó a tanulók érdeklődése is, mert a szülőknek szánt Értesítőt ők is, néha inkább csak ők, forgatják. Ezért nem való az Értesítőbe semmi olyan, a mit a pedagógiai tapintat velük szemben diszkrécióban szokott tartani.

Azt nézve tehát, hogy a mondottak szerint kiknek, és mily céllal van szánva az Értesítő, tartsunk egy kis szemlét az Értesítő tartalmának némely közdivatu, esetleg, újabb divatu pontjai felett.

Kezdem az értekezésem, de nem szólok sem a székfoglaló értekezésekről, sem az igazgatói évváró beszédekről. A székfoglalónak, ha nem önállóan jelenik meg, az Értesítőben a helye. Igazgatói évváró beszédet pedig retorikai szövegben, az összes hazai Értesítők közül, a múlt évről, csak a szászvárosiban, és a nagyenyediben találtam. Másnemű értekezést, vagy órációt csak olyat vennék fel az Értesítőbe, a melynek, tárgyánál fogva, van valamelyes helyi jelentősége. Nem is éppen régen, a mikor még nagy híjja volt a szakfolyóiratoknak, vagy az ifjuságnak szánt dolgozatok közzé tételére kiadókat nem igen lehetett találni: a munkás-tollu tanárnak elismeréssel jutalmazó menedéke volt az Értesítő irodalmi része. Ma már

az általános tárgy pedagógiai és más tudományos dolgozatoknak, mindenki számára, könnyen hozzáférhető folyóiratokban, általános tárgy ifjusági olvasni valóknak pedig a megfelelő vállalatok füzetekben, száz, meg száz könyvtárban van a megfelelő helyük; ellenben, a megszaporodott, és minden kulturális ponton virágzó tanintézetek egy pár száz Értesítője, tudományos irodalmi szempontból, tartassék fenn oly arkhivumul, melyben a természet, történelem, ethnográfia, közművelődés helyi tárgyainak szakszerű megvilágításait kereshessék, és találhassák meg a vidék érdekeltjei, s a tudomány szakemberei. Ennyit az értekezésemről.

Van az Értesítőnek, átlag egy jó nyomtatott ívet kitöltő ásatag része, a «Tananyag-kimutató». Volt idő, többen vagyunk még, a kik benne éltünk, a mikor némely tárgyat a tanár saját kézírata szerint tanított. Nemes előzékenység volt akkor a tanártól, hogy kéziratának tartalom-jegyzékét, esetleg néminemű kivonatát, az Értesítőben, nyomtatva, közzé tette. Vagy a mikor még a gimnáziumok alaptantervei egyházkerületenkint, sőt egyes intézetenkint is különböztek: volt akkor a tananyag-kimutatásnak reális beszámoló értéke. De ma, midőn az alaptantervek minden intézetre kötelezőleg meg vannak állapítva, s midőn minden tárgyat approbált tankönyv alapján kell tanítanunk, azt tartom, háládatlan munka és költség, «végzett tananyag» címén, részint a tantervet, részint a tankönyvek tartalom-jegyzékét évről-évre újból lenyomatni; elég volna, a hivatalos és nyomtatásban megkapható tantervre és a pontos jegyzékben felsorolandó tankönyvekre való hivatkozással, csupán a jellemző tanmeneti adatokat tenni közzé, u. m. a tárgyalt olvasmányok megjelölését, az írásbeli dolgozatok jellemzését, s a tantervtől, netalán a tankönyvtől való esetleges eltéréseket. Megengedem, hogy az ilyen kimutatás megközelítőleg ép akkora tért, mindenestre pedig céltudatosabb munkát kíván, mint az eddigi sablon, de legalább konkrét dolgokat mond, a melyeken el lehet igazodni, s a melyekből a tanterv bíráló is, tankönyvíró is tanulságot merithet a legilletékesebb forrásból, a szaktanárok jelentéséből. Én tehát a tananyag-kimutatás sablonja helyébe ezeket a rovatokat tenném: 1. A használt tankönyvek jegyzéke. 2. Eltérések a rendes tantervtől. 3. Eltérések a tankönyvektől. 4. Tárgyalt iskolai olvasmányok. 5. Tanulók írásbeli feladatai.

Szólok most a tanulók névsoráról, mint az Értesítő törzsökös anyagáról. Ez a rész főleg a szülőket érdekli, de egy s más tekintetben a szakértőknek is leköti a figyelmét. A legtöbb intézet névsort közöl és érdemjegy-táblázatot, néhány intézet mellőzi az érdem-táblázatot, s legfőleg az általános előmenetelt jelzi; egyes Értesítőben a névsor a tanulóknak életkoruk, vallásuk, szülő-, vagy illetőségi helyük, díjmentességük, segélyezett-, vagy jutalmazott voltuk s hasonló viszonyaik adatait is, ezt, vagy amatt, néhányat, vagy valamennyit, feltünteti. E tekintetben az eltéréseket, a változatosságot, azt hiszem, az egyes intézetek érdekei, viszonyai, individuálitása alaposan megközelítik. Kétségtelenül, gond és tapintat nyilvánulhat abban is, a mit nyilvánosságra hozunk, abban is, a mit mellőzünk. Némely kisvárosi iskola, melynek tanulói többnyire helybeliek, miért zándorítsa nyilvánosan a családokat a «jelesek» és «elégtelenek» ki nyomtatásával? Elég, ha az érdeklődők számára tárgyankint összegezve, feltünteti az érdemjegyek számát. Állami intézet miért jelezze nyomtatásban a felekezeti különbségeket? A hol az életkor-viszonyok átlag normálisak, a hol segélyek, ösztöndíjak, tandíjmentességek csak szorványosan vannak: ezek rendszeres jelzése felesleges. Ellenben, a mely intézet sok és sokféle segínyt, jutalmakat nyújt; a melynek tanulói honosság szempontjából nagy területről gyűlnek össze; a melyben osztályonként rendszeren nagy az életkor-különbségi skála; a melyben a felekezeti hovatartozásnak szabályosan megállapított következményei vannak: az ily intézetek Értesítőjében a névsor csak hadd tüntesse fell pontosan és számálhatólag s egyenkint mérlegelhetőleg a megfelelő adatokat, úgy a szülők, mint a szakértők számára.

A tanári személyzet kimutatása is törzsökös anyaga az Értesítőnek. Észrevételem erről az, hogy hét kollégiumunk Értesítőiben, egy kivételével, valamennyiben a tanároknak csupán intézeti funkcióik, megbízatásaik vannak jelezve, ellenben, egyházkormányzati, városi, megyei, társadalmi, egyleti funkcióikról, pedagógiai tudományos, irodalmi társulatokhoz való viszonyaikról, nemkülönben irodalmi munkásságukról is hallgat az írás. Ezek az adatok általában föntartatnak a tanárnak holta utánra, a felette mondandó emlékbeszéd anyagául. A miben igen szép, régi magyar és kálvinista filozofia és a szerénység

tapintata érvényesül, s ehhez bíráló ujjal nyulni, nem tartom tapintatosnak.

Az önképző-körökről, és pályázatokról némely Értesítőben olynemű túltengésben szenvedő jelenségekkel találkozunk, mint hogy ha az Értesítő egyenesen a tanulóknak, a jelentés pedig önkintes tevékenységük, hiuságuk legszegesebb stimulusául volna szánva. Az Értesítők többsége e részben mégis a mértékletesség felé hajlik.

A statisztikai kimutatásokban is fordul elő itt-ott túltengés. Lenyomatják, például, a miniszter számára gyűjtött összes statisztikai adatokat, holott ezek egy része csakis összegezésre, és nagyban való összehasonlító műveletekre alkalmas. Szaporítják a henye rovatokat testgyakorlati statisztikával, és testi fejlődöttségnek személyenkint való kimutatásával. Nem mondom, hogy ilyen adatokat nem kell gyűjteni, de talán még sem éppen évenként való közlésre, hanem nagyobb cikklusonként, tanulmány keretében való földolgozásra. Bizonyára, sok becses anyag van egy igazgatói irattárban, a mit rovatokba lehet, szükség szerint, szedni; de jó, óvakodni attól, hogy az Értesítő az irattár papirkosarának tekintessék.

(Vége következik)

«A hitel-szövetkezetekről.»

Ezzel a címmel, Vajda Ferenc úr szerfelett sajátos hangulatu cikkel lepi meg a világot, és minden jóakaró barátját, Lapunk legutóbbi számában.

Majdnem kedvem volna, azt mondani az adomabeli bakával, hogy Vajda Ferenc ezt a cikket megírni, megírhatta ugyan, de bizonyosan nem olvasta el.

Mert, annyi ellentmondást, három kis hasábon, ilyen komoly tárgyról, csak egy olyan művésziesen logikátlan elme hordhat össze, a minőnek én, legalább eddig, Vajda Ferenc urat nem ismertem. És éppen most, mikor az országos gazda-kongresszus alkalmából, a hitel-szövetkezetek minden kritikán felül álló áldásos voltát, mint ilyent, az ország legjobbjai mutatják fel a nemzet színe előtt, és mikor ezért őket, az egész ország komoly szavu, és ellenőrizni minden dologban talpon álló hazafias sajtója, a legosztatlanabb elismerésben részesíti.

Fogadtá volna meg legalább Vajda úr a tanítványának mondott szavakat, hogy: «a mit akarsz cselekedni, hamar cselekedjed.» Roszabbkor soha roszul nem kezdettek még valamit, mint a mit Vajda Ferenc úr akar most kezdeni a szövetkezetek ellen.

Különben (a mint maga is ismételtlen hangsúlyozza), ő maga sincs tisztában azzal egész cikke folyamán, hogy áldja-e, vagy szidja; pártolja-e, vagy ellenezze a hitel-szövetkezeteket; kezdjen-e ellenük valamit, vagy ne kezdjen?

Hát, ne kezdjen!

A görgényi egyházmegye amaz «igen tisztelt al-gondnoka,» a kit ön emleget, a Csel. XXVI. 28. (és nem 27-ik) versével kapcsolatban, nagyon szépen elmondhatná önnek azt, a mit Pál felelt Agrippának folytatólagosan a 29 ik versben, hogy t. i.: «kivánnám az istentől, hogy nem csak te, hanem mindenek lettek volna olyanok, mint én; ez egy leszidásom túl megválva.»

Kedves Vajda-kollégám! Éppen pünköst szombatja van most, mikor itt, falusi magányomban, a hol négy éve van már virágzó hitel-szövetkezet, az ön cikkét olvasom; engedje meg, hogy egy pár nagyon is «képzelt» aggodalmának, habár rövidesen is, mégis a szeme közé nézzek.

Olyan formán kezdi ön, mint Cassius Cézár holtteste fölött: «Brutus, derék Brutus, rendkívül derék férfi.» A hitel-szövetkezetekről írott kifogásait, de ezt már csakugyan érdemtelenül, a keresztyénség eszméjének elterjedésével hozza ön kapcsolatba. «Mint akkor», írja ön, «egy tetszetős eszme járja be mostanában a társadalmat, és hódít mindenfelé.»

Ez ellen a «tetszetős», és «hódító» eszme ellen kell önnek aggodalmoskodó arccal fölemelnie szavát? Miért? Hát, ön szépen megfelel erre. Mert a legfőbb céllal, «a tagok erkölcsi és anyagi jóllétének fejlesztésével», a mint ön kifejezi magát, «ugy tetszik nekünk, hogy többet akarnak szolgálni, mint a mennyit tényleg meg is valósíthatnak.» Ugyan-ugyan! Ezzel az indokolással, mint ha csakugyan érteném a keresztyénség kolosszális horderejű eszméivel való összehasonlítás szükségét (a nélkül, persze, hogy hizelgés képében elismerhetném e hasonlat jogosultságát), mert hiszen a keresztyénség is, «úgy tetszik nekünk, hogy többet akar szolgálni, mint a mennyit tényleg meg is valósíthat», mikor, például, azt kívánja tőlünk, hogy «legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes.»

Ne tréfáljunk mi ilyen komoly dolgokkal, kedves atyámfia.

Avagy azért, hogy a keresztyénség áldásos voltával (hogy ennél az óriási példánál maradjunk) egyesek egyszer és másszor, az idők folyamán, vissza éltek: követ dobnánk-e általában magára a keresztyénségre? A tüzet ki akarná végképpen kivetni a világból, vagy áldásos voltát csak kétségbe vonni is azon az alapon, mert hiszen sokszor egész városokat fölemészt?

Ne hajigálódzunk így, édes atyámfia, a szavakkal. Kárt a nap is tehet, éppen úgy, mint az anyai szeretet, vagy akár a hitel-szövetkezet, de azért okos ember nem fog mindjárt sem az egyikre, sem a másikra «pereat»-ot kiáltani, úgy-e?

Különben, és ezt már csakugyan a legőszintébb felvilágosítás képpen akarom csak ide vetni az ön számára, a szövetkezetek alapszabályai ugy vannak megalkotva, hogy az egészet csupán (irni, olvasni tudó) földmivelő emberek is bizvást el tudják bárhol vezetni, és a «hatos» befizetéseket akár heti, akár, mint nálunk van, havi összegekben, annak rendi és módja szerint, elkönyvelni. Hogy aztán az évi mérleget a központból lejövő rendes könyvvezető állítja össze minden félév végén: azt találná ön valami olyan lealázó dolognak, a mi

miatt «önérzetes» lelkész nem lehetne még csak felügyelője sem az illető szövetkezetnek?

Ugyan, édes kollégám, Saul, minek rúgódozol az ösztön ellen? Roppant komikus dolog önnek is, meg más papnak is a «központi generális» parancsát emlegetni, mint lealázó dolgot akkor, mikor a hitel-szövetkezetnél, mint felügyelő (mert ez a legmegfelelőbb, és leggyakoribb tiszte a helybeli papnak) soha senkinek alávetve nincsen, csak, tiszte szerint, évcnte kétszer (két órán át) felül vizsgálja a félévi számadásokat.

Az ön cikkének egy (eredetét tekintve) nagyon megmosolyogni valón gyanus, hogy ne mondjam, naiv passzusára engedje meg, kedves kollégám, hogy azzal a bizonyos mély hallgatással válaszoljak, a mivel, a magam papi állásán keresztül tekintve, az ön papi állásának is tartozom.

Ez a passzus pedig a következő: «Még nincsenek határozott adataim, de valami olyasmit hallottam egy községről, melynek hitel-szövetkezete van, hogy vasárnaponként három-négy annyi sör kél el, miut ez előtt.» Tehát, «még nincsenek» határozott adatai; de hát, «egy községről» «valami olyasmit» hallott.

Mi ez? Sokkal többre becsülöm, kedves kollégám, önt is, meg e lapok t. olvasóit is, semhogy az ilyen hangra itt reflektáljak. «Ugy hallom»-búl, «olyasmik»-ből nem hozzánk illő dolog, valamit építeni. Ezt ön bizonyára éppen olyan jól tudja, mint én.

A mit, végezetre, ön a református pap hivatásáról beszél, hogy «a pap legyen az ő gyülekezetében apostol», hogy legyen «anyagilag független az ő híveitől», hogy hirdesse a keresztyénséget, mely az «élet szolgálatában áll»: hát, ezekre én is azt mondom, hogy ezek «mind igazak és ámenek». Csakhogy más következtetést vonok le belőlük, mint ön. Nem azt, hogy minden ő dolgaiktól, mely a gyakorlati életre, hogy úgy mondjam, a megélhetésre vonatkozik, száz mértföldre távol tartsam magamat; sem azt, hogy csak az ige-hirdetéssel, tehát, hetenkint egy-két órára legyenek papjuk csupán (mert így tenném azt, a mit ön felhoz, hogy vizet prédikálván, bort igyam), hanem úgy, hogy enyém legyen, Tompával, «az én népem jó és bal-sorsának fele, s örüljek, sirjak résztvevőn vele».

Igy-igy, kedves kollégám! Az «erős talajt» így nem fogjuk sem ön, sem én «kirugni a lábunk alól». A mi Mesterünk nem csak prédikált. Járt-kelt, gyógyított, jót tett, és munkált mindenfelé, mignem elmondhatta jó lelkiismerettel, hogy «elvégeztem, Atyám, a munkát, melyet reám bízál.» Ő legyen a mi minta képünk, ő!

Utoljára (az egész cikkét betetőző ellentmondása képpen) azt mondja kollega uram, hogy «ohajtom, hogy virágozzanak a hitel-szövetkezetek.» Lám, ha csak ennyit mond: bizony-bizony, sokkal többet mond vala! Mert a főntebbiek után, újra az az adomabeli áldás jut önkin-telen az olvasó eszébe, hogy «nó hát, áldjon meg az isten, de úgy, a hogy én akarom!»

Ne bántsuk mi, kedves kollégám, azokat a hitel-szövetkezeteket. Ne tekintgessünk gyanus szemmel azok felé a jó-indulatu emberek felé, a kik talán anyagi áldozatok árán is, de minden esetre sok fizikai erő, és erőbeli vesződségükkel nekünk, papoknak, önkint. jó-akaró

munka-társaink szegődnek a nép anyagi, és erkölcsi boldogítására.

Az ön cikke, kedves kollégám, egészen alkalmas arra, hogy Pythia-szerű ítéleteivel legalább is zavarba hozza az esetleg még eddig habozó, de különben a vezetésre hivatott tényezőket a hitel-szövetkezetek alapításában.

Ezért kellett nekem, legalább ennyicske tiltakozó szót mondanom. Örökké csak prédikálnunk, és néznünk az égre: kevés. Tégy, hass, munkálj, a hol csak tudsz, mert rád üt a szózat, hogy «mit állasz ott, nézván az égre?!»

Különben, a Szent-lélek munkás ereje szálljon mindenikünkre!

Egy görgényi pap.

Tanári Értekezlet Szászvároson.

Hét kollegiumunk tanárainak ez idei rendes Értekezlete Szászvároson tartatott meg. Május 28-án a délutáni, és esti vonattal érkeztek, esős időben, a különböző intézetek tanárai Szászvárosra. Estve nyolc órakor, a Széchenyi szállóban, ismerkedési estély volt, a hol, természetesen, a viszontlátás örömeit tolmácsoló köszöntőkben nem volt hiány. Felköszöntötték, a többek között, a vendégeket, és a szintén jelenlevő dr. gróf Kún Gézát, a Kún-kollégium főgondnokát, ki örömmel üdvözölte a megjelenteket.

Máj. 29-én, szerdán, d. e. kilenc órakor nyílt meg az Értekezlet, a torna-csarnokban Dr. gróf Kún Géza, főgondnok magvas megnyitójában a középiskolák fontosságát, azok emelését hangsúlyozta. E magvas beszéd, egész terjedelmében, jóni fog az Értekezlet jegyzőkönyvében.

Simon Ferenc, igazgató, megnyitó beszédében a tanár egyéniségéről, s ennek emeléséről, ezzel kapcsolatban e gyűlésen hozandó határozatok fontosságáról tett előterjesztést.

A megjelent ötvenöt értekezleti tag, a tárgysorozat megállapítása után, élénk érdeklődéssel hallgatta Simon Ferenc, szászvárosi kollegiumi igazgató előterjesztését a Kún-kollégium újabb tizenhét éves történetéről. Örömmel hallotta, hogy mennyit fejlődött az intézet a halhatatlan emlékü gróf Kún Kocsárd fejedelmi pártfogása alatt.

Utána. Makkai Domokos, nagy-enyedi tanár, mindvégig lekötötte hallgatói figyelmét felolvasásával, melyben Varga Ottó «Magyarország története» című tanönyvét ismertette, bírálta. Ez értekezés is meg fog jelenni valamelyik tanügyi lapban, s akkor mindenki élvezheti fogja.

Ez után, Váró Ferenc, nagy-enyedi Bethlen-főgimnáziumi igazgató nagy gonddal egybeállított előterjesztését és indítványát tette meg, hogy mikint állítsák ki kollegiumaink Értesítőjüket a milleniumra. Ez érdekes előadás külön füzetben is meg fog jelenni, s bizonyára nagy mértékben fog a végleges megállapodásra biztos kalauzskint szolgálni.

Egy órakor az értekezletnek vége volt, mikor a főgondnok üdvözlésére, s innen pedig szántiz terítékű bankettre mentek. Tósztokban, természetesen, nem volt

hiány itt sem. Különös lelkesedést keltett a főtiszt. püspök, Szász Domokos, atyánkfára mondott felköszöntő, melyet nyomban meg is táviratoztak a, fájdalom, jelen nem lehetett főpásztornak.

Másnap, május 30-án, az Értekezlet tulajdonképpeni tárgyát, az özvegy-árvai gyámintézet jövő sorsát kezdték tárgyalni, s e felett széles mederben indult meg a vita. Hatalmas argumentumokkal igyekezett mindkét fél a maga álláspontját fogadtatni el. Némelyek, különösen az enyediék, az özvegy-árvai gyámintézetet, az állami nyugdíjintézet életbe lépése után, alapszabályváltoztatással, segély-alap címén akarták továbbra is fentartani, míg mások bebizonyítva, hogy az eddigi hiperhumánizmussal e gyámintézet többé fenn nem tartható, a már meglévő 47,000 forint tőkét az egyes kollegiumok között, teher és befizetés arányában megállapított kulcs szerint felosztva, az egyes iskolai Előljáróságokra akarták bizni, hogy aztán az elégítse ki belőle, a szükség szerinti pótolva azt, a jogosultakat.

A húzamosan tartott vita délben félbe szakadt, mikor az algondnokok üdvözlésére, s onnan a konviktus helyiségébe mentek ebédre, délután pedig, a vita befejezte után, az Értekezlet tizenhét szóval tizenegy ellenében kimondá, hogy az özvegy-árvai gyámintézet, az eddigi szabályzatokkal, a nyugdíj törvény életbe lépése után, fenn nem tartható; azon kérdésre pedig, hogy az esedékes kötelezettségek teljesítésére a tőke együtt tartandó-e, avagy az egyes kollegiumok között felosztandó-e: hét szó az együtttartás, tizenhat szó a felosztás mellett nyilatkozott, nem szavazott nyolc, s így tehát, egy általános szótöbbséggel kimondták azon elvi határozatot, hogy az özvegy-árvai gyámintézet alaptőkéje az egyes kollegiumok között, az országos nyugdíj-intézet életbe lépésekor, felosztandó. Az enyediék ez ellen óvást emeltek ugyan, de az Értekezlet megbizta a kolozsvári kollegium tanár-karát, mint kezelő testületet, hogy a felosztás elve értelmében, elaborátumot készítsen, s azt az egyes intézeteknek megküldve, az ügyet annyira készítse elő, hogy a jövőre Sepsí-Szent-Györgyön tartandó Értekezleten, ez ügyben végleges határozatot lehessen hozni.

Több bizottsági jelentés meghallgatása, s a szokásos üdvözlések, és köszönetek kifejezése után, az Értekezlet május 30-án estve nyolc órakor, véget ért.

Május 31-én a tagok nagy száma Vajda-Hunyadra ment át, a vár, és vaskohók megtekintésére.

Dr. Dózsa József,
értekezleti jegyző

Az egyházmegyéből.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

Az udvarhelyi egyházmegye május 20. és 21-ik napjain tartotta tavaszi rendes közgyűlését, Sz. Udvarhelyen, a kollegium nagy termében. A szép számban egybegyűlt tagok kilenc órakor a templomba vonultak. Biró András, peteki lelkész aa. lelkes beszédben fejtegette az istenben vetett bizalom felemelő voltát. Csak ismételtlen fájdalommal kell megjegyeznünk, a városi publikumot újra nem lehetett látni sehol. Tehetnének tán e tekintetben többet az udvarhelyi egyház vezetői. Vagy, ha másképpen a helyzeten segíteni

nem tudunk kezdjük a közgyűlést mindig vasárnap. Tapintatos eljárással, a csaknem általánossá lett téves nézetet e tekintetben is gyöngíthetjük s az ünnepi szónok is nem lesz kénytelen, úgy szólván, csak papok előtt beszélni.

A templomozás után, Menyhárt András, esperes aa. magvas beszéddel megnyitja a közgyűlést. Különösen kiemeli általában az egyházak anyagi ügyeinek kedvezőtlen voltát, a minnek okai nagyrészt a mai kedvezőtlen gazdasági helyzetben keresendő. Ekkor jelent meg közöttünk mélt. Gyárfás Domokos, agg főgondnokunk, ki mindig szent kötelességének tartja egyháziért buzgolkodni, tenni.

Névsor olvasás, a tárgysorozat rendjének elfogadása és a bizottságok kiküldése után, Darvai Lajos jegyző tette meg jelentését az egyházmegyei tanács működéséről: tudomásul vétetett, s érette köszönet lett szavazva.

A leiratok felolvasása után, Bedő András, bikafalvi lelkész aa. egyhangulag közpénztáros, nyomtatvány-kezelő, könyv és levéltárosnak megválasztatott s egyszersmind ezer frtig. javaira bekebelezés rendeltetett el.

Bekebelezettek az egyházmegye kötelékébe Lengyel István, voldorfi, Viski Gyula, siklódi lelkészek; Damó István, parajdi énekvezér, Pataki Dénes fiátfalvi énekvezértanító.

Délután ismételen sok időt foglalt el a gyámintézet hátrálékosainak ügye. Hosszas, olykor-olykor éles eszmecsere folyt, az ügy végleges eldöntése felett. Többen az 1893. évi közgyűlés végrehajtását követelték, mely fegyelmi keresetet szabott azokra, kik 1894. december végeig tartozásaikat be nem fizetik. Végre, mégis azon határozati javaslat fogadtatott el, melyet Bod Károly tanár nyújtott be, melynek értelmében a fizetési határidő 1895. végéig meghosszabbíttatik; ki ekkorra fizetési kötelezettségének eleget nem tesz, kiközösítette magát a gyámintézetből s tagja ezután sem lehet. Mivel az országos papi gyámintézet is valószínűleg 1896-ban életbe lép, s a tanítók gyámintézetének ügye is, némelyek óhajtságának megfelelőleg, megfontolás tárgyává tehető, egy bizottság küldetett ki Sebesi Ákos, Bod Károly, Kelemen János, Kis Károly, Darvai Lajos és Veres Ferenc tanító személyében, a dolgok tisztázására s javaslattétel végett, a jövőre. A gyámintézet érdekében ezen évben egy rendkívüli közgyűlés hivatik össze.

Most a közgyűlés Ugron Zoltánnak 25 frt. felajánlott képviselői díjáért mondott köszönetet, majd Orbán Ferenc, kőrispataki tanító ügyében intézkedett, mire az est válasra hivta fel a kevesebb számú egybegyűlteket.

Másnap a jegyzőkönyv hitelesítése után, a gyámintézeti pénzár-számadás vizsgáló bizottság jelentése vétetett tudomásul, megállapított a jogosult örvegyek névsora, a kiosztandó összeg. A közpénztári számadás elkészítésével új pénztáros bízott meg. Majd a kérvényi bizottság jelentése

és a képviselői díjak kiutalása után Dobó, eddigi leányegyház ügye került elő. Kelemen János beható indokolása alapján, kimondotta a közgyűlés, miután nincs remény, hogy ide újabb segítséget nyerjünk s a miniszter is megtagadta a levita-tanító fizetése kipótlását, a kevés számú tanítótelesekre való tekintettel, a meglévő fizetésre pályázatot kér: ha lehet, betölti, ellenkező esetben meghajlik a kényszerűség előtt. Másrészt, az eddigi adminisztrátorok a rossz közlekedés miatt, nehezen felelhetek meg e helyen kötelességüknek. Kevesebb nehézséggel lehetett végezni e tisztt Bögözből. Ugyanazért Bögözhöz való állandó csatolása kimondatik, egyelőre a 40 frt. központi járulék a beszolgálat díja. Itt legalább a levitai állás fentartása egyházunk evidens érdeke lett volna. E pápista fészkekben elvész e kicsiny gyülekezet.

Balázs Imre, segesvári lelkész aa. ismerteti a főt. püspök úr által kontemplált papi fiuk Szeretetháza tervét, költségvetését. Közgyűlésünk helyesli ezen igazán krisztusi szeretet által sugalt intézet felállítását s azon óhajtságát fejezi ki: vajha, a papi lányok számára is mielőbb létesülhetne egy ehhez hasonló alkotás! Mindnyájan lelkesültünk, csaknem megvalósulását látva ama tervnek, mely egy lángbuzgóságu lélek újabb gyümölcse leend.

Az indítványok rendezés alúlirott a közpénzek célszerűbb beszolgáltatása és kezelése tekintetében terjesztett be indokolt javaslatot, mit a közgyűlés elfogadott, de életbe léptetését a hátrálékok behajtásáig felfüggesztette.

Majd Jakab Albert, kis-galambfalvi lelkész aa. nyújtotta be lelkes beszéd kíséretében indítványát a papi fizetések emelése tárgyában. E kérdés mindnyájunkat égetően érdekel és érdekelt. Nem csoda hát ha az előre haladott idő dacára, érdekes eszmecsere indult meg. Végre, kimondotta a közgyűlés, hogy főt. Szász Domokos püspök urat, tíz évi kiváló tevékenysége alkalmából üdvözli, köszönetét és hódolatát fejezi ki püspöke, illetve, a kerület útján az egyetemes konventnek és a magyar miniszteriumnak a papok fizetése emelése ügyében közelebről kifejtett jóindulataért, s kéri az előbbi, hogy addig meg ne szünjék e tárgyban buzgolkodni, kérni, kopogtatni, míg e legszegényebb, legelhagyottabb intelligens, az állam érdekeit is leg-hűbben szolgáló osztály jogos igényei ki nem elégítettnek. Hasonló lépés megtételére a többi egyházmegye is felszóllittatnak

Csatlakozzanak hozzánk, a kik velünk egyet értenek. Minél többen leszünk, annál tovább hallszik a jajkiáltás. Törvényes és becsületes uton akarunk menni, nem hisszük, hogy ártana igaz ügyünknek.

A közgyűlés 12 óra után, esperes éltetésével, bezárt, másfél napi szünetlen tanácskozás után.

Lajos János.
bögözi ev. ref. lelkész.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.
(Tizedik kötetemény.)

1767. febr. 12. Mlgs. gróf Székely Adám úr ő ngya. és tisz. Málnási László atyánk fia ő kglme vizitációjuk alkalmatosságával e következő dolgok végeztettek:

1. A tisz. papok és professzorok mindenikének esztendőnkint hozzanak az ekklezsia költségével sőt, cent. négyet, ha pedig annyival be nem érnék, rekurzust tehetnek a mlgs. supr. konzisztoriumhoz. A kántoroknak mindeniknek cent. ten. egyet. Az orgonistának is egy. A kolozsvári özvegy papnék, és professzornéknak mindeniknek centen. egy. A káplálynak kettő, item az ispotály papjának is egy.

2. A hid-utcai vendégfogadónak exárendációja a tisztt. klérusnak ha fog tetszeni, megengedtetett, és a praematio adjudikáltatott.

3. A Salaristáknak bor-fizetések ki nem telvén, konkludáltatott, hogy mostan resztanciájok kifizetessék pénzüil nyolc sustájkával.

4. Belső kántor, Beke György urnak injungáltassék, hogy magának a diákok közül egy jó éneklőt substituáljon, mellyel a mint megalkudhatik, az ő kglménék dolga lészen, csak az ekklézsia fogyatkozást ne szenvedjen, mert különben animádverzió nélkül nem hagyatik. A halottak felett való éneklés pedig, ha maga nem énekelhet, nem a deáké, hanem a külső kántoré lészen.

5. Az elbocsátott orgonista, Tzerjék Szabó Ferenc iránt végeztetett, hogy a mel két hónapokig szolgált. azért néki illendő fizetése kiadattassék, u. m. pénz: fh. 10. Buza: méter hat. Bor: urnár. hat.

1767. aug. 9. Mélgos. főkurátor. Vesselényi Ferenc úr ő exja. parancsolatjára plenum konzisztórium celebráltatván, végeztetett:

1. Hogy mivel tetszett istennek a maga szabados szent akarata szerint e világi életből kiszólitani néhai tisztt. Deáki Filep Sámuel uramat e kolozsvári református szent ekklézsiának egyik hűséges és buzgó lelki tanítóját, tehát ő kglme helyébe ad actuali ministerium, az két esztendővel ez előtt tett protokolláció szerint, tisztt. Verestói György uram szukcedáljon, kívánván szivesen, hogy az úr isten a maga kegyelmével és szükséges ajándékival felruházván ő kglmét, tegye hasznossá, épületessé, és gyümölcsözővé az ő kglme. szolgálatját.

2. Béésvén e szerint tisztt. Verestói György uram a káplánságból az aktualitásra, decernáltatott, hogy a kápláni hivatalra tisztt. Deáki F. Pál urnak solemnis invitatio adattassék, ki is felvállalván ezen hivatalt, tartozik az egész szolgálatot végre vinni, melyért ő kglménék fizetése in omnibus a szerint megígértetett, mint tisztt. Verestói György urnak megvolt, ennek felette igéri a vener. konzisztórium, hogy a prima vakanciával ad actuali ministerium akceptáltatik.

1768. január 24. Méltgos gr. bethleni Bethlen Lajos inspector főcurator úr ő nga. consistoriumot convocáltatván, mind a tisztt. consistoriumból, mind a consistoriumnak külső membrumiból, proponálá ő nga., mely nagy abusust tapasztalt volna, ilyen florens ekklesiába a leánygyermek nem tanittatások és a vallásba való vastag tudatlanságok iránt; azért ezen rossz szokásnak megjobbittatását kívánván, tetszett ő ngaak, hogy a ven. consistorium találná módját annak, miképpen lehetne ezt rendben venni és mind az atyákat arra bírni, hogy leányaikat tanittatnák, mind pedig a tanítókat kötelezni, a rendes és jó iskolának szüntelen való tartására. E végre diskurálván a ven. consistorium

1. Legelőször is kérdésbe vétetett, vajjon az asszonyemberektől eddig tartatott apró iskolák meghagyatratnának-e? Determináltatott, hogy a szülőknek szabadságokban álljon, ha a kántorokhoz-é? vagy pedig az ilyen asszony emberekhez akarják gyermekeiket jártatni? adilig. míg gyermekeik az olvasást megtanulják. Azután pedig vallásoknak, írásnak, és számvetésnek tanulása végett, a kántorokhoz járjanak. Azért ilyen asszony embereknek ne is szabad legyen az olvasásnál feljebb tanítani, sőt csak olvasó iskolát is a kántorok hírek és megegyezések nélkül kezdeni ne merészeljenek, hanem mindazok, kik most iskolát tartanak, mindazok, kik ennekutánna akarnak ahhoz fogni, magukat bévallják. Sőt tanításokról és tanítványaik számokról számot adni tartozzanak.

2. A kántoroknak injungáltatott, hogy rendes és szüntelen folyó iskolát tartassanak, melyben a már olyasni tudó leánygyermekket, vallásokra, éneklésre, írásra és számvetésre szorgalmatosan tanítsák. Sőt, ha kiknek tetszik, az apróbb gyermekeket hozzájuk jártatni, olvasást is tanítsanak. Az atyák és anyák pedig tartozzanak gyermekeiket az iskolába jártatni. Melyre kurátoroknak és tisztt. papságnak legyen szorgalmatos gondjuk és inspectiójuk.

3. Hogy pedig ingyeü ne essék fáradságok a tanító kántoroknak, másfelől pedig a szülők is, kivált a szegényebbek ne terheltesse, végeztetett: hogy minden gyermektől fizessenek a szülők három máriást, és semmivel egyébbel, se fával, se buzával ne terheltesse. A tehetősebbek pedig jól teszik, ha többet adnak is, mi though valójában többet is érdemel a tanító egy gyermektől, és csak a szegényebbek kedveért rendeltetett az a kevés fizetés.

4. Mivel pedig igen sok alkalmatlansága volt a kántoroknak fizetések felszedésébe, végeztetett: hogy az egyháziak lista szerint szedjék fel, és a kántoroknak erga quietantiam administrálják: könnyebben esvén pedig per partes, kinek-kinek fizetni, ha ki nem akarja egyszersmind megadni, három terminuson fizesse. Mikor feladja gyermekit, adjon egy máriást, az esztendő felin mást, és az esztendő vége felé harmadikat

5. Hogy annál serényebben tanítsanak a tanítók, és annál kötelesebbek legyenek hivataloknak végbevitelére, az ekklézsia is a magából minden kántornak conferál esztendőnkint husz forintokat. Melylyel is, a feljebb irt három máriással, minden egyéb exactiók és sabbatalék, teljességgel tolláltatnak. Tartozik pedig a kántor a házat, melybe tanítványai lesznek, illendő melegbe tartani télen által.

6. Szükségesnek tartja a venerabile consistorium, hogy ő kglmek mind a tanítás módjába, mind a disciplina tartásba a tisztt. curatélától függjenek. És esztendőnként egyszer, vagy kétszer, a mint fog determináltatni, tartozzanak közönséges exament adni, hogy kitessék industriájok. E végre, az egész tanításnak módját és könyveket, melyet tanítsanak, eleikbe fogja írni tisztt. curator és esperes Soós Ferenc uram.

7. Hogy valami módon az atyák kényszerítessenek gyermekeiknek iskolába való jártatásukra, végeztetett: hogy valamely leánynak bizonyság-levele nem lészen arról, hogy az iskolát rendesen járta és ottan, idejéhez képest, vallását megtanulta, az úr asztalához nem hocsátatik.

8. Mivel pedig tapasztaltatott hogy a nagyobb leányok egyik a másiktól rossz példát vévén, nem tudjuk mi csoda vétkes szeméremből, régen hogy a tisztt. papoknak templomban való catechisatiojokra jární, nem akarnak, azokra nézve is végeztetett, hogy a tanítás ideje elkövetkezvén, az olyanok számba véssenek, kik a templombeli tanításra jární tartoznának és akkor a ven. curatélától egyháziak által köteleességekre emlékeztessenek.

9. Inferáltatván az is hitelesen, hogy kántor uraimék is illetlenül bántanak gyakran tanítványikkal, mint t. i. oktalanul és tisztességes emberek gyermekeit illetlenül disciplinálták, szüleiket gyalázatos névvel illették, iliberalitásokat objectálták, házi és még paraszt munkára is adplí cálták, injungáltatik ő kglmeknek, hogy tisztességesen, keresztényül és az ő gyenge idejükhez és elméjükhez való módon bánjanak velök, csak egyedül a tanulásra, nem pedig magok házi dolgaiknak folytatásokra adplícalják, illetlenül szókkal ne illessék és maguk, nem pedig holmi substitutussok által tanittassák.

10. A mi a leányokról végeztetett, a férfi gyermekekről is hasonlóképpen ért a Ven. consistorium. Hogy azokat a szüleik tanittassák és kivált a hostátiak a külső kántorhoz jártassák. Ha nem deákságnak, avagy csak valások tanulása végett.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

= **Az egyházmegyei házassági törvényszékek** elnökeit értesítjük, és sziveskedjenek tudomásul venni, hogy a legilletékesebb helyről vett értesítés szerint, a folyó hó 23-án tartandó rendkívüli közgyűlés alkalmával, házassági főtörvényszéki ülés is fog tartatni.

= **A mi «Szeretetházunk» élénken foglalkoztatja a szerető szíveket, a buzgóságot és áldozatkésziséget.** Ez a valóban humanus eszmé arra van hivatva, hogy jótékony lökést adjon az erkölcsi érzések gyarapodásának.

Hisszük és reméljük, hogy napról-napra mind többen és többen fognak megemlékezni róla, és hintik a jó magot, mely igazán hatvan és száz annyit fog teremni. Legujabban mélt Vég h Bertalan urtól, e mindig buzgó, az egyházas élet iránt melegen érdeklődő, és áldozatra kész nemes férfitől vettünk 3 forintot e szép célra. Megható és felségesen szép szavakban adta át: «Ifju koromban karddal szolgáltam a hazának, most, öreg koromban meleg érdeklődéssel és parányi, de szives áldozattal egyháznak.» Sok ilyen derék férfit a hazának, és egyháznak!

= **Senki sem vádolhat, hogy túlságosan** gédeltetjük a cimezéseket, a rangkorságot. Jól esik a lelünknek, vissza-emlékezni amaz idökre, midön Erdélyország fejedelemszonya is csak «Nagyságos» volt, és a püspök is csak «tiszteltes». Persze, hogy sokat változtak az idők azóta, és változott az emberek gondolkozása is, s vele a kálvinista puritán egyszerűség is sokat vesztett zománcából. Ma már csak úgy dobálózunk a cimezésekkel, és van, a ki nem adja egy világért, ha valamicskével többet tehet a becses neve elébe, mint jámborabb felebarátja. Hát, hiszen ettől még nem fordul fel a világok rendje; nem is azért hoztuk fel; hanem azért, hogy örömnöknek adjunk kifejezést a felett, hogy ha valaki már ilyen kitüntetésben részesül, legalább ismerhessük el, hogy megérdemelte. Marostordamegye tanfelügyelőjének, Deák Lajos barátunknak királyi ő felsége, díjmentesen a királyi tanácsosi címet adományozta. Sok munkával, lelkiismeretes kötelesség-teljesítéssel kiérdemelt kitüntetés. Ad multos annos!

= **A legutóbbi intézkedések szerint**, a kormány végleg elhatározta, hogy az egyházipolitikai törvényeket egyidejűleg, október 1-én lépteti életbe. Attól a naptól kezdődőleg fogják államilag vezetni az anyakönyveket, megköthetik az első polgári házasságot, és érvényesül a gyermekek vallásáról szóló törvény. Itt az ideje, hogy ezeket a törvényeket minden pap megszerezze, ha ugyan eddig meg nem tette, mert kétségen kívül, hivi közül igen sokan fognak hozzá fordulni tanácsért, útba igazításért, és jó, ha a

pap is előre tájékozódott lesz a dolgok új rendje felől. Itt volna az ideje, hogy a «Papi Értekezletek» komolyan tanácskozzanak, és megállapodjanak amaz eljárás felől, melyet követni fognak a jövőben a lehető kihirdetés, a megáldás, sat. felől. Ha mind ezeket elmúlasztják, mikor a dolog a nyakukba szakad, már elvesztették a jó alkalmat, hogy irányt adjanak hiveiknek, a jövőndő eljárás érdekében.

= **Nagy Domokos kutyfalvi pap**, ki a Szeretetház eszméjének édes atyja, legujabban küldött 2. forintot; Lőrinc Gyula, kis-baconi pap, barátunk pedig ismételtén 10. frt. 15. krt. Csak küldjétek a filléreket; csak adjátok a jó példát minden nap, ti jók, ti buzgók: nevetök felirattatik a menyben és lesz, a ki követni fog itt a földön is

= **Hálás köszönet.** Folyó év május 13-án volt községemben a már bevégezett tagosítási költségek elszámolása, mely alkalommal mindnyájunk öröme szolgált tek. Székely Miklós eljáró bíró úrnak azon előadása, hogy 243 frt. 43 kr. pénztár maradék van, mely összeg felett szabadon rendelkezhetnek a birtokos urak; mire tek. Molnár Zsigmond úr feláll, és megható vonásokban tolmácsolja egyházközségem erőtelenségét, s melegen indítványozza, hogy a már fentirt maradék-összeg adassék át az egyháznak; örömmel csatlakozott ezen indítványhoz lécfalvi nsgos. Gyárfás Lajos kir. tanácsos úr s utána a többi birtokos urak is, mindnyájan kikötve azt, hogy a pap és gondnok kezéhez adassék és abból első sorban egy orgona, másod sorban a meghasadozott harangok újraöntése eszközöltessék. Jutalmukat önmagukban hordó cselekedetek ezek, s nem szorulnak mások dicséretére! Fogadják a nyilvánosság terén is ugy a magam, mint egyházam nevében a nemes szívű birtokos urak hálás köszönetemet. M. Déllő, 1895. május 28-án. Szabó Ferenc, ev. ref. pap.

= **Mai számunkhoz van mellékelve** Ráth Mór, különösen iskolai jutalom-könyvekre is igen alkalmas kiadásainak Jegyzéke, melyre tisztelt olvasóink figyelmét különösen felhívjuk.

HIVATALOS RÉSZ.

1838—1895.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Elöljáróságának.

A következő című munkát: »Görög földön. Emlékkönyv a magyar tanárok 1893. évi tanulmányútjáról. Szerkesztették dr. Csengeri János és dr. Pasteiner Gyula Budapest, Franklin-társulat. Ára 2 frt. 80 kr.« a vizsgálati jutalomkönyvek kiosztásánál Címeknek figyelmébe, továbbá a tanintézeti tanári és ifjusági könyvtárakba való beszerzésre ajánljuk.

Kolozsvárt, 1895. május 29-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Gerő,
elnök-helyett.

449—1895.

MEGHIVÓ.

A széki egyházmegye közgyűlése f. évi június 21-én d. e. 10 óraker lesz megtartandó Szamosujvárt, melyre, van szerencsém a t. tag urakat meghívni.

Tárgyak: Esperesi jelentés, főjegyző jelentése a tanács működéséről, a számvevő és közalapkezelő előterjesztése, szabályrendeletek tárgyalása, a hivatalos lap 7. számában közzétett ig. tanácsi felhívás értelmében, a gyámintézeti pénztárnok jelentése, folyamodványok, sat.

E gyűlésen isteni tiszteletet tart t. Lőrinc János, sz. nyiresi lelkész afia.

A közgyűlést megelőző napon, 20 án, d. e. 9 óraker, tanácsülés és házassági törvényszék; d. u. 4 óraker papi értekezlet és gyámintézeti közgyűlés lesz.

Szék, 1895. május 30-án.

Somkerek Miklós,
ev. ref. esperes.

1839—1895.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Elöljáróságának.

A közokt. m. kir. miniszterium f. é. 18,985. számú intézvénye alapján, tudatjuk, hogy a m. kir. állatorvosi akadémia igazgatóságának a földmivélsügyi m. kir. miniszter úr f. évi február hó 16-án 9723. sz. a. kelt rendeletével jóváhagyott határozata értelmében, Brand Izsó, állatorvosi hallgató, csalás és fenyetéssel hamis vallomás tételre készítés vétsége miatt, a nevezett m. kir. állatorvosi akadémiából és az összes hazai tanintézetekből véglegesen kizárattott.

Kolozsvár, 1895. május 29-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

810—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs kalotai egyházmegyébe kebeleztet v. istai egyházközség kántor-tanítói állomására, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, és hivatalos fölszámítás szerint, 399 forint 32 krajcár fizetés, melyből 164 forint részint az egyháztól, részint az iskolás növendékektől bejövő készpénz, a többi a kánonika-porción, és a kepe értéke.

Pályázati határidő: június 25. Folyamodványok nt. Deési Gyula, esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvárt, 1895. június 5.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mellékelve Ráth Mór könyvjegyzéke.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában. Kolozsvárt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Június 13.

24. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Lécfalvi Gyárfás Domokos.

(1814–1895.)

Igaz részvétellel, de az isteni gondviselés akaratán való keresztyéni megnyugvással foglaljuk immár e nevet is gyász-keretbe, mely egész egyházkerületünkre nézve veszteséget jelent. Megszokni, nem tudtuk, hogy egy pár év óta már nem láthattuk egyházkerületi közgyűléseinken: hogyan fogjuk megszokni, hogy egyházi közügyeink most végképpen elvesztették azt a férfiut, ki méltó tárgya volt mindenki tiszteletének, őszinte szeretetének; hogy Gyárfás Domokos meghalt?

Meghalt, elvesztettük! Vajjon, helyesen fejezzük-e ki magunkat? Nem a hitetlenség beszéde ez, mint egykor — akkor Babilonban? Jézus-Krisztus, a Mester evangyélioma szerint: van-e halál? Kinek lelkében nem zendülnek meg ama szavak: «halál, hol van a te diadalmad; koporsó, hol van a te fullánkod?» Kinek szemei előtt nem tűnik fel a Megváltó, a magasságos egekre mutatva: «Én élek, ti is éltek!»

Legyen áldott, ki e vigasztalást adta lelkünknek. Ebből megtanulhatjuk, hogy a mit mi közönségesen életnek nevezünk, nem egyéb, mint lassu halál, és a mit halálnak nevezünk, nem egyéb, mint megdicsőülés, örökkévaló utazás az örökélet felé, és a ki oda ért, nem tükör által lát többé, és homályos beszéd által, hanem szemtől szemben, és léssen az ismeret úgy, a mint tanított.

Gyárfás Domokos nem halt meg; Gyárfás Domokos megdicsőült!

Testi szemeinkkel őt többé látni nem fogjuk. A jók, a nemesek lelki szemei előtt ott fog ő lebegni az időknek végezetéig. Élni fog mindörökké!

Nem halhat meg az, kinek koporsója mellett minden sziv csak ezt sohajtja: bizony, ez igaz ember vala! Nem halhat meg az, ki, mint Gyárfás Domokos, több, mint ha t v a n esztendőn keresztül, önzetlenül állott az eszményi célok szolgálatában: levén a görgényi és udvarhelyi egyházmegyék fő-, és az udvarhelyi kollegium tiszteletbeli főgondnoka, nem hivalkodásból, nem a látszatért, hanem hogy tegyen, alkosson, hogy a munkának terhét hordozza. Nem halhat meg az, kinek vallásos hite, meggyőződése adott erőt, hogy egy hosszú életen keresztül, mint szeplőtlen jellemű, erős akaratú, nemes szivű, ritka szellemű miveltséggel bíró férfiú, «sans peur, et sans reproche» ott állott a legelsők között, és büszkeségének, és dicsőségének mindig azt tartotta, ha szolgálatában lehet a szépnek, a magasztosnak, lett legyen az társadalmi, egyházi, hazafias, közmívelődési, vagy bármely kötelesség, melynek teljesítése az emberi méltóság dízére szolgál.

Keveseknek adatott, hogy mint teremtő szellemek, milliók előtt világoljanak, mint a nap, a megteremtett világok felett. De a ki a rábizottakban megáll rendithetetlenül; a ki hű a hűségben, erős az akaratban, tántorithatatlan a jónak szeretetében: az mint egész ember véste be nevét az örökkévalóság könyvébe, és leszen követendő példa minden időkben, és minden századokban.

Ez Gyárfás Domokos. Emlékezete legyen áldott.

Kolozsvártt, jún. 12. 1895.

Szász Gerő.

Kollegiumaink Értesítői a milleniumra.

(Váró Ferenc előadása a szászvárosi tanári Értekezleten.)

(Folytatás.)

Végezván a szemlét az anyag felett, áttérek az elrendezés kérdésére.

A diszpozíció tervét az érdeklődés szempontjai határozzák meg. E szempontokat pedig vagy elméleti, vagy gyakorlati irányban kell megtalálnunk.

Gyakorlati megtalálásuk és egyeztetésük azért nehéz, mert mások a szülők, meg mások a szakértők érdeklődésének szempontjai. Ez utóbbiak felettébb változatosak is.

A szülőt, például, az érdemjegyek, meg az ösztöndíjak, a vásárlandó tankönyvek, az iskolai fizetendők, meg az évkezdeti tudnivalók érdeklik legközvetlenebbül. A szakember az intézet történeteit, a felszerelést, a tanár-testület karakterét, a tanítás irányát, eredményeit keresi általánosságban, vagy pedig különlegesen valamely rovatot: mondjuk, latin nyelvi tankönyveket. érettségi feladatokat, tanulmányi kirándulások adatait, tanárkar irodalmi munkásságát.

Ugy látszik tehát, mint ha gyakorlati szempontokból egészen közömbös dolog volna az anyag egymásutánja. Adjuk nyomdába az anyagot oly sorban, a mint éppen készen vagyunk vele. Fő dolog, mentül több cím alá foglalni. A keresőt majd útba igazítja a részletes tartalom-jegyzék. Praktikusán teszen hát az az igazgatóság, a mely anyagának rendezetlenebb részét, kalapból huzott tézisek szerint, de legalább ilyen tárgymutatóval közli: 5. Köz-, magán-, és érettségi vizsgálatok. 6. Alapítványok, adakozás, jótékonyosság. 7. Ifjúsági olvasó egyesület, és könyvtár. 8. Önképzőkör. 9. Tanszerek gyarapodása. 10. Pályázatok. 11. Statisztika. 12. Igazgatói jelentés. 13. Jutalmak, segélyek, ösztöndíjak. 14. Tudnivalók a jövő évre.

Ellenben, például, a «vizsgálatok sorredje» cím alá venni be az érettségi vizsgálati tételleket és eredményeket is, a nélkül, hogy erre nézve a tartalom-jegyzék útbaigazítást adna; vagy a «Statisztikai adatok» cím alá venni be az alapítványi, s más részletes számadásokat: már több kifogás alá eshetik.

Részemről a találmányra csinált rend divatjával sehogy sem vagyok megelégedve, s hajlandó volnék elméleti szempontokat követő rend elfogadására. Természetesen, az elméleti perspektíva

is, a fölvetett főszerzőpont szerint, más-más lehet; előterjesztek, és ajánlok egyet a lehetségesek közül, olyat, a mely a gondosabban szerkesztett Értesítő nyomán, induktív módon is, megközelítőleg kihozható, és igazolható volna.

E szerint, a következő szempontok köré rendezném az Értesítő anyagát.

*

Az értekezés után, mely mindig valamely helyi vonatkozású tárgynak irodalmi feldolgozása, jönnek a szempontokat jelző fejezetek, s alájuk tartozó címek, I—VIII.

I. Kormányzat.

Előljáráóság. Hozzá érkezett felsőbb hatósági intézkedések és rendeletek, valamint saját önálló határozatai, melyek az intézet állapotát és fejlődését irányozólag érdeklik. Bekebelezett új alapítványok. Ellátott évi számadás kivonata. Az intézet külső történetének előljáráósági jegyzőkönyvre méltatott adatai. Hivatalos látogatások. Állami főfelügyelet.

II. Tanárkar.

Tanárok névsora; életkoruk, szolgálati évszámuk, tárgyaik, évi munka-terhük, officiumaik; kültevékenységük, s egyéb viszonyaik; irodalmi munkásságuk. A múlt év óta a karban történt változások.

III. Belső anyagi viszonyok.

Építkezések. Felszerelés. Gyűjtemények gyarapodása. Segélyek, ösztöndíjak, tandíjmentesség. Bennlakás. Konviktus. Egésségügy.

IV. A tanítás munkája.

A használt tankönyvek jegyzéke. Eltérések a rendes tantervtől. Eltérések a tankönyvektől. Tárgyalt iskolai olvasmányok. Írásbeli feladatok.

Év kezdete, vége; szünetek, helyettesítések. Tanári tanácskozmányok. Vizsgálat-rend.

V. Tanulók tevékenysége.

Rendkívüli tárgyak tanulása. Magántanítás. Ifjúsági egyesületek. Légáció. Tanulmányi kirándulások. Magán-szorgalom, és gyűjtések. Tornaversenyek, játékok. Ünnepek, multságok.

VI. Eredmények.

Érdemsorozat. Érettség-vizsgálat. Pályázatok, jutalmazások. Fegyelmi állapot.

VII. Áttekintés.

Statisztikai táblázatok: Tanulók száma. Valásuk. Nyelvviszonyaik. Életkoruk. Szülők állása.

Illetőségük. Egéségi állapotuk. Óra-mulasztásaik. Magukviselete. Előmenetelük általánosan, és, ha érdemjegy-tábla nem közöltetett, előmeneteli fokozatuk tárgyankint is. (Egyéb felesleges.)

VIII. Figyelmeztetések.

Javító vizsgálatok szabályzata. Bennlakás előfeltételei, sat. Felvétel a jövő évre. Fizetendő díjak.

*

Igy képzelvén általánosságban az évi Értesítőt, a millenáris évre kiadandó Értesítő speciális ügyére térhetünk át.

A kíváncsi az, hogy ezen Értesítő foglalja magában az intézet egész történetét.

Erdélyi kollegiumainkat illetőleg, természetesen, csak egy-egy vázlatos áttekintésről lehet szó, mely a már régebben megírt önálló monografiáknak lényeges adatait, megfelelő utalásokkal, rekapitulálja, s az utóbbi évek adataival kellőleg kiegészíti. E vázlatok a millenáris Értesítőben első helyre, értekezés helyett, lesznek illesztendőek.

Hogyan legyenek szerkesztve e vázlatok?

Leghelyesebb lesz, egészen azon szempontok szerint szerkeszteni, a melyeket az évi Értesítőre nézve megállapítottunk. Voltaképpen egy teljes retrospektív Értesítőt bocsátunk a történeti vázlatban előre.

A következő kérdés-csoportokra volna tehát átlátszó, szabatos felelet adandó, a felelet-sorozatokban, krónikás módon, szigorú időrendet követve.

I.

Ki; kik alapították az intézetet?

Mekkora tőkékkel, vagyoni alapokkal?

A vagyoni erő miképpen gyarapodott, vagy apadott?

Kik, miképp viselték gondját az intézetnek? (Gondnokok, jóltevők.)

Tanárok, tanítók fizetései miképp állították meg, s változtak időnkint? (Nyugdíj, és gyámintézetekről is.)

Minő hatósági, vagy törvényi rendelkezések, minő országos, vagy helyi történeti események folytak be fejlődésére, alakulásaira?

II.

Kik voltak az intézet tanárai? Egyenkint mely évtől, meddig? Kiről, hol találni bővebb adatokat?

Mely irodalmi munkáik ismeretesek a tanároknak? (Szabó Károly R. M. K. tára és Petrik

Géza M. Könyvészete-segítségével könyvészetileg felsorolandók.)

Változó- és mellék-tanárokról (segédtanárok, szaktanítók és köztanítók) időnkint miképp gondoskodtak?

(Vége következik.)

Tájékoztató

a kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás felől.

A «Protestáns Közlöny» mai számához mellékelve, küldi meg egyházkerületünk Igazgató-Tanácsa e lapok t. olvasóinak az általa kiadott Tájékoztatót, melynek feladata: a pályafutását már a jövő iskolai évvel megkezdendő kolozsvári theologiai fakultás céljáról, az arra vezérlő intézkedésekről, a Ferenc József tudomány-egyetemmel való kapcsolatáról, a papi és tanári pályára lépő ifjak számára biztosított kedvezményeiről és az intézet berendezésének főbb mozzanatairól tájékoztatni anyaszentegyházunk egyetemét. Az a körülmény, hogy e lapok t. olvasói a Tájékoztatót a maga egész terjedelmében veszik, némileg fölment attól, hogy annak megérdemelt méltatásába bocsátkozzunk; mindazonáltal, nem mellőzhetem a kedvező alkalmat, hogy annak főbb, jelentősebb pontjaira reá ne mutassak, mint olyanokra, melyek a mellett hogy a legteljesebb örömmel tölthetnek el mindnyájunkat a fakultásnak ilyen megalapítása felett, egyzersmind megnyugtatók a tekintetben is, hogy ez intézet, a szorosabb értelemben vett theologiai tudományos képzettség mellett, oly általános, társadalmi, és szellemi miveltiséget szerzett lelkész-nemzedékeket fog falai közül kibocsátani, kik a kor-viszonyok hovatovább sürgősebben mutatkozó követelményeivel szemben, az idők folyamán, mind inkább-inkább meg fogják állni helyüket.

A theologiai fakultás első, és főcélja, önként értendőik ennélfogva, hogy nem lehet más, mint a lelkész-képzés. A lelkész-képzés, melynek eddigi hiányait, akarva, nem akarva is, el kell ismernünk: Minélfogva, az utóbbiakat elenyésztetni, az előbbit emelni, követelt, s megérdemelt nivójára eljuttatni: egyházkerületünknek már egyik legsürgősebb kötelességévé vált. De nem kevésbé fontos célja ez új intézetnek, a felekezeti tanárképzés előmozdítása, még pedig az által, hogy tanári pályára lépő ifjainknak az intézetben bennlakást, és ellátást biztosít oly kedvezményes feltételek mellett, a minő csaknem példátlan a maga nemében. Egyfelől, hogy tanári pályára lépő ifjakat, legalább részben, fölmentse a tanulmányaiktól elvonó, s a szellemre bénítólag ható anyagi, s éppen a mindennapi megélhetésnek egyesekre súlyos teherként nehezédő gondja alól, vagy legalább könnyítse megélhetésüket, másfelől, így akarván szorosabban egymáshoz fűzni az ifjú papi és tanári generációt, szívükbe vésve, lelkükbe oltva már a pálya kezdetén, hogy a pap a szószéken, a tanár az előadó asztal mellett, egyformán az anyaszentegyház érdekeinek szolgálatára van elhíva, egyformán Istenországja terjesztője; s hogy elvégre is, éppen úgy meg kell semmisülnie annak a meglévő, de természetellenes, kiáltó ellentétnek közöttük működésük terén a mint megsemmisült az az egykori képzet, hogy a theologia és tudomány egymás-

nak ellenségei. Az pedig, hogy a reform. papi és tanári pályára lépő ifjaknak biztosított kedvezményekben más protestáns felekezetek tanári pályára lépő ifjait is hasonlóan részesíti, ez, talán felesleges is különösebben reá mutatnom, hogy egyfelől mély érzése azon testvéries viszonynak, mely a hazai protestáns egyházakat közös céljaik és érdekeik elérésében egymással összefűzi, másfelől, a kölcsönös támogatás erkölcsi és hazafias kötelességének élénk tudata; meggyőző bizonyágtétel arról, hogy egyházkerületünknek e nagy jelentőségű alkotását létre hozó intézkedések nem a szűkebb körü érdekeknek, hanem általában protestáns magyar Sionunk egyetemének szolgálatára állanak, mint egy intő jelöl annak, hogy: egy lélek által leszünk, s lehetünk egy testté.

A mi már a fakultásnak a kolozsvári tudományegyetemmel való kapcsolatát illeti, ennek részletesebb ismertetésébe nem is bocsátkozom. Hiszen, ez világosan ki van tüntetve a Tájékozában. A theologus ifjak, heti tíz órával, az egyetem rendes hallgatóiul iratkozhatnak be, de nem csak hogy beiratkozhatnak, hanem be kell hogy iratkozzanak részint azon tudományok hallgatására, melyek, a még ez után kiadandó tanrendben, ilyenekül lesznek előírva, részben azokra, melyeket jó belátásuk, s a maguk szükségérzetéhez képest, a bölcsészet, nyelv, és történelmi szakcsoportok valamelyikéből kiválasztanak. A részükbe jutott kedvezmény már csak ebből is nyilvánvaló, s e mellett rendes egyetemi hallgatókul tekintetvén: tandíjmentességet élvezhetnek, stipendiumokra pályázhatnak; bölcsészettudori szigorlatot is a teológiai egyetemi rendes tanfolyam, tehát a négy év eltelte után azonnal tehetnek, minden felsőbb engedélyezés, és felfolyamodások elkerülésével, holott az ez ideig fennálló szabályzat értelmében: még azon papjelöltek is, kik a tanári pályára átlépve, két teljes évet töltöttek az egyetemen, mindig csak kivételesen, esetrőlesetre való ajánlással és engedélyezéssel, és csak kifejtett irodalmi munkásság alapján nyerhették el a bölcsészettudorságot.

Igen bölcs, s a jövődre való tekintetekből mély előrelátás bizonyága, hogy a teológiai szaktanfolyamot végzett ifjak, a tíz egyetemi óra kötelező hallgatása dacára, tanári szigorlatokat csak még két utánpótlendő év elteltével tehetnek. Így kikerülve egyfelől az, hogy theologus ifjaink a papi pályát elhagyva, a talán előnyösebbnek tetsző, s jobb javadalmazással kecsegtető tanári pályára átpártoljanak; de a mi nem kevésbé fontos: kikerülve az, hogy csak félig képzett tanárok kvalifikálására nyujtsunk segédkezet.

A tanárkar, melyre az új intézet vezetése, az ifju papok növelése, kiképzése reá bízott, úgy személyileg, mint eddigi működését, s annak értékét tekintve, megnyugtatón ismeretes; így röviden csak azt említem meg, hogy az ellátás (lakás, fűtés, világítás, reggeli, ebéd, vacsora) dija fejenkint, egy tanévre, 80 forint. Ez összeget a református, s általában a protestáns vallású tanárnövendékek, kik az intézet kötelékébe szándékoznak lépni, meg kell hogy fizessék, de a theologusok 50 és 25

forintos kedvezményeket is fognak nyerni, s egyes kiválóbb növendékek az ellátási díj megfizetése alól teljesen is fölmentetnek; nemkülönben a tudományegyetemen fizetendő leckepez-fizetés alól, mita szorgalomra, és elért eredményre való tekintettel, a fakultás alapja hordozand.

A Tájékozás kellő felvilágosítást nyujt továbbá az intézet berendezéséről, tájékozza a közelebbiről érdekelteket, leendő hallgatóit, a beiratkozások határidejéről, sat. szóval, mind arról, a mi, különösen újon alkotott intézeteknél felvilágosításra, tanácsadásra szorul. Címképe bemutatja az intézetet, mely a külmagyar-utca szögletén, az egyházkerület gyönyörű épületsorában, közel az ev. ref. templomhoz fekszik, s melynek belső berendezése telyesen megfelel külső nagy arányának.

Az egyházkerület e Tájékozást bizonyára azért látta szükségesnek kibocsátani, hogy az alkotott intézet hű képét mutassa föl, s egyuttal az ügy propagálására kérje legelső sorban a kerület kötelékébe tartozó papi, tanári, s azt a világi rendet, melyet az anyaszentegyház magasabb érdekeinek előbbvitelére, előhaladására, s fölvirágzására kifejtett, és soha-soha nem lankadó buzgóság, a rég letűnt századok megújodása képében, oly szépen jellemez. Mellettük az egyetemes magyar protestáns egyház főbb vezérlő férfait is megkeresi abban a bizonyos reménységben, hogy ez új intézménytől, kezdeményezésében, erkölcsi, s anyagi támogatásukat megvonni nem fogják.

Az Atya, Fiu, Szentlélek, egy örökké élő istennek szent nevében kezdendi meg ez új intézmény áldásos működését! Nem csak megkezdi, de folytatni is fogja embertöltőken keresztül, istennek dicsőségére, emberek boldogítására, hirdetve a Megváltó eszméit: az evangéliomot, az ígét; a kifogyhatatlan krisztusi szeretetet, a békességet, az örökéletet. Az örökéletet az által, a kibén élünk, vagyunk; örökéletét azoknak, kikben, s kik által az intézet élni fog; örökéletét annak, kibén gondolata föléledett, ki által az megvalósult.

Igen, hirdetni fogja az örök életet! És mégis, e pillanatban lelkemre sötét gondok nehezülnek. Vajjon, lesznek-e, s még meddig, kik egyházkerületünk békés fejlődését a szenvedélyeknek újra, meg újra fölszításával gátolni akarják? Azért, hadd oszoljanak szét végre-valahára az ellentétek összetorlódott hullámai, melyek anyaszentegyházunkat ugyan nem fenyegetik vegveszedelemmel, de, ideig-óráig, dicsőséges előhaladásában akadályozhatják. Atyámiai, férfiak! Avagy, talán elfeledhetnők-e, hogy a Galgotha keresztje is, mely pedig a zsidóknak botrányozás, a görögöknek bolondság vala, kizöldült, s a lombjai közül fölszálló hajnali fúvalom a Megváltó eszméit győzedelmesen hordozta szét a világ minden tájkain?!

Tóthfalusi József.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1895. június 4—5.

Elnökölt: főt. Szász Domokos aa. Jelen voltak: Dr. Kolozsvári Sándor, elnökhelyettes, Gyarmathy Miklós, dr. Vályi Gábor, Domokos Antal, ig. tanácsosok, Márkus János, titkár, Parádi Kálmán, tanügyi előadó, Deák

József, pénztárnok, Maksay János, h. számvevő, és Kádár János s. titkár.

Az ülés megnyitása után, felolvastattott az ülésen kívül ellátott ügyek jegyzéke s az ismertetett intézkedések megtétele jóváhagyó tudomásul vétetett.

Napirend során bemutatja titkár aa. a folyó évben tartott közgyűlés azon határozatát, mely szerint az egyházkerület bírósági és közigazgatási ügyviteli szabályainak elkészítésével az Ig. Tanács bízott meg, s ezen rendelkezés végrehajtására intézkedést kér. Ig. Tanácsunk, az ügy beható megvitatása után, határozatilag kimondotta, hogy a bírói ügyviteli szabályok elkészítési módjára nézve, jogügyi bizottságunktól kér véleményes javaslatot; a közig. ügyviteli szabályok megszerkesztésének elhatározása előtt pedig felhívja titkár aát részletes prospektus kidolgozására és bemutatására.

Ugyancsak a folyó évben tartott főt. egyházkerületi közgyűlés utasítása folytán, azon kérdés vétetett tárgyalás alá, hogy a Székely László adományát képező s irattárunkban őrzött diszes urasztali kehely, kanna és tányér, mely egyházközségnek adományoztassék? Minthogy azonban e diszes urasztali készlet elajándékozásánál nemcsak az egyház szegénysége, hanem más szempont is irányadóul veendő: főt. püspök aa. fölkéretett, hogy az összes esperesek meghallgatása után, erre nézve javaslatot tegyen.

A kolozsvári theol. fakultás telkének szabályozása rendjén egy hegyes-szög alaku s 54 négyszög méter területű telekrész kiesvén a szabályozási vonalból: ennek 162 frton leendő eladása kimondatott, oly föltétellel azonban, hogy a vásárló szomszéd azon a részen, a kerítés felét megépíteni s jó karban tartani, köteles.

A sajóudvarhelyi egyházközség iskolájának államosítása tárgyában kötött szerződés megerősítési záradékkal ellátott.

Kolozsvári egyházközségünk kérésére, kimondotta Ig. Tanácsunk, hogy a leányiskolai alap cimen központban kezelt 8000 frt. tőkéjét kiutalja, hogy abból az állam által polgári leány iskolává való fejlesztés céljából átvett belfarkas utcai elemi leányiskola elhelyezésére tantermeket építhessen.

Gyarmathy Miklós, ig. tanácsos aa. ajánlatára az egyházkerületi közalap tulajdonát képező Jókai-utcai ház földszinti részének bolthelyiségekké való átalakítása elhatározott s az eziránti építési szerződés megkötésére nevezett ig. tanácsos aa. fölkéretett.

Br. Kemény Domokos, patronus aának azon szives ajánlata, mely szerint a m.-bürkösi egyházzal szemben fennálló. br. Kemény Ferenc féle tartozást kiegyenlíti, s ezen felül a nevezett egyház papi javadalmának emelésére 248 frt alapítványt tesz, örvendetes tudomásul vétetett s köszönettel elfogadtatott.

Ezek után, a nagyenyedi Bethlen-kollegium előljáróságának azon kérése tárgyalatott, melyben az ottani theol. akadémiánál üresen álló két exegetikai tanszékre szóló pályázat megismétlését, a csak közelebbről megürrült dogmatikavallásbölcshészeti tanszéknek az új pályázatba való felvételét s általában a folyó hó 23-ra összehívott rendkívüli közgyűlés elnapolását kéri. Ig. tanácsunk, beható tanácskozás után, abban állapodott

meg, hogy miután a f. é. március hóban tartott rendes közgyűlés 20. jkvi. számú határozata által nyert felhatalmazás erejéig már intézkedett úgy a közgyűlésileg elfogadott pályázat közzé tételére, mint ennek eredménye alapján a már összehívott rendkívüli közgyűlés megtartására nézve is, s minthogy ezen intézkedései a közgyűlési határozatnak annyira megfelelők, hogy ismétlésükbe s a kívánt módon kiegészítésükbe, az Ig. Tanács hatáskörének túllépése nélkül, bele nem bocsátkozhatik: az előljáróság kérését figyelmen kívül hagyja, fönmaradván az előljáróság azon joga, hogy kérelme elintézéséért közvetlenül a közgyűléshez forduljon.

Sepsiszentgyörgyi kollegiumunk hitoktatói állásának Miklós Géza, volt kecskeméti s. lelkész aával történt ideiglenes betöltése jóváhagyó tudomásul vétetett.

Deési egyházközségünk azon kérését illetőleg, hogy regálé-kártalanítási tőkéje keblileg kezeltethessék, csak azután határozhat I. Tanácsunk, ha a keblli kezelés előnyei és biztossága hiteltérdemlőleg bebizonyíttatik, addig is azonban a kötvényeknek devinkuláltatás végett leendő fölterjesztése elrendeltetett.

Makkfalvi iskolánk gondnoksága azon ismételt kérésével, hogy az iskola pénztárnoka tisztii biztosítékát takarékpénztári részvényekben tesse le, elutasított, s fölhivatott a gondnokság, hogy a biztosítékot kétszeres értékű ingatlan betáblázása által, vagy börzei árfolyammal bíró papirokban tesse le.

Marosvásárhelyi egyházközségünk költségvetésében némi hiányok észleltettek volt, melyekre vonatkozólag az egyházközségtől felvilágosítás kéretett. Minthogy azonban az egyház a kívánt felvilágosítást, ismételt sürgetés dacára sem adta meg, Maksay János, h. számvevő aa. a hely színére kiküldetett a vagyon-ügyek megvizsgálása végett.

Miklósy József, volt pánccései lelkésznek az egyházközséggel szemben fennálló elszámolási vitás ügyben, a folyamatba tett közigazgatási bírósági eljárás bevezetésére s lejártaására széki egyházmegyénk közig. bírósága delegáltatott, minthogy az illetékes bíróságot nevezett lelkész aa. érdekeltnek tartja.

Brassói egyházközségünk jelentéséből sajnálattal értesülvén Ig. Tanácsunk arról, hogy a templom-építés leszámolásából eredt differenciákat Szalay Ferenc építészszel békés uton kiegyenlitenie, nem sikerült: az eset leg megindítandó per felvételére az engedélyt kiadta.

Deési egyházközségünk közgyűlésének a papi lakások kijavítására vonatkozó s megfelelőbbet határozata, a kiküldött szakértő bizottság véleménye alapján, feloldatott s az egyházközség utasított, hogy a javítást már meg nem bíró, avult épületek helyett, új papi lakások építésére nézve tegyen intézkedéseket, annál is inkább, mert az újraépítés költsége mivel sem fogja a tervezett renoválás költséget meghaladni.

Végül, Pataki Gábor, esztényi körlelkész aa. indokolt s orvosi bizonyítvánnyal is támogatott kérésére, gyógykezelési költségeire, 50 frt. államsegély szavaztatott meg és utaltatott ki.

Ezzel a tárgysorozat ki lévén meritve, az ülés bezárattott.

Az egyházmegyékből.

Mákóban.

Ez a rövid cím azt teszi, hogy a kolozs-kalotai egyházmegye Papi Értekezletének gyalui fiókköré Mákóban, június 6-án, az úrnak egyezernyolcszázkilencvenötödik évében gyűlésezett. Történt pedig a dolog akképpén, hogy köri elnök, Dézsi Gyula, esperes, az ő sok dolgára való tekintettel, az alelnököt, Biró Andrást bizta még az összehívással, tárgysorozat megalkotásával, egy szóval, a rendezéssel. És Biró András fogta magát, s megmozdított körében minden élő lelket, hogy az Értekezlethez fűzött remény meg is valósuljon. Érdekltség kell mindenkinek előtt; alelnökünk ezt fel is tudta kelteni. Felkérte a gondnoki kart, hogy vegyen részt, mért megjelenése jó hatással lesz a népre. Id. Lészay Ferenc főgondnokot, ezt az áldozatkész, vallásos lelkű főurat csak gyöngékedése tartotta vissza, de ott volt helyette a fia, ifj. Lészay Ferenc, a ki különben egyházkerületi képviselő, és egyházunknak mindenkiben az apját követő támogatója. Nem jöhetett el, és így mi részesülhettünk abban a szerencsében, hogy megjelenhettünk úri házánál, tiszteletünket téve neki. Alig egy rövid félóra volt ez menet közben, s mégis terített asztallal várt, s mindenkire volt egy pár baráti szava. Ott volt Gyarmathy Zsigmond, főgondnok, a kit az isten nem csak mindenkit megnyerő, humanus kedélylyel áldott meg, hanem megáldotta a kálvinista egyház iránti lángoló szeretettel, a mely szeretet hat, munkál, az egyházi élet felvirágzásán. És ott voltak Krizbay Béla, birtokos, törvénytörő bíró, Bidermann József, nádamenti főszolgabíró. A papság pedig majdnem teljes számban jelent meg; alig maradt el három-négy, a ki beteg, vagy öreg volt. Voltunk tizennégyen. És felköltötte alelnök az érdekltséget, a helybeli pappal együtt, a mákói, és a szomszéd községek híveiben, a kik zsufozásig megtöltötték a templomot.

Mert jegyezzük meg, hogy ez a Papi Értekezlet csupán a nép számára és felfogásához mérve, volt rendezve, úgy azonban, hogy az értelmiségnek se legyen unalmas, egyhangu. Nagy dolog ez. Vallásos-erkölcsi témákat a nép előtt könnyen érthetővé tenni, hogy az ember póriás se legyen, s a tárgy se veszítsen méltóságából: ha ez sikerül, úgy az összejövetel is sikerülne mondható.

Nem dicsekszünk, csak az eredményt konstatáljuk. Az eredmény pedig teljesen kielégítő volt; a várakozás, az érdekltség nem csalódott.

Jól esett hallanunk mindjárt a mákói dalkör szép

énekét, a mely után a lélek olyan áhitattal hallgatta Dézsi Gyula, esperes főlemelő imáját, és az ámen-re úgy kibékült isténével, úgy megkönnyebbült! Mert az esperes, ha nem is rendezte az Értekezletet, még se bujhatott ki, hogy legalább imát ne tartson. Kár is lett volna, ezt a szép imát elszalasztani; de a népnek is jól esik, ha a papok között ott látja az esperest. Székely Sándor, szucsági pap predikált. Igen szerencsés textust választott: Krisztus alszik a hajóban. (Mát. VIII. 23—27.) A szívünkben alvó Krisztust költögette, hogy az élet tengerén legyen, a ki megdorgálja a szeleket. Ez után Biró András tartott egy talpra esett kis megnyitót, rámutatva az egyházi veszedelmekre, s fölhívott munkára, küzdelemre. Most jött a Vajda Ferenc felolvasása, a ki egy pár kalász-fejet szedegetett össze az élet mezejéről, s megmutatta a gyomot is, melyet irtani kell, hogy a tiszta búzát el ne fojtsa. Hogy ez a felolvasás hogy tetszett, arról nem szólunk semmit, de azt megemlíjük, hogy az Értekezlet elhatározta annak külön füzetben kinyomatását, és Gyarmathy Zsigmond, főgondnok nyomban 20 forintot is adott a nyomatási költségekre. Végül, Tamó Gyula tartott felolvasást a keleti államokban levő magyarok helyzetéről, és a keleti miszsióról. Felolvasása nagyon alkalmas volt arra, hogy a domesztika iránt hangulatot keltsen. Záradéku, az esperes tartott buzdító beszédet a néphez, s mindezeket berekesztette ama szép hazafias dal: Isten, áld meg a magyart!

Igaz is! Még elfeledtem egy pontot. Ez már künn volt a templom előtt. Az öreg Kónya János bátyánk, a ki hetvenhat évei dacára is eljött, mint egy ősz patriárka, oly atyailag intette a népet: «A mit hallottatok, azt meg is tartsátok!» Bizony, ez a fő dolog!

Mind e cerimonia után, egy igen gazdag (másnak, azt hiszem, nem fog ennyire telni), és barátságos ebéd volt a Valler Józsi, mákói pap házánál. Ennek az ebédnek az volt a legszebb része, hogy a köszöntők során 32 frt. 50 kr. gyűlt össze a «Szeretetház» javára. Mégis, csak terebélyes fáva bővekedik a kicsiny mag, és árnyában az árvaoknak oly édes lesz pihenni!

Erről a kicsi dologról (Nem kicsi dolog ez; hanem a legnagyobb, a mit tehetünk. Szerk.) tán nem is kellett volna ekkora referádát írnom, mert még azt mondhatják reá: ime, Kolozs-Kalota nagyképüsködik! De, nem bánom, hadd mondják, csak lássam, hogy papjai igazi apostolok, és népe vallásos nép!

Vajda Ferenc.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.

(Tizenegyedik közlemény.)

1771. jan. 8. Celebráltván consistorium Mlgs. gr. Bethlen Gergely és br. Kemény Simon urak ő nagyságok parancsolatjokból és jelenlétekben, csak a tiszt. domesticus Curatorok és tiszt. papok s professorok convocáltván; proponálák ő Nagyságok a Mlgs. sup. consistoriumnak Ő Nghoz még Anno — küldött levelekbe való parancsolatját, az ekklesia és collegium akármely névvel nevezendő bonúminak és proventussinak újabb móddal való folytatások iránt. Me-

lyet jóllehet már régen kívántanak volna ő Nsgok velünk közleni, de vagy egyiknek, vagy másiknak ő Nagyságok közül akadályá lévén, együtt e végre be nem jöhettek, sőt mostan is Gr. Bethlen Lajos úr ő Nagysága, ezen ekklesiának és collegiumnak inspector curatora, ámbár jelen nem lehetett, kérte mindazonáltal az említett két Mlgs. urakat, hogy ő Nsga. nélkül is a Mlgs. sup. consistorium parancsolatját, hogy tovább is haladékat ne szenvedjen, végbe vinni, ne sajnálják. Mely ordinatio a Mlgs. sup. consistoriumnak ő Nagyságokhoz dirigált levelének tenora szerint ezekben áll:

1. Hogy valamiképpen ezelőtt domesticus curator és

mostani kolozsvári főbíró Pataki István uram ő kglme a collegium és ekklesia minden bonuminak és proventusinak perceptor administratora volt; úgy a collegiumnak mostani perceptora Tek. Márgai Ferenc uram ő kglme is, az említett bonumoknak és proveatusoknak mind összességgel, perceptor administratora legyen. Hogy a Méltgs. sup. consistorium sokszor emanalt és más helyeken már jó praxisba is vett ordinatiói szerint, Kolozsvárra is a confusiónak elkerülése végett, minden pecuniarius és oeconomicus provenusoknak administratiója, perceptiója, erogatiója, egy perceptor kezébe koncentrálódjanak.

Mely szerint: 2. Szükséges, hogy tiszt. Márgai Ferenc uram ő kglme, minden ispánoknak, dézmásoknak, harangozóknak, stb. demonstratiójit esztendőnkint beírja maga generalis ratiójába és minden erogatiókba maga benne forogjon.

3. Mint tapasztaltatott jó gazda, az oeconomicumoknak olykor-olykor legyen megsemmisítője és az inkább gyümölcsözhető oeconomicizálásra a szükségesebb módokat feltalálja és az inspector curatoratussal communicálja s jobbitsa.

4. Excipiálja a Mlgs. sup. consistorium mindazonáltal ezek közül az ekklesiának különös pecuniarius fundussát, melyet mint azelőtt, curator Pataki József uram kezébe bízott vala, úgy még most ő kglménél meg hagyja, és esztendőnként ő kglme által kíván Szebenbe demonstratiót bekiáltani azokról.

Mely ordinatiót a Mlgs. sup. consistoriumnak szokott tisztelettel és engedelemmel vévén a ven. consistorium, mint közjóra célzó szt. szándékot, acceptálja és ezután observálni kívánja.

1771. aug. 20. Mlgs. inspector curator, gr. Bethlen Lajos úr ő Nga, exhibelván az idevaló kolozsvári domesticus curatorhoz szóló levelét a Mlgs. supr. ref. consistoriumnak és iránt, hogy tiszt. Márgai Ferenc uramat a collegiumnak mostani fungens perceptorát az ekklesia jószágai oeconomiciájának folytatására, és annak nagyobbban, nagyobbban lehető bővítésére, mint tapasztaltatott jó gazdát a ven. consistorium administratornak fogadja el. Mely dolog iránt die 23-a ejusdem mensis lett a ven. consistoriumnak ilyen megegyezése: hogy tiszt. Márgai Ferenc uram, a Mlgs. sup. consistoriumnak kívánsága szerint, az ekklesia jószágának administratorának, ösmeretes lévén mindnyájunk előtt az ő kglme industriaja és ekklesiánkhoz való hűsége, acceptáltatik, úgy mindazáltal, hogy a nálunk levő régi complanationának vigora, nemkülönben ő Mlgs. sup. consistoriumnak mostan ez iránt kelt levelének tenora szerint említett Márgai Ferenc uram ő kglme az idevaló domesticus coratoratustól dependenter is a jószág oeconomiciájának folytatásában coinelligenter- legyen.

1771. dec. 9. Consistorium celebráltván, proponáltatott Nzts Farkas Jánosné asszonyom ingyen offerált ajándéka a külső templomba való egy orgona iránt, melyet ő kglme ingyen az ekklesiának ajándékozna, és esztendeig el is tartaná az orgonistát. Melyet a ven. consistorium acceptált cum gratiarum actione, olyan conditioval, ha a hostatiának is volna kedvök hozzája, és fundust találhatnánk az orgonista perpetuum salláriumára. Melyről, midőn sokan adsecuráltak volna, hogy a hostati ekklesiának nagy kedve vagyon hozzája és Kun Márton uram azt is referálta, hogy sokan a hostatiák közül esztendőnként örömet conferálnának tehetségök szerint az orgonistának, sőt második esztendőre ígerte is, hogy maga megfizet az orgonistának, ha más nem adna semmit is; sőt in casu decessus, hagyna azon esztendőre fundust s munkás lenni igyekszik, másokat arra inducálni, hogy liberaliter conferáljanak: a ven. consistorium reá álla, hogy azon orgona acceptáltassék és in nomine domini introducáltassék, sub positis jam conditionibus.

Ugyanekkor Kun Márton ő kglme a hostatiák részéről consistorialis személynek acceptáltatott, Néh. Váshelyi József uram helyében.

1772. május hó 16-án. A consistorium gyűlésében

proponáltván egy rabokat váltó barátunk valami pénzbéli succursus iránt tett kívánsága, resolvált a consistorium, hogy ex cassa ekklesiae adassék 5, öt forint.

Item, az ajtoni ekklesia harangot akarván öntetni, instantiájára resolváltatott 10 frt.

1774. április 27. Consistorium celebráltván, a belső cántor, néh. Beke György ő kglme decessusán történt cantori vacantiáról, említett néhai Beke György ő kglme helyében communi voto belső cántornak választatott a mostani lónai mester, Keresztes Sámuel ő kglme, kinek is, hogy mai napon legitime vocatio adassék, decernáltatott.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

= Mélyen meghatott szívvel veszünk részt, és azt hisszük, osztozik velünk az egész egyházkerület abban a megrendítő gyászban, mely főtiszt. püspök, Szász Domokos aát. és vele egész családját érte, holott egyik testvére, kataszteri főnök, Szász Gyula, hirtelen, váratlanul, folyó hó 5-én, Pécsset meghalt. «Ha egy tag szenved, minden tagok egyetemben bánkódnak» Bánkódunk mi is e sok tehetségekkel megáldott, rokonszenves, derék férfiú halála felett, ki sok szenvedés, küzdelem után, az utolsó harcban megtört és halálával gyászba borította most már egészben árva családját és rokonságát, melynek vigasztalást e tekintetben az istenen kívül, semmi sem ad, mint a mi őszinte részvétünk. Erről meg lehetnek győződve, mert nincs oly elvetemedett, ki meg ne hajlanék oly csapások előtt, melyek a legszentebbet, a családot érintik.

= Már néhai Gyárfás Domokos temetése mély meghatottság, és a lehető legnagyobb részvét mellett történt meg folyó hó 8-án dél előtt Segesvárt, és dél után Székely Keresztúron. A teljes számban megjelent főrangú rokonokon, a br. Bánffyokon, Zeykeken kívül, ott voltak a városi és megyei hatóságok, testületek, az egyházi, iskolai, és polgári képviselők, és ott volt a nép kicsinye, nagyja, hogy lefiztesse a hála és kegyelet adóját ama férfiú emléke iránt, ki életében az általános tiszteletnek és szeretetnek volt méltó tárgya. A Segesvárott délelőtt 10 órakor e lapok szerkesztője által tartott egyszerű ima után, a kocsi hosszu sora előtt megindult a halottat vivő gyász-szekér Székely-Keresztur felé. A merre haladt a menet, az addig mosolygó erdők, völgyek, a tavaszi pompában álló mezők, mintha meghajtották volna lombjaikat, szirmaikat összevonták volna a nyiló virágok; a falvakban búsan zúgtak a harangok, és midőn Keresztúrra érkezett a gyászkocsi, megeredt az eső, hullottak-hullottak az égnek könyei egy nemes szívű ember, egy kipótolhatatlan alak elvesztése felett. Itt Menyhárt András, udvarhelyi esperes imádkozott, lapunk szerkesztője mondott rövid halotti beszédet, és az udvarhelyi collegium részéről Gönci Lajos adott hangot a fájdalmas megemlékezésnek, holott a közöket az udvarhelyi collegiumi ifjuság szépen előadott gyász-dalait töltötték be. Aztán, átadtuk a drága hamvakat annak az anyaföldnek, melyet a megboldogult olyan forrón szeretett, és a mely előttünk is folytonosan nyer becsben, és értékben, hogy ilyen sziveket zárunk kebelébe. Az elhaló porok felett örködjék a jók emlékezete; a megboldogultnak álma édes lesz, mert szerető szivek virasztanak felette.

= Somosdi egyházunk lelkipásztora, Szász Ferenc, életének 70-ik, papságának 39-ik évében, folyó hó 3-án, hosszas szenvedés után, meghalt. Gyászolja özevgye, gyermekei, unokái; gyászolja az egyház, melynek felvirágzását munkálta; és gyászolja mindazok, kik felfogni és megbecsülni tudják azt a nemes, azt az önzetlen, és áldozatokban gazdag munkásságot, melyet egy hivatását érző kálvinista pap végez. Ánnak, ki az urban, az urnak élt: legyen álma csendes, emlékezete áldott!

= A következő levélkét és küldeményt vettük, melyhez kommentárt nem fűzünk; csak dicsérjük a buzgóságot és örülünk, hogy bebizonyítva látjuk a profeciát,

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Június 20.

25. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint. negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

Kollegiumaink Értesítői a milleniumra.

(Váró Ferenc előadása a szászvárosi tanári Értekezleten.)

(Vége.)

III.

Az intézetnek első és későbbi épületei mikor, mily költséggel, mily szabásulag emeltettek, bővültek, vagy alakultak át?

Mily arányban használtattak tanhelyiségekül és benlakásra? (Lehetőleg a méretek jelzése is.)

Vannak-e a régi felszerelésnek, taneszközöknek emlékei, maradványai, s mik ezek? (Régi könyvtárakról.) Gyűjtemények mai állapota milyen?

Minő alumneumai és jótékony alapítványok, mikor tétettek? Mennyiben vannak meg, vagy vesztek el?

A tanulóknak, idők során, mily száma élvezett nagyobb jótéteményeket, ingyen iskolázást?

IV.

Mikor, milyen foku volt az intézet? Milyen tanfolyamokkal berendezve?

A gimnáziumi tanításban mily lépésekben haladt előre az osztály-rendszer mellett a szak-rendszer?

Léteznek e régi szervezetek, tantervek, tárgyfelosztások, órarendek, módszer-utasítások? Mily jelleműek ezek?

Melyek az iskolában használt, még valahol található, nevezetesebb régi tankönyvek, kompendiumok

Mily módon tartattak a különböző vizsgálatok?

Mily címeken, mikor, mely iskolai szünetek voltak szokásosak?

V

A tanuló ifjuság beléletének, tevékenységének minő régi adatai, emlékei vannak?

A magántanítói rendszer fejlődésének melyek az első adatai?

Mikor, mely ifjusági egyletek, minő ifjusági ünnepek s mulatságok keletkeztek?

Társadalomban, közdolgozokban minő szerep jutott az ifjuságnak?

VI.

Vannak-e régi fegyelmi szabályok? Mik a jellemző vonásaik?

Vannak-e régi anyakönyvek? Ezek tartalma mily nemű?

Kik, minő tereken, lettek jelesek az intézet növendékei közül?

VII.

Összes tanulók, esetleg a szubskribáltak száma évről-évre mennyi volt?

Különböző ranguak, nemzetiségűek, vallásuak időnkint mily arányban látogatták az intézetet?

Mely területről időnkint mily arányban kaptak növendékeit az intézet?

VIII.

Mely folyóiratokban, lapokban, vagy önálló munkákban található közölve az intézet történetei?

Mióta, mely évekről vannak az intézetnek nyomtatott Értesítői?

*

Ily berendezésű krónikás vázlat, mely már megjelent, esetleg ezután kiadandó monográfiára, okmánytárra, közkézen forgó adattárakra utal, lehetővé teszi kollgiumaink évszázados és jelenkori jelentőségének összehasonlító és áttekintő megítélését; tárgya, tartalma és terjedelme szerint éppen beillik az Értesítőbe, az értekezés helyére, s megfelel a milleniumi alkalom követelményeinek. Egybeállításán osztozni lehet és kell.

Utána következnek maga az évi Értesítő, a már jellemzett tartalommal és berendezéssel, de az ezredéves kiállítás, mindnyájunk előtt hivatalosan ismeretes, szempontjainak megfelelően,

«IV. A tanítás munkája» rovatban, két speciális bővítéssel.

Egyik bővítés az volna, hogy a gimnáziumi osztályokra nézve a tanárkar által megállapított és követett állandó tanmenet (helyi tanterv) egyszer mindenkorra közöltetnék. (Ezt a tanmenetet aztán, az intézet tanárainak évről-évre leendő kényelmes használata céljából, jó széles margoju különlenyomatokban is praktikus dolog volna kiadni.)

Másik bővítés az volna, és ezt már a történt hivatalos intézkedések után kötelezőnek is kell tekinteni, hogy az írásbeli dolgozatok sorozata minden tárgyból, minden osztályról, egymás mellé állítva, az 189^{3/4}. és az 189^{4/5}. évről közöltessék.

Ezeket ajánlom a tisztelt értekezlet tanácskozása alá, esetleg létrejöheto közös megállapodások céljából.

Hozzáadom befejezésül a milleniumi kiállítási bizottságnak a mélt Igazgató-Tanács idei 995. sz. leiratával közzétett intézkedéséből a következő pontot: «a bizottság azzal a kéréssel fordul középiskoláinkhoz, hogy az idei Értesítő, a mely a kiállításra kerül, lehetőleg egyforma nagyságu, még pedig nagy nyolcadrét alaku legyen és a mennyire lehetséges, bőrkötésü, hogy e becses gyűjtemény alakjával is kellemes benyomást keltsen a szemlélőre.»

Kollegiumaink Értesítői közül a marosvásárhelyié az, a melynek külső méretei legmegfelelőbbek, megközelítőleg a zilahié is. A nyolcadrét alakú papírlap méretei 17. és 25. cm. lehetnének, a nyomás 11. és 19 cm. méretü.

A kötést illetőleg, a bőr, nézetem szerint, csak 10—12 ives vastag papirosu darabokra alkalmazható stilszerűen, máskülönbén az egész vászonkötés, még pedig vörösbarna színben, volna használandó, akár az, akár ez, olyképpen, hogy az illető példányok bekötését Kolozsvárt, ugyanegy műhelyben tanügyi előadó atyánkfia intézné el.

A nyomdai kiállítás olyan, a milyen maga a műhely. Az izlésnek mindenütt van helye, de kötelező utasításnak helye ily kérdésekben nincsen. Csak a statisztikai táblázatról jegyzem meg, hogy a keresztben-hosszában való, vékonyan, vastagon tarkálló, szemet bántó rubrikák mérséklése érdekében hét kollégiumunk Értesítői közül, a mult évről, azt válasszuk mintául, a melyet e tekintetben legegyszerűbbnek találunk.

*

Készen valék e tanulmánynyal, mikor az Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlönynek máj. 26-ki (34-ik) számát kapom, s benne Waldapfel Jánosnak a milleniumi Értésítőkrül szóló cikkét olvasom. Látom, hogy nagyon sok pontban, mindenekfelett a «retrospektív Értésítő» fogalmának megállapításában, sőt megnevezésében is, annyira egybetalálkozunk, mintha csak összebeszéltünk volna. Sőt, véletlenül én is éppen május 26-án olvastam fel előzetesen, szűkebb kollegiális körben, tanulmányomat. Minthogy Waldapfel cikket nincs már módomban kellően méltatni: azt is általánosságban ajánlom a t. értekezletnek figyelmébe.

A polgári házasság, és az egyház.

Protestáns anyaszentegyházunk a házasságot olyan összeköttetésnek tartotta, mely erkölcsi alapon nyugszik, s melynek célja: az ember boldogítása.

Bár nem ruházta fel olyszerű jelleggel, mely által szentséggé emelte, s ez által felbonthatatlanná tette volna, mindazonáltal olyan viszonynak tüntette fel, mely elváthatatlanul hozzá tartozik az ember természeti és erkölcsi életéhez, isteunek, mint fő alkotónak, természeti, és erkölcsi törvényeinél fogva. Így az embert, mint természeti és erkölcsi lényt, egyiránt isten alkotásának tekintette. Nem felejtkezett meg, azonban, arról, hogy az ember a föld porából lett, de másfelől, úgy tekintette, mint az isten képére, és hasonlatosságára teremtett embert.

Tehát, a házasságot úgy tekintette egyházunk, mint a természeti, és erkölcsi élet szükségyszerü követelményét. Ugy tekintette, mint polgári szövetséget. Ugy tekint ma is. Mert meghódol a tudomány előtt, s elismeri, hogy lett az ember. Az emberrel meglett a kezdetleges társadalom. A kezdetleges társadalomban meglett a család. A fejlődött társadalomban létre jött a keresztyén vallás, a maga egyház-társadalmával, mely szeretetet parancsolt isten, és ember iránt. Ezen szeretet tette aztán idővel a házasság megkötését a vallásosság cselekvényévé, mely cselekvény teljesítésére a keresztyén egyház belső természeténél, és állami helyzeténél fogva, méltán nyerhette meg e jogot.

Látszik tehát, hogy a megkötés az egyháznak nem tulajdon, hanem az állam által reá ruházott joga volt. Az egyház, azonban, ezen szerződés megkötésénél többet követelt magának, mint a mennyi őt jog szerint megillethette. Az államban állam akart lenni. Ezért az államnak ezt a jogot vissza kellett vennie, s a házasságmegkötés jogossága és végérvényessége felett a döntés jogát maga részére fentartania.

Ezen álláspontra kellett helyezkednie Magyarországnak is, s a házasság megkötése, és felbontása felett a jogot a maga részére megteremtenie. Hogy miért kellett ezt megteremtenie Magyarországnak is, azt nincs miért fejtegetnünk itt, mert eléggé világos mindnyájunk előtt. Elég az, hogy létre jött az 1894-ik évi XXXI. törvény-

cikk, mely a házasságot szabályozza azon jog szempontjából, mely joggyakorlat egyedül az államot illeti a házasság megkötése és felbontása tekintetében. Tehát, a szándékolt házasság kihirdetése és megkötése is polgári úton történik.

De, a XXXI-ik törvénycikk 149. paragrafusa érintetlenül hagyja a házasságkötésre vonatkozó vallásos cselekvényeket. De már most mit teygen az egyház a végett, hogy a házasságkötésnek polgári jellege mellett, fentartsa az egyházas és vallásos jellegét? Mert addig könnyű volt fentartania, míg a megkötés joga az övé volt. Könnyű volt, mert megvolt a felek nyilatkozata, megvolt a kihirdetés, megvolt a megkötés, s egyik sem történt az egyházas, a vallásos jelleg mellőzésével. De hát, most mi legyen, mikor ezek az egyház részéről nem kötelezők? Semmi egyéb, csak az, hogy föl kell világosítani a híveket, hogy a házasságra ez után is szükséges az isten áldása, éppen mint ez előtt volt.

Ezen áldás kérését pedig mindig az egyház gyakorolta, s ez után is csak az gyakorolhatja a leginnepélyesebben, és szivre hatóan. A tanuk előtt való kikérdezés helyett pedig arra kell szoktatni a feleket, hogy kérjék a szokásos cselekvény végzését a polgári megkötés napjára. Természetesen, a vallásos cselekvény a polgári megkötés után következik. Hogy pedig a vallásos cselekvény végezhető legyen, szükséges a polgári közeg hivatalos okmánya az iránt, hogy a megkötés már megtörtént polgári úton. A mostan szokásos esküforma elmaradna, a szokásos kikérdezés szintén. A szokásos esküforma helyett jöhetne a következő kinyilvánítás, és fogadás: N. N. tudtára adom evang. református gyülekezetemnek is, hogy a polgári hatóság előtt házasságot kötöttem N. N. hajadonnal, özvegygyel, s itt, a gyülekezet színe előtt, vallásos ünnepélyességgel fogadom, az atya, fiu, szent-lélek, egy örök isten nevére, hogy őt mindvégig szeretni fogom, s gondolatlanul, szóval, és cselekedettel boldogítására törekszem, szerencséjében és szerencsétlenségében egyiránt. Fogadásomat hűtelenül meg nem szegem, és őt el nem hagyom. Isten engem úgy segítjen! Amen. Ezen innepélyes cselekvényt aztán templomi kihirdetés útján venné tudomásul a gyülekezet, a cselekvényt követő legközelebbi vasárnapon.

Az előleges hirdetés szükségtelen. Mert az csak az esetleges házassági akadályok szempontjából volt szükséges. Most erre ennek a hirdetésnek semmi befolyása nincs. Hanem, igenis helye van az utólagos hirdetésnek a vallásosság szempontjából. Helye van azért, hogy lássa át a közönség, hogy a házasság polgári megkötése mellett megmaradhat annak egyházas jellege is; helye van azért, hogy lássa át a hívők gyülekezete, hogy a polgárilag megkötött házasság nincs elzárva az egyházas ünnepies cselekvénytől sem.

Németh Sándor,
ev. ref. segéd-pap.

Debrecenből.

A tiszántúli evang. református középiskolai Tanár-Egyesület központi bizottsága a következő feliratot intézte a tiszántúli egyházkerülethez.

«Főtiszteletű Egyházkerület!

Az 1894. év augusztus havában, a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanár egyesület közgyűlésével egyidejűleg, az ev. ref. vallás-tanárok Értekezletre gyűltek össze, melynek lefolyása a tisztelettel ide csatolt «Évkönyv» 145 és következő lapjain olvasható. Az Értekezlet mindenképp előtt gondoskodott, hogy a következő alkalommal beható tanácskozás alá vehesse a következő tárgyakat:

- Gimnáziumi vallástani tanterv, és tankönyvek.
- Felsőbb leányiskolai tanterv, és tankönyvek.
- Nem ev. ref. felekezeti középiskolában, vagy középiskolai jelleggel bíró más tanintézetekbe járó evang. ref. vallású tanulók vallástani oktatása.
- Gimnáziumi tanulók vallás-erkölcsös nevelése, isteni tiszteletek, ifjúsági könyvtár.
- Egyházi ének-tanítás a gimnáziumban.
- Internátusokban a vallás-erkölcsös élet ápolása.

Főtiszteletű Egyházkerület!

Midőn a vallás-tanárok értekezletének a jövő munkaprogramjára vonatkozó megállapodásait, tudomásvétel végett, tisztelettel bejelentjük, egyszersmind mély tisztelettel föltárjuk a főtiszteletű egyházkerület előtt a vallás-tanároknak, és azok anyagi helyzetére vonatkozólag az Értekezlet által kifejezett óhajtasokat, melyek a következők:

1-szor, óhajtandó, hogy jövőre minden főgimnáziumban rendes, és pedig jeles elméleti képzettségről tanuskodó, lelkészi oklevéllel bíró szaktanár alkalmaztassék a vallás-tan tanítására, s a tanulók vallás-erkölcsös gondozására, rendes tanári fizetéssel, és jogokkal. Míg ez megtörténhetnék, addig,

2-szor, a jelenleg állandó alkalmazásban levő gimnáziumi rendes vallás-tanárok, és egyéb tanszakok tanárai között, a tanári javadalomra és jogokra nézve, minden különbség szüntettessék meg.

3 szor, rendes, és lelkészi oklevéllel bíró gimnáziumi tanárok, továbbá, rendes lelkészek megbízhatók a gimnáziumban a vallás-tan tanításával, de változó segédlelkészek ideiglenes alkalmazása ne engedessék meg.

Főtiszteletű Egyházkerület!

Méltóztassék ez óhajtasokat megfontolás tárgyává tenni, és a mennyiben azokat egyházunk és tanintézeteink érdekeire nézve üdvösöknek ismerendi: azoknak megvalósítása iránt méltóztassék megtenni, saját hatáskörében, a szükséges intézkedéseket.»

Ugyan ezen szövegű felirat a többi négy egyházkerület püspöki hivatalaiba is elküldetett, azon kérelemmel, hogy a legközelebb tartandó egyházkerületi közgyűlésen tárgyaltassék.

A tiszántúli egyházkerület május 8-án tartott ülésében az egész javaslatot magává tette, elfogadta, s egyszersmind fölhívta az egyházkerületben levő gimnázium-fentartó testületeket, hogy a vallás-tanárok, s tanszékek ügyében, a felirat értelmében, intézkedjenek.

A tiszántúli egyházkerület végre, a vallás-tanári ügyet megoldotta, s ez által mintegy példát adott a többi egyházkerületeknek is.

Valóban, itt volt az ideje. Nekünk, protestánsoknak, minden eszközt meg kell ragadnunk, hogy nagy áldozatokkal fentartott középiskoláinkban a felekezeti szellemet

biztosítsuk, ha ezt nem tesszük, és napról napra gyöngülni engedjük, akkor létünk, egyházunk fenmaradásának legnagyobb, leghathatósabb eszközétől fosztjuk meg magunkat.

Az egyházkerületi közgyűlés alkalmából összeült református középiskolai tanár-egyesület központi bizottsága a következő felhívást intézte az evang. ref. egyház által fentartott tanintézetek tanáraihoz.

«Szeretve tisztelt Kartársaink!

Évek során át ismét, és ismét megkezdett sikertelen kísérletek után, meggyőződött egyházkerületünk, hogy a magyar protestáns tanár-egyesület létesítésének ideje még nem érkezett el, de viszont, meggyőződött a felől is, hogy az országos evang. ref. tanár-egyesület megalakítása immár tovább nem halasztható. A közelebbi közgyűlés megbízásából tisztelettel, és bizalommal kérünk benneteket, sziveskedjete a mellékelt rovatos iven bejelenteni, belépési szándékotokat. Azon édes reményben vagyunk, hogy evang. református egyházunk tanintézeteiben működő kartársaink közül senki sem fog vonakodni az egyesüléstől, e reményben kérünk benneteket a mellékelt aláírási ivenek folyó 1895. jún. 1-ig leendő visszaküldésére, és a közelebbi szétküldendő program szerint, folyó évi július hó elején, Debrecenben tartandó alakuló közgyűlésünkre leendő megjelenésre.»

Most már remélhetjük, hogy a megalakulás sikerül. Jelen viszonyaink közt égető nagy szükség van az általános református tanár-egyesület megalakítására. Huszonhét református középiskolánk tanári kara ha egyesül, oly hatalmas testületet alkot, mely a tudományos működés, protestáns szellem és érdek ápolása mellett, képes lesz még arra is, mint speciális magyar, nemzeti tanári testület, hogy az országos tanügyi politikára, ha nem is döntő, de minden esetre számba veendő befolyást gyakorolhasson.

Szerény véleményem szerint, az egyesülés után is, megmaradhatnak, és folytathatják működésüket az egyes egyházkerületekben fennálló tanári egyesületek, mint a nagy szerves egésznek apró részei.

Ugyan ezen alkalommal fogják megtartani a reform. gimnáziumi vallás-tanárok is Értekezletüket, tárgyalás alá veszik, felolvasások alakjában, a főtebb hat pontban jelzett dolgokat, mint a melyeknek megvitatására, megbeszélésére, a nagy mértékben átalakuló egyházi, és iskolai életünkben égető nagy szükség van.

Referens.

T a n ü g y.

A szilágymegyei általános tanító-testület tasnádi járásköre tavaszi rendes gyűlését június 6-án Pelében, a református iskola helyiségében tartotta meg, úgy a rendes tagok,

mint az ügybarátok élénk érdeklődése mellett. Ez a gyűlés ünnepélyesség, és erkölcsi értékben felülmúlta a kör minden eddigi gyűléseit. Ünnepélyességét emelte az a körülmény, hogy templomi isten tisztelettel kezdődött, melyen tiszt. Csák Emil, pelei lelkész, ki ez alkalommal a kör rendes tagjai közé is belépett, lelket fölemelő imát mondott a népnövelők szerény munkásaiért, amazok pedig a «Jövel, szent-lelek, úristen»-t énekelték el olyan szép, szabatos összhangzattal, a milyent alig ha hallottak valaha a pelei templom ódon falai. Erkölcsi értékben nagyot nyert azon igazi, hamisítatlan öröm, és lelkesedés által, melyet dr. Petri Mór, királyi tanfelügyelő úr, és Bartha Dezső, egyházmegyei főjegyző úr jelenléte keltett a népnövelők szerény munkásaiban. A gyűlés főbb mozzanatai a következők voltak.

Gyakorlati tanítást tartott Papp György, tasnádi református tanító, az első osztályban a beszéd-, és értelem-gyakorlatokból, mely, beható bírálat után, jól sikerültnek nyilvánított. Az után, Nemes Sándor, pacali tanító, tartott szabad előadást egy általa módosított kocka-számológép kezelési módjáról, s a golyós-számológép feletti előnyeiről. A bemutatott számológép előnyei egyhangulag elismertettek. Miután, azonban, előadó ez alkalommal csak az összeadást ismertette rajta, fölkerített, hogy a legközelebbi gyűlésen mutatná be a többi műveletek kezelési módját is. Előadó megígérte, hogy az őszi gyűlésen azt is be fogja mutatni.

Most ismét Nemes Sándor olvasta föl «A vegyes iskolázásról» irt értekezését. Értekező azt fejtegette, hogy a vegyes iskolázásnak, ügyes vezetés, és fegyvelmezés mellett, különösen falun, nincs erkölcsi hátránya, s így ott, a hol csak két tanerő működik, az iskolát bátran meg lehet hagyni vegyesnek.

A folyó ügyek elintézése után, dr. Petri Mór, királyi tanfelügyelő úr tartott az egybegyűlt tanítókhöz szép beszédet, melyben, miután a gyűlés szereplőinek érdemeit elismerte, fogatkozásait jóakarattal megjegyezte, igen meggyőzően fejtegette a testületi élet, és munkásság fontosságát, buzdította a tagokat a gyűléseken való pontos megjelenésre, igérve a maga részéről is, hogy ő, a mikor csak halaszthatatlanabb teendői nem gátolják, mindig részt fog venni; útastította továbbá a tagokat, hogy jövőre az iskolai adminisztráció körébe eső dolgokat is vegyenek föl értekezéseik, megbeszéléseik tárgyai közé, mert a tapasztalat azt bizonyítja, hogy sokaknak van e tekintetben is szükségük útba-igazításra.

Gyűlés után, a helybeli tanító házában, közös ebéd volt, mely dél után négy órakor ért véget, s általában, igen kedélyes hangulatban folyt le. Nem volt hiány a szebbnél-szebb felköszöntésekben sem, melyek közül nagy hatást keltett Bartha Dezső, egyházmegyei főjegyző úrnak igazi szónoki magaslaton álló felköszöntése, melyet a tasnádi egyház derék két tanítójára mondott. E felköszöntőből igazi apostoli szeretet sugárzott a két szerény munkás-társ iránt. Vajha, minden egyház lelkésze, és tanítója közt ilyen szép egyetértés, kölcsönös szeretet, és tisztelet lenne! Vajha, minden pap ilyen szépen tudná az emberi gyöngeséget elkülöníteni az érdemtől, s vajha, minden tanító olyan szépen tudná tisztelni az értelmi fensőbbiséget! Boldog a «hegyen épült város» népe, s boldog is fog lenni mindig, míg egyházi hivatalnokait ilyen szép egyetértés, kölcsönös szeretet, tisztelet, és bizalom fűzi egymáshoz!

— s —

T Á R C A.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.
(Tizenkettődik közlemény.)

1775. december 31-én. Consistorium gyűjtetvén Ince Mihály házában, felolvastattak, mostani külső templomi orgonista, Zoltán Pál ő kglme és Zetz Sámuel, néh. orgo-

nista Zetz Mihály fia és özvegye instantiájok, melyekbe mind Zoltán Pál ő kglme, mind Zetz Sámuel és az anyja ő erette a belső templomi orgonistaságot instálják. Meggondolván a ven. consistorium Zoltán Pál ő kglmének mind ezen hivatalra való capacitását (mint referáltatik), mind pedig a külső templomi orgona mellett eddig majd minden haszon nélkül való fáradságát, resolválta ő kglmét belső tem-

plomi orgonistának, esztendőnként 60 m. forint, 40 véka búza és negyven veder bor fizetésre.

1776. június 4-én. Összehivatván az egész consistorium a Tek. curatorok által, mivel néhai Tiszt. Soós Ferenc uram decessussa az ekklesiasticus rendin való domesticus főcuratorság vacantiába esett, arra a hivatalra, a régi jó rend szerént, Tiszt. Ince Mihály uram, mint első pap, communi consensu venerabilis curatorknak tétetett. Kivánjuk, hogy isten ő felsége ő kglmét tartsa meg jó erőben, számos esztendőig, hogy eklesiánknak terhét hasznosan viselhesse.

Másodszor, a néhai Tiszt. Soós uram halálával az egyik actualis papság is vacálván, arra Tiszt. Deáki Pál uram, ki eddig 1767. év óta dicséretesen és szorgalmatosan az egész papi szolgálatot, mint káplán, Soós uram helyett, viselte, communi consensu actualis papságra tétetett, és annak declaraltatott, a szeint, mint anno 1767. aug. 9. mlgs. L. B. Wesselényi Ferenc úr ő ex-ja praesidiuma alatt celebráltatott consistoriumban végeztetett vala, az ő kglme ide hivattatása, hogy prima vacantia actualitásra succedáljon. Nemkülönb, midőn a marosvásárhelyi collegiumba theologiae professorságra hivatala esett ő kglmének. az egész consistorium ő kglmét követjei által solemniter marasztotta és emlékeztette ígéretere, jövendőbeli actualitását újolag confirmálva. Kivánjuk azért mindnyájan. hogy Isten ő kglmét ruházza fel továbbra is maga kglmével, e szent hivatalának hasznosan való folytatására.

Harmadszor. Tek. Ecsedi József uram ő kglmének quartasi hivataljának második esztendeje is szinte végeződ-
vén, búcsuzott a ven. consist. előtt ezen hivatalától, de mivel ő kglme magát eddig jól viselte, bizonyos consideratiokra. nézve még esztendeig megmarasztatott.

1778. febr. 3. Celebráltatván consistorium, a vacans notariusi hivatal iránt, hogy arra kit candidálnának és választanának. Ketten voltak, kik kívánták és mindketten alkalmasoknak ítéltetvén, u. m. tek. Brassai György és szolgabíró Szathmári György uram ő kglmek. hosszas discursus után, votumra bocsáttatván, pluralitate votorum, ugyancsak Szathmári György uram ő kglme. obtinealta. Melyet a tek. magistratusnak repraesentálván, ha ott is Szathmári György uram ő kglme fogja elnyerni, hogy Brassai uram is valami részből consoláltassék, igéri a ven. consistorium, hogy a senatorságba vacantia esvén annak idejébe, egész erővel azon kíván lenni, hogy Brassai uram succedálhasson Szathmári György uram előtt a tek. magistratusba.

1779. március 14. Plenum consistorium gyűlvén a papválasztás iránt, minekutánna t. Borosnyai uramat hivatalunkra el nem bocsátották és tiszt. Szathmári Mihály uram is nem vállalta, most már kívánván egészen elvégezni, néhányak közül, kik emlékezetben forgottanak, pluralitate votorum, sőt paucissimis exceptis, majd unanimi voto, választatott tiszt. K.-lónai pap, Tordai Sámuel uram ő kglme, kinek szép dexteritássa, jó, szelid papi erkölcsse, sokak előtt ismeretes lévén, egész reménységgel vagyunk, hogy ő kglme. a venerabilis ecclesiának egész contenturára léssen. Melyre isten ő felsége segítse is kglmét, szivesen kívánjuk. Azért végeztetett, hogy ő kglmének vocatió adassék és a mélt. supr. consistoriumnak, a régi szokás szerint, alázatosan notificáltassék.

1783. jun. 29. Consistorium celebráltatván, mlgs. inspector curator, br. Bánffi György úr ő nsga, a ven. cle-

rus, domesticus curatorok és több consistoriális személyek jelenlétekbe, az ennekelőtte két esztendővel, in anno 1781. jul. 1. celebrált consistoriumban tett protocollatio szerént, eddig főquartasi hivatalt viselt t. Hadadi Zsigmond uram helyében főquartásnak t. Szathmári György uram sine voto substitualtatott. Vice quartásnak pedig az ennekelőtte is fenforgott consideratiokra nézve, t. Hadadi Zsigmond uram választatott, oly móddal mindazáltal, hogy két esztendő eltelések után, midőn a főquartasi hivatal változni fog, mostan megnevezett t. Hadadi Zsigmond uram iránt, különös reflexió tétessék.

Ugyanakkor harangoztató gazdának N. Becsek Miklós uram helyében N. Kovács Sámuel uram, minden candidatió nélkül, unanimi voto et communi consensu totius consistorii tétetett, mivel kiváltképpen a collegium építése körül mind ennek előtte, mind pedig közelebb mostan is, különös buzgóságát tapasztaltatta.

Ugyanezen consistoriális sessióban felolvastatott a mlgs. főconsistorium levele, melyet sub nro. 74. de dato — consistoriumunknak küldött, és a melyben parancsolatik, hogy minden restans interesek három hónapok eltelések alatt, okvetetlen felszedessenek és de effectu a mlgs. főconsistorium informáltassék. Melyhez képest oly rendelés tétetett a ven. consistorium által, hogy tiszt. perceptor uraimék requirálják elsőbben leveleik által mindazon debitorokat, a kiknél restans interesek vagynak, communicálván azokkal a mlgs. főconsistoriumnak most mindjárt említett parancsolatját, és ha erre eleget nem fognak tenni, azonnal cancellisták által admonealtassák.

1784. december 27. Consistorium celebráltatván mlgs. inspector főcurator B. Bánffi György úr ő nsga. praesidiuma alatt, a tiszt. clerus, domesticus curatorok és más consistoriális személyek jelenlétekben, néhai idősb Pataki József uram halálával vacantia maradt domesticus curatori hivatalnak suppléálása végett, unanimi consensu választatott domesticus curatorknak a nevezett vacantiára tek. senator és collegium perceptora, Szathmári Zsigmond uram, mind collegium perceptora, mind pedig az ekklesia jószágjának igazgatója és több érdemei között, ugyanezen hivatalokba sok időktől fogva kevés jutalom mellett folytatott szorgalmatos és hív szolgálatjával érdemesítette magát erre a hivatalra, mindazáltal ezen túl ne légyen senkinek is az említett hivatalok viselése ok arra, hogy a mellett a curatorságot is reserválja, pro rerum circumstantiis, ezen hivatalokat egybekötni, vagy különválasztani.

Ugyanezen consistoriális sessióban végeztetett, hogy tek. Pataki József uram meghalván, a kinél volt eddig bizonyos taxa mellett az ekklesia és collegium typographiája, ezen typographia kézhez vétetvén, a régi inventarium szerint, a mely mellett ő kglmének által adatott volt, adattassék által szám szerint a collegium typographiája administratora Deáki Sámuel uram kezébe, hogy conjungálódjék a collegium typographiájával az eddig is szokott taxa mellett, és usupálhassa a collegium typographiája, külön tartván erga inventarium. A mely dolognak is effectumba való vételére rendeltettek tiszt. professor Pataki Sámuel és prof. Bodoki József, nemkülönb, tek. sen. Szathmári Zsigmond és tek. notarius Szathmári György ő kglmek.

1785. március 30. Consistorium gyűlése tartatván mlgs. inspector főcurator B. Bánffi György úr ő nsga.

praesidiuma alatt, proponálá ő nsga. hogy mlgos. l. br. Bánffi Sándor úr és kedves felesége, migos l. br. Kemény Ágnes asszony ő nsgok. kérnek az ekklesiától cserében a néhai Pataki Istvánné asszonytól az ekklesiának testamtom szerint hagyott, a magyar utcai kis-ajtó előtt lévő fogadót, annak kertjével együtt, his conditionibus, hogy ő nsgok. a külső-közép utcában lévő töröküzás kertjeket, most mindjárt jure perpetuo által adják az ekklesiának, a rajta lévő házzal együtt, nem tartván fenn magoknak semmi just az iránt, az említett fogadót a kerttel együtt pedig csak a magok életéig kívánják birni ő nsgok. és holtok után simpliciter redealjon az ekklesiának cum omnibus superaedificatis. Mely kívánságát ő nsgoknak megfontolván, consistorium örömmel kíván ugyan deferálni, de mivel a fent megirt fogadó kertjével együtt oly expressa conditione hagyatott az ekklesiának, hogy azt soha is ne abalienalhassa, semminemű szín és praetextus alatt. hanem azt esztendőnként kiadja és az abból jövő pénzt fordítsa mindenkor a külső templom szükségére és építtetésére; arra nem léphet teljességgel a consistorium, hogy az abból jövő hasznot kevesítse a templom kárával és a testans asszony elméje elfordításával. Hogy azért ő nsgoknak kedve is beteljek és a templom is kárt ne valljon s a testans intentiójának is elég tétessék, egyéb módot nem lát a ven. consistorium, hogy ez mikép lehessen meg mind együtt, különben, hanemha ő nsgok. a feljebb megirt töröküzás-kertnek örökös általadása mellett, minden esztendőnkint 60 i. e. hatvan Magyar Forintokat fizetnek az ekklesiának; noha így is valami rövidséget szenved az ekklesia, mostani jövedelmét considerálván azon fogadónak, de a mely az ő nsgoktól reményelhető gratiájokra való tekintetből, számban sem vétetik. Ennek felette, a feljebb is megirt conditio szerint ő nsgoknak mindketten halálok törtévé, melyet is isten ő felsége messze távoztasson, a sokszor megirt fogadó kertjével együtt simpliciter redealjon az ekklesiának, ha szinte maradékot adna is isten ő nsgoknak, melyet szívesen óhajunk; és ha supraedificatiók tétetnének is, ő nsgok. mindazon supraedificatumokkal együtt, a minthogy is oly reményvel vagy a consistorium, hogy ő nsgok kezek alatt sem száll alábbvaló állapotra, sőt inkább épülni fog. Hogyha mindazáltal akármely casusból alább találna szállani, az ő nsgok. succesori a deterioratiot compensálni tartozzanak. Mely megirt conditiók szerint, ha fog ő nsgoknak is tetszeni, az ekklesia kész leszen mindjárt contractura lépni.

Ugyanazon consistorialis sessióban concludáltatott, hogy mivel az ekklesiának kis-ispotály nevezet alatt lévő fundusa szomszédságában, a szegleten levő telket, a rajta levő házzal együtt, annak possessora eladóvá tette, a melyre ezután történhetik, hogy az ekklesiának szüksége leszen, erre nézve másnak ne engedessék, hanem az ekklesia számára kész pénzen vétessék meg; a mikor egyszersmind committáltatott az ekklesia privatus fundusa perceptorának tiszt. Szathmári György urannak, hogy megalkuván, annak árát fizesse ki, és illendő taxa mellett tégyen lakót beléje.

1785. aug. 27. Plenum consistorium tartatván mlgos. b. Bánffi György úr ő nsga. praesidiuma alatt, proponálá ő nsga, hogy ezen, isten kegyelmességéből népes és naponként növekedő ekklesiában igen szükséges volna még egy negyedik papnak béhozása, hogy e szerint, mint más képzetebb ekklesiában többnyire egy templomban két papok szolgálnak, úgy itten is mindenik templomhoz ketten lennének: nevezetesen pedig, mivel a hostátban gyakran éjjel is vagy a terhes betegeknek meglátogatásokra, vagy pedig az olyan kisdedeknek megkeresztelésekre a kik haló félben vagynak és a kiknek kereszteletlen e világból kimulások nem csekély nyughatatlanságokra lenne a szüléknek; megkívántatnék, hogy ezen negyedik papnak a külső templomnál lenne lakása: a melyeket is megfontolván, tettett az egész consistoriumnak az ő nsga. propositiója és communi consensu elvégeztetett, hogy a fennebb irt mód szerint negyedik pap is állittassék az ekklesiában, a kinek esztendőnként való fizetése légyen 230 i. e. kétszázhar-

minc magyar forint, a melynek 130 i. e. százharminc forintja az ekklesia privatus fundusából, 100 m. forint pedig a communis fundusából fizetődjék. Másodszor buza a collegium és az ekklesia közös jószágaiából száz véka, és harmadszor bór a kolozsvári dézmáról tizenöt veder adassék. Lakása pegig légyen azon háznál a külső templom mellett, a melyben most a külső kántor lakik és ez költözzék a maga házához addig, a mig az ekklesia a kántornak is egy házat állithat, a melyért is az ekklesia privatus fundusából a maga házának esztendőnként competáló taxája fizetessék ki.

(Folytatása következik.)

Török István.

Fö l h í v á s,

a magyar protestáns egyházak lelkészeihez, tanáraihoz, és tanítóihoz.

Igen tisztelt uraim!

Tekintettel protestáns egyházaink érdekeire, elhatároztam, hogy itt, Budapesten, egy protestáns sajtó-irodát nyitok, és kiadok «Protestáns sajtó» cím alatt egy könyvatos újságot. Ez a könyvatos, tervezetem szerint, megjelenék minden nap annyi példányban, a hány napi lap van a fővárosban. De, kívánatra megküldjük az összes püspöki, és esperesi hivataloknak is, abban az esetben, ha vállalatunk fentartására bizonyos évi segílyt szavaznak meg az illető kerületek, illetőleg, egyházmegyék, és így lehetővé teszik, hogy tudósításainkat teljesen díjtalanul adjuk a hazai nagyobb lapoknak.

A könyvatos célja tehát első sorban az, hogy helyesen informálja a napi lapokat. Én, a mennyire a fővárosi sajtóviszonyokat ismerem, azt hiszem, hogy kevés kivétellel, a napilapok ezeket a tudósításokat szívesen fogadnák, és így az olvasó közönség gyorsan, pontosan értesülne azokról az eseményekről, a melyek protestáns egyházaink körében előfordulnak.

Egy ilyen könyvatos újság szerkesztése, és kiadása, azonban, csak az alatt a feltétel alatt lesz keresztül vihető, ha Önök, igen tisztelt uraim, kikhez e fölhívást teljes bizalommal intézem, vállalatomat nagybecsű támogatásukban fogják részesíteni. Nem anyagi áldozat az, a mire itt szükség van, hanem át-érzése a közérdeknek, és egy kis tevékenység arra nézve, hogy az egyes nevezetesebb eseményeket a kellő időben, és gyorsan közöljék a sajtó-irodával.

Éppen ezért, tisztelettel hívom fel az összes protestáns lelkészeket, segéd-lelkészeket, tanárokat, és tanítókat, legyenek szívesek, a hivatalos működésük körében előforduló napi eseményeket levél, vagy táviratok útján tudomásunkra juttatni. Ha a több ezerre menő lelkészek, tanárok, és tanítók közül akad három-négy száz ügybuzgó támogatónk, vállalatunk életképes lesz, és sok jót tehet egyházi életünk fejlődésére.

De, különösen kérjük a nt. Esperes urak támogatását, kik a legtöbb, és legérdekesebb anyagot adhatják nekünk egyházmegyéjük köréből, már csak az által is, ha beküldik hozzánk az egyházmegyei gyűlésekve vonatkozó meghívókat, és időnkint kibocsátandó körleveleiket.

Minden esetre óhajtanók, ha minden egyházmegyében akadna valaki, ki a tudósítói tisztet elvállalná, s velünk közelebbi összeköttetésbe lépne, mely esetben bővebb információkkal készségesen szolgálnánk. Szívesen veszünk azonban bárkitől, még a világi eseményekre vonatkozó tudósításokat is, mert ez által is erősödni fog vállalatunk, a mennyiben a lapok készségesebben közlik egyházi hireinket, ha világi tudósításokkal is szolgálunk nekik.

Eppen ezért, hogy mindenkinek módjában legyen, támogatásunkra sietni, a tudósításokra nézve a következőkre hívom fel becses figyelmöket.

1. A nevezetesebb eseményekről, u. m. közgyűlésekről, jelölésekről, választásokról szóló tudósítást mindig táviratban kérjük, úgy hogy mi azt dél után hat, vagy legkésőbb este tíz órára megkapjuk. Egy közgyűlés lefolyását ötszáz szóban meg lehet táviratozni, és ha a távirat előre be van jelentve

a hivatalnál, egy szóért csak egy krajcárt kell fizetni. Ezt az összeget a közgyűlés tagjai közadakozásból fedezhetik.

Távirati, vagy egyéb költségeket csak abban az esetben fizetünk a tudósítónak, ha a tudósításra külön felkértük.

2. Levélbeli tudósításoknál kérjük a tudósítót, hogy tudósítását egyszerű levél alakjában írja meg, és a kidolgozást bizza reánk.

3. Iskoláink igazgatóit kérjük, hogy az évi értesítőből készítsenek rövid, husz-negyven sorból álló kivonatokat, és azt még július hónap elején közöljék velünk. Így, azt hisszük, hogy e tekintetben nem lesz okuk a panaszra. Legalább mi azon leszünk, hogy a lapok ezeket a kivonatokat átvegyék. Igen szívesen adunk helyet évközben is iskoláinkat érdeklő minden tudósításnak.

4. Kisebb községekből egyszerű öt krajcáros levéllel kérjük a tudósításokat; városokból, és olyan helyekről, hol a lapoknak rendes tudósítója van, mindig táviratban, nehogy a rosszul informált tudósító megelőzzen, és hamis híreket kapjanak a lapok.

5. A tudósításoknál egyik főkéllék a gyorsaság, mert a mai fejlett közlekedési eszközök mellett, holnap már ódonná válnak a mai események, és a lapok nem veszik fel az ilyen tudósításokat.

6. Kérjük a tudósításokat jelen felhívásunk vétele után azonnal megkezdeni.

Végül, ajánljuk vállalatunkat az egyházi lapok Nagytiszteletű Szerkesztőinek figyelmébe, erkölcsi és anyagi támogatásába, s kérjük, hogy arról már legközelebbi számaikban megemlékezni kegyeskedjenek.

Budapest, 1895. jun. 1.

Tisztelettel

Péntek Ferenc,
mint a Prot. Sajtó-Iroda főnöke.

*

A jelen felhívás velem előlegesen közöltetvén, azt helyesnek, s a vállalatot ajánlásra méltónak találtam.

Szász Károly,
ref. püspök.

Különfélék.

= **A jövődő nemzedék nagy hete.** Széles ez országban most folynak a különböző nevelő intézetek évzáró vizsgái. Azt hisszük, hogy a tanári és tanítói karok a teljesített kötelesség öntudatával; a növendékek az elért eredmények feletti örömmel, és a szülők a jövődőkbe vetett reményekkel, kilátásokkal vesznek részt ez ünnepélyességeken. Mert ünnepek e napok mindazokra nézve, kik akár közvetlenül vannak érdekelve, akár csak közvetve érzik, és meghatva szemlélik a jónak, a magasztosnak narcában a szellemi és erkölcsi életnek diadalmát. A siker feletti öröm és meglegedés legyen méltó jutalma azoknak, a kik magvetők voltak; és gazdag aratás majdan azok részére, kiknek mostani szorgalmától, törekvéseitől, és odaadó buzgóságától függ Magyarország jövődöje, létele, fénye, dicsősége.

= **Minden kommentár nélkül vesszük** át a helybeli «Kolossvár» című lapból a következő egyházmegyei tudósítást: A nagy-enyedi ev. ref. egyházmegye e hó 13. és 14-én tartotta N. Enyeden tavaszi rendes közgyűlését, Sándor János, esperes elnöklete alatt. A látogatott közgyűlést az ev. ref. templomban isten-tisztelet előzte meg, Veress Károly, gerendi pap gyönyörű imájával, és Bartha Lajos, gyéresi pap nagy szónoki hévvel előadott egyházi beszédjével. Az első nap ezen kívül értekezletekkel, és a tárgyak előkészítésével tölt el, és a tulajdonképpeni közgyűlés 14-én folyt le a városháza dísztermében Zeyk Dániel, Csathó János, gr. Teleki Ádám, gr. Teleki László, és gr. Bethlen Bálint gondnokok, és számos világi képviselő részvétele mellett. A szokásos jelentések meghallgatása után, a tárgysorozat rendjén, élénk eszme-csere fejlődött ki, többek között, a Kolozsvártt felállítani szándékolt «P a p i u k á r v a h á z á n a k» véleményezés végett leküldött tervezete felett. A közgyűlés, bár az eszmét üdvösnek tartja, a tervezetben feltüntetett, szerinte

nem elég reálisnak látszó fedezeti módozatokat nem helyeselte, s álláspontjának felirathban leendő kifejezésére egy szűkebb körű bizottságot küldött ki. Egyértelmű lelkesedéssel tette magáévá a közgyűlés gr. Bethlen Bálint azon indítványát, hogy a legközelebbi egyházkerületi közgyűléshez feliratot intéz, hogy a nagy enyedi Bethlen-kollegium theol. akadémiáján megüresedett tanszékek betöltése iránt oly időben intézkedjék, hogy a jövő 1895/96. tanév szeptember 1.-jén akadály nélkül megnyitható legyen. A közgyűlést látogatott közebed fejezte be, melynek bő aradatkintr folyó toásztjai, tárgyilagos, és nem tárgyilagos módon, kevés kivétellel az enyedi theol. akadémia jövőjének, és fennállásának voltak szentelve

= **Lapunk legközelebbi számának** 192-ik oldalán említett adomány részletezése. Kol.-kal. egyházmegyénk gyalui köre f. év jún. 6-án Papi Értekezletet tartott Mákóban, mely alkalommal a Szeretetház javára adakoztak: Mlgs. ifj. Lészai Ferenc 20 koronát. Nsgs. Gyarmathi Zsigmond 10 kor. Tkts. Krizbai Béla 4 kor. Tek. Biderman József 2 kor. Nt. Deési Gyula esperes 2 kor. Tiszt. Biró András 3 kor. Tiszt. Kolozsvári Antal 3 kor. Tiszt. Vajda Ferenc 2 kor. Tiszt. Székely Sándor 3 kor. Tiszt. Kónya János 1 kor. Tiszt. Bitai Béla 1 kor. Tiszt. Jancsó Gyula 2 kor. Tiszt. Sebestyén Ferenc 2 kor. Tiszt. Valler József 4 kor. Tiszt. Dózsa Samu 4 kor. Tiszt. Balázs István 1 kor. Tiszt. Benedek Ferenc 3 kor. Összesen 67 koronát, azaz, 33 frt. 50 krt. Midőn ez összeget beküldeni szerencsés vagyok, kérem annak becses lapjában nyugtázását. Fejérd. 1895. jún. 10. Kolosvári Antal, ref. lelkész.

= **Hálás köszönet.** Kis-Sebesen vallás-vizsgát tartván, a reformatus papfiuk Szeretetháza alapjára kegyeskedtek adakozni: tek. Glaszner Ernő úr 1 frt. Laendler Ferenc ur 2 frt. Laendler József ur 2 frt. Szika Ferenc 30 kr. László József, tanító ur 1 frt. Összesen 6 frt. 30 kr. A kegyes adakozók fogadják adományaikért leghálásabb köszönetemet. Kis-Sebes, 1895. jun. 13. Brabás Árpád, ref. lelkész.

= **Pályázat gimnaziumi tanári állásokra.** A budapesti reformált egyház a főgimnáziumánál betöltendő következő tanári állásokra, u. m.

1. Magyar és latin nyelv és irodalmi rendes;
2. Természettan- és mennyiségtani rendes;
3. Mértani rajzra, a négy alsó osztályban helyettes tanári állásra pályázatot nyit.

Az 1. és 2. állásra, ha oly egyén választatik, ki már előbb is rendes tanár volt valamely nyilvános középiskolán, fizetése évi 1500 frt. ötödévenként 100 frt. pótlékkal és 300 frt. lakpénz; ellenkező esetben, három évig 1200 frt. fizetéssel javadalmazott helyettes-tanári állásra választatik.

A 3. alatti állásra minden esetre helyettes-tanár lasztatik 1200 frt. fizetéssel.

A pályázni kívánók, vallásukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítésüket s eddigi szolgálataikat igazoló okmányokkal s netaláni irodalmi működésüket feltüntető kimutatással felszerelt pályázati folyamodványaikát f. é. június 27-én déli 12 óráig adják be a budapesti ref. főgimnázium igazgatója, Vámosy Mihályhoz (Budapest, IX. Lónyay-utca, 4. sz. Főgimnázium épület. Az Egyháztanács 1895. jun. 10-én tartott üléséből. Szász Károly, püspök, I-ső lelkész.

= **Halálozás.** Héderfaji lelkész, Benkő Sámuel, munkás életének 39-ik, papságának 14-ik évében folyó hó 13-án elhunyt. Férfi-korának delén hagyta hátra a munkatért, melyen sok sikerrel fáradozott; és hátra hagyta gyászba öltözött özvegyét, kiskorú árvaít, és öreg anyját, kik csak a nemes szívek részvételében találhatnak valamelyes vigasztalást, és a jó isten ke yelmében. A megboldogultnak emlékezte legyen áldott!

= **Aranykönyv.** Egyházam és magam nevében, forró köszönetünket nyilvánítjuk Horn Dávid urnak, az erdélyi erdőipar részvénytársaság vezérigazgatójának, ki pünkösztre 200 frtot méltóztatott adományozni templomunk kijavítására: valamint Butyka Boldizár atyánkfiának, ki vajnafalvi templomunk padjait saját költségén kifestette.

Ama lélek, kinek dicsőségét hirdetjük, áldja és szentelje meg őket Köszönetünket nyilvánítjuk az egész kovásznai egyház tagjainak, kik a «Vajna Károly kepe-alap-hoz»: 8566 frt. 50 krral járultak, s ez által a kepeváltást a folyó év május 1-től lehetővé tették. Dicskedem új időkkel, új szellemmel, mely légyen állandó miközöttünk, hogy éjjen egyházunk az idők végéig! Kovászna, 1895. június 2. Elekes László, ev. ref. lelkész.

== **Hálás köszönet.** Brádi lakos, ó-brettyei birtokos, nsgos Brády Leopold urnak tudomására jutott, hogy egyházunknak nincs temetőhelye. Nagy nevü őseinek példáját követve, vallásos buzgóságának szép jelét adta. Tagosított birtokából alkalmas helyen, 100 négyszög öl területet szives volt egyházunknak temető-helyül adni ajándékba. A nagylelkü adományozónak nevét jegyzőkönyvileg örököltette meg egyházkeblü gyűlésünk, és bizottság által köszönő iratot nyújtott át az adományozónak ünnepélyesen. Fogadja a nyilvánosság terén is ugy a magam, mint egyházam nevében a nemes szívü birtokos ur hálás köszönetemet. Ó-Brettye, 1895. jún. 8-án. Fülöp Gyula, ev. ref. pap.

== **Köszönet.** Mélt. gróf Bethlen Pál ur, a néhai gróf Bethlen Károly ő méltósága örököseinek nevében, a bethleni ev. ref. egyházközség kepeváltási alap tőkéjének gyarapítására 640 frtot adományozott. Ugyancsak e célra a bethleni takarékpénztár igazgatósága múlt évi nyeresémből 50 frtot szavazott meg és utalt ki közgyűlésileg egy-

házamnak. Kedves és tartozó kötelességemnek ismerem, úgy magam, mint egyházközségem nevében, mindkét adományért hálás köszönetemet, a nyilvánosság terén is, kifejezni. Bethlen, 1895. jún. 10. Gyárfás Albert, bethleni ref. lelkész.

== **Nyilvános számadás.** Az ér-kávási ev. ref. egyház június hó 3-án, papi lakásának átalakítása céljából táncmulatságot rendezett, a melynek tiszta bevétele, az összes költségek levonásával **253 frt. 32 kr** volt. A jótékony célra felülfizettek a következők: Helley János 5 frt. Bogdán István 2 frt, Aurel Dezső 1 frt. Bing Mór 5 frt Dr. Herman Lipót 2 frt. Hulka Károly 2 frt. Feldman Jakab 1 frt Récsey Károly 1 frt. Janicky Albert 5 frt. Filep György 1 frt. 50 kr. Kovácsi Miklós 3 frt. Gozár Sándor 50 kr. Feldmann Ödön 2 frt. Kávásy Sándor 8 frt. Br. Vécsey Béla 1 frt. Koritsánszky Ferenc 1 frt Récsey Antal 9 frt. Récsey János 1 frt. Hajdu Márton 50 kr. Vaday Menyhért 1 frt. Vaday Lajos 1 frt. Tóth Endre 1 frt. Szongoth Jakab 10 frt. Bota Farkas 3 frt. Filep Gábor 50 kr. Csontos Lajos 2 frt. Szilágyi Dénes 1 frt. Kovács Imre 4 frt. Kovács Endre 3 frt. K. Nagy Kálmán 1 frt. Fehér Mihály 1 frt. Filep Gábor 1 frt. Kovács István 3 frt. Máriási György 1 frt. Benic Sámuel 1 frt. Nagy Bertalan 20 kr. Özv. Kávásy Sándorné 4 frt. Felekán Oktáv 1 frt. Sántha Dezső 2 frt. Bölöni Bálint 1 frt. Kozma Péter 20 kr. Gaál Antal 1 frt. Berec Sándorné 1 frt. Huszár Lajosné 10 kr. Lindenfeld Salamon 50 kr. Bartha Dezső 2 frt. Tömpe Géza 4 frt. Özv. Kovács Ferencné 15 frt. Buttyán János 1 frt. Kávásy Endre 50 kr. Kávásy Jenő 50 kr. Ódor Gábor 1 frt. Horváth Zoltán 1 frt. Veres Károly 1 frt. Katoná László 2 frt. Szamoldy Katalin 2 frt. Kovács Lajos 5 frt. Kis Anna 2 frt. Berkovics Bertalan 1 frt. Fogadják ugy a kegyes adakozók, valamint mindazok, kik ünnepélyünknek fényes erkölcsi és anyagi sikerét megjelenésükkel biztosították, egyházam nevében meleg köszönetemet Ér-Kávás, 1895. jún. 7. Diószeghy Mór, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

1919—1895.

KÖRLEVÉL.

Mindenük ref. egyházmegye nt. espereséhez, a püspöki egyházak tt. tanácsaihoz és az összes kollegiumok nt. Elöljáróságainak.

A f. évi március hó 16—18. napjain tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvei szétküldetvén, fölhívjuk Címeket, hogy azok árába, darabját 90 kr.-ral számítva, az alább kitüntetett összegeket egyházkerületünk pénztári hivatalába, f. évi október hó 31-éig felküldeni, sziveskedjenek.

Egyházmegyék: 1. a vajdahunyadi, 19 péld. 17 frt. 10 kr. 2. a gyulafehérvári, 12 péld. 10 frt. 80 kr. 3. az enyedi, 35 péld. 31 frt. 50 kr. 4. a kolozsvári, 2 péld. 1 frt. 80 kr. 5. a k.-kalotai, 35 péld. 31 frt. 50 kr. 6. a sz.-szolnoki, 62 péld. 55 frt. 80 kr. 7. a deési, 18 péld. 16 frt. 80 kr. 8. a széki, 38 péld. 34 frt. 20 kr. 9. a n.-sajói, 9 péld. 8 frt. 10 kr. 10. a görgényi, 33 péld. 29 frt. 70 kr. 11. a marosi, 63 péld. 56 frt. 70 kr. 12. a küküllői, 28 péld. 25 frt. 20 kr. 13. a szebeni, 14 péld. 12 frt. 60 kr. 14. az udvarhelyi, 48 péld. 43 frt. 20 kr. 15. az erdővidéki, 13 péld. 11 frt. 70 kr. 16. a sepsii, 32 péld. 28 frt. 80 kr. 17. az orbai, 11 péld. 9 frt. 90 kr. 18. a kézdii, 12 péld. 10 frt. 80 kr. 19. a romániai, 4 péld. 3 frt. 60 kr.

A püspöki vizsgálat alatt álló egyházak; a) a deési, 2 péld. 1 frt. 80 kr. b) a fogarasi, 1 péld. 90 kr. c) az illyefalvi, 1 péld. 90 kr. d) a kézdivásárhelyi, 2 péld. 1 frt. 80 kr. e) a m. vásárhelyi, 3 péld. 2 frt. 70 kr. f) a n.-enyedi, 2 péld. 1 frt. 80 kr. g) a sepsiszentgyörgyi, 2 péld. 1 frt. 80 kr. h) a szászvárosi, 2 péld. 1 frt. 80 kr. i) sz.-udvarhelyi, 2 péld. 1 frt. 80 kr.

Kollegiumok: 1) a nagyenyedi, péld. 1 frt. 80 kr. 2. a kolozsvári, 1 péld. 90 kr. 3. a sz. udvarhelyi, 1 péld. 90 kr. 4. a marosvásárhelyi 1 péld. 90 kr. 5. a szászvárosi, 1 péld. 90 kr. 6. a zilahi, 1 péld. 90 kr. 7. a sepsiszentgyörgyi, 1 péld. 90 kr.

Megjegyezzük egyuttal, hogy az egyházmegyei levéltárak számára küldött ingyen példányok számításán kívül hagyattak. Kolozsvárt, 1895. június 1-én.

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök, mint elnök.

851—1895

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett ródi leány-egyház kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Lakás, kerttel, 211 frt. 50 kr. fizetés, hivatalos fölszámítás szerint, melyből 35 frt. készpénz; e fizetés, ha az állomás okleveles tanítóval töltetik be. az állam által 300 frtra. pótoltatik ki.

Pályázati határidő jún. 31. Folyamodások nt. Deési Gyula esperes aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1895. június 18. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

852—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett nagy kapusi kántor tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, fizetés 206 frt. 79 kr. melyből 70 frt. készpénz fizetés, a többi a kán. porció és a bér értéke. Ezen fizetés, remélhetőleg, az állam által 300 frtra fog pótoltatni okleveles tanító alkalmazása esetén.

Pályázati határidő július 15. Folyamodások nt. Deési Gyula, esp. aához küldendők, Gyaluba.

Kolozsvártt, 1895. június 18. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

759—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erd. ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett gyalakuti egyházközség lelkészi állomására ezennel pályázatot hirdetek.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és kerttel s 626 frt. 77 kr. készpénz; mely összegbe 9 hold 180 négyszög öl kanonika-porció tiszta jövedelme, megmivelése, termésének betakarítása, 6 öl fa, palást pénz, s 10 kalangya udvari buza-kepe is be van számítva.

Folyamodások f. évi július hó 20-ig fogadtatnak el s nt. Rákosi Lajos esperes afához, Lukafalvára lesznek küldendők, u. p. N.-Teremi.

Kolozsvárt, 1895. június 19. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Június 27.

26. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Gr. Kuun Géza, főgondnok megnyitó beszéde.

Főtiszteletű, és Méltóságos Egyházkerületi
Közgyűlés!

Egyházkerületi szabályainknak megfelelőleg, a hivatali sor rendjén idősebb három egyházkerületi főgondnok indokolt távollétében, nekem jutott a szerencse, e rendkívüli közgyűlésen az elnöki tisztet teljesíteni; s a midőn a közgyűlés megjelent tagjait melegen üdvözlöm, legyen szabad, e tiszt teljesítésében részemre szives támogatásukat kérnem.

Midőn az itt megjelentek során végig tekintek, fájdalmasan érint az az úr, melyet egyházkerületünk két jelesének a csak nem rég megtartott folyó évi rendes közgyűlés után történt gyászos elhunytá mindnyájunknak okozott, kik kegyeletesen emlékezünk azokra, a kik nincsenek többé sorainkban, s az érdemnek készséggel megadjuk a méltányló elismerést. A mult május hónapban oldatott fel a halandóság kötelékéből a nagyenyedi theol. akadémia felejthetetlen emlékü tanára, Kovács Ödön, a nagy érdemű tudós, a példászerű tanár. Huszoröt esztendő tanársága alatt egy egész papi nemzedéket látott felnőni maga körül, kik emlékezetét hálás szívekbe vésték. E jelesünk elhunytá bizonynyal nem csak a nagyenyedi theol. akadémia vesztesége, hanem vesztesége az egyetememes evangélium szerint reformált magyar egyháznak is, s fájdalmunkban velünk Holland protestáns theologusai is osztoznak, kiknél magának oly szép emléket hagyott. Kevéssel e kiváló tudós elhunytá után, egyházkerületünket egy újabb igen érzékeny veszteség érte lécfalvi Gyártás Domokos elhunytával, ki egyházkerületünk nagyfontosságú érdekeit, gondnoki, s főgondnoki minőségében, hatvan esztendőn keresztül szolgálta, s hivatalai teljesítésében fáradhatatlan tevékenységet fejtett ki, mindig önzetlenül, követve nemes lelke sugallatát. «Itt az érdem-

polc! ez az égnek útja, s régi magyar disz!» írja koszorus költőnk. Megemésztctnek, mint a füst, napjaink, de az élet munkája megmarad örökké.

A mai napra kitűzött rendkívüli közgyűlésnek egyedüli tárgyát, a folyó évben tartott egyházkerületi közgyűlés húszadik jegyzőkönyvi határozata értelmében, a nagyenyedi ev. ref. theologiai akadémiánál ürességben levő tanszékek választás útján való betöltése alkotja.

Mi, a kik a kolozsvári evang. református theologiai fakultás felállítását, kapcsolatban a Ferenc József tudomány-egyetemmel, az erdélyi magyar protestántizmus egyik nagyjövőjü intézményének tartottuk, s tartjuk ma is, s a még a jelen évben megnyiló, s a folyó évi október havában ünnepelesen felavatandó theologiai fakultást örömmel, s hálaadással üdvözljük, bizonyára nem kívánjuk, nem kívánhatjuk, hogy a midőn ezen új intézmény óhajtvá várt kezdetét veszi Kolozsvártt: a nagyenyedi theologiai akadémia, mely, mint a nagynevü Bethlen Gábor fejedelem gyulafehérvári kollegiumának egyik része, a XVII-ik évszáz óta fennállott, áldásosan működött, váratlan, véletlen végéhez közeledjék, s a mig itt hajnalfény terjed, ott alkonyodjék; sőt inkább, úgy gondolom, úgy érzem, mindnyájan óhajtvá óhajtjuk, hogy a két testvér-intézet egymás mellett fennálljon, virágozván virágozzék, s bővölködjék az igazságnak gyümölcseiben. De, hogy ez így legyen, szükséges, hogy a nagyenyedi akadémia kellően fölszerelve, üresedésbe jött tanári állomásai betöltése által újólág megerősítve, vehesse föl a nemes versenyt, a melyben nem csak a győzöt illeti a palmaág, hanem a nemes küzdelemben legyőzöttet is. És miért ne lehetne, hogy e két intézet egymás mellett meg ne állhasson az erdélyi magyar protestántizmus javára, s dízére? Ékesen járjunk ne versengésben, írja Pál apostol Tanácskozásainkat, határozatainkat hassa át a testvéri szeretet, s a békesség szelleme, mert békességre hivott minket isten.

Remélem, hogy az igen tisztelt kerületi közgyűlés bölcsessége megtalálja a kellő módot, mely szerint a mai napra kitűzött nagyfontosságú ügy elintézésével egyházi életünk magas rendű érdekeinek egyikét, az igazságnak, s méltányosságnak megfelelőleg, biztosítsa. Ezen megnyugtató reménnyel, s hő óhajással szívemben, az alakuló közgyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

Millenium.

(Tanügyi javaslat, egyfelől a zsinati törvények tanügyi részének végrehajtása, másfelől a milleniumi országos kiállítás irányában egyházkerületünk részéről fenforgó teendők teljesítése, egyházkerületünk tanügyi reputációja érdekében.)

A méltóságos Igazgató-Tanácsnak másfél évvel ez előtt kelt határozatainál fogva, kimondatván az 1891. évi zsinat által, hogy az egyházkerületek egyenkint, és külön alkotják meg fő-, közép-, és elemi iskoláik rendszabályait, s ezeket megalkotván, tudomásul utólagosan bemutatják az egyetemes konventnek, s általa az államkormányának, méltóztatott a méltos. Igazg.-Tanács határozatilag kimondani, hogy a kollegiumok mt. Előljárásságai szólíttassanak föl, hogy a fennálló gimnáziumi rendszabályok reorganizálhatása érdekében, véleményüket nyilvánítsák; a nagy-enyedi tanár-testület, s közvetlenül a nagy-enyedi tanító-képző intézet Igazgatósága pedig arra, hogy a kollegiumi elemi iskolák igényeit kielégítő tanterv-javaslatot készítsen. Ezeknek a hivatalosan megindított felhívásoknak megfelelő eredménye lön: elkészülvén egyik részről a kívánt elemi iskolai tanterv-javaslat, mely a gimnáziumokkal kapcsolatos kollegiumi elemi iskolák számára, mint előkészítő négy osztályu iskola számára, egy a modern didaktika követelményeinek minden tekintetben megfelelő, a tárgyalásra érdemes substrátumnak tekinthető; és a másik részről, felérkeztek a kollegiumi mt. Előljárásságok véleményei és észrevételei is a gimnáziumi rendszabályok új kiadását, és kiegészítését illetőleg is.

A kollegiumi elemi iskolák új tanterve, mint javaslat, most küldetik le a kollegiumokhoz véleményezésre.

A felérkezendő vélemények majd a tanügyi előadó által dolgoztatnak fel a további tárgyalás substrátumául, ugy szintén a kollegiumi új rendszabályokra vonatkozó részint már beadott, részint még bevárando vélemények, és észrevételek is. Ezek a tanügyi előadó által újra szövegezendő javaslatok aztán, az eddigi gyakorlat szerint, egy nagyobb bizottság elébe viendők tárgyalás, s vég-

leges megállapítás végett. E bizottságnak, igénytelen nézetem szerint, a folyó évi augusztus havában kellene összeülnie, s állhatna, a tanügyi előadón kívül, két Igazg.-Tanácsosbúl, kik közül az egyik az elnöki tisztet vinné, és a kollegiumi tanárkarok két-két, Enyed részéről három tanár képviselőibül.

A milleniumi országos kiállításra való tekintetből, kívánatosnak mutatkozik, hogy egyházkerületünk legalább a kollegiumoknak húsz évre visszanyúló állapot-rajzával lépjen a kiállítók közé. Ennek a szerkesztésével a tanügyi előadó volna megbizandó.

Cime lehetne: Az erdélyrészi evang. református egyházkerület fő-, és középiskoláinak állapot-rajza 1875—1895-ig.

Tartalma lehetne:

a) Az egyes kollegiumoknak nagyon rövidre vont története, főtekintettel a jelentékenyebb alapítványokra, s általában, az utóbbi húsz év alatt történt vagyoni gyarapodásokra.

b) Az egyes kollegiumokban az utóbbi húsz év alatt működött, és jelenleg működő tanárok névsora, munkakörük, társadalmi viszonyaik, és irodalmi munkásságuk feltüntetésével.

c) A kollegiumok kormányzati viszonyai, röviden méltatva az egyházi hatóságok jogkörét, az illető törvényekre és rendszabályokra való hivatkozással. Magától értetődik, hogy ebben a fejezetben a hatóságot most gyakorló egyéniségek név szerint, társadalmi viszonyaik jelzése mellett, elősorolandók lennének.

d) A húsz év óta érvényben állott tantervek, és útasítások rövid méltatása, kiemelve az idők rendén történt elvi változásokat, és a mai tanterv előállása okait.

e) Az ifjúság önmunkásságát ápoló különböző kebli intézmények.

f) Statisztikai sommás kimutatások, melyek közé a kollegiumi könyvtárak és gyűjtemények rövidre vont leltár főösszegei, és értéke is felveendő lennének.

g) Grafikus táblák az egyes kollegiumok (itt csak a gimnáziumokat értem) népességéről (húsz évről), kapcsolatosan az érettségi bizonyítványt nyertek számával, intézetenkint; és végül, grafikus táblák a népesség hitfelekezet szerint való megoszlásáról fejeznék be a millenárius állapot-rajzot.

Határozati javaslat.

Igazgató-Tanácsunk határozatilag kimondja, hogy a már munkába vett kollegiumi rendszabályok reorganizálásában, és a gimnáziumokkal kap-

csolatos elemi iskolák új tantervének megállapításában az eddigi alkotmányos gyakorlat szerint kíván eljárni, s e végre augusztus hava második felében egy népesebb bizottságot hív össze, ide Kolozsvárra, melynek tagjai lesznek: a n.-enyedi kollegium részéről három; a többi kollegiumok részéről két-két tanár, kiket a mt. Elöljáróságok választanak meg, és küldenek föl ide; az Igazgató-Tanács részéről kiküldetnek e bizottságba: dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, Márkus János, titkár, és Parádi Kálmán, tanügyi előadó, aai. A bizottság elnökéül felkéretik gróf Kuun Géza, egyházker. főgondnok, aa.

A tárgyalandó javaslatok szövegezésével, és előadásával a tanügyi előadó bizatik meg.

A mi a tanügyi előadónak a millenaris kiállításra vonatkozó javaslatát illeti, melynél fogva az Igazgató-Tanács a hét kollegium tanügyi állapotrajzát készíttesse meg, s jelentse be a kiállításrendező szaktanácsánál, hogy e nyomtatványával (mindazon nyomtatványokkal együtt, melyekre az állapotrajzban hivatkozás történik), és legalább másfél négyszögméternyi terjedelmű grafikus falitáblával, a kiállítók sorába lép: ezt a javaslatát a tanügyi előadónak az Igazgató-Tanács magáévá teszi, megírásával, illetőleg, összeállításával a tanügyi előadót megbizta, és a munkálat kinyomtatását elhatározza.

Egyszermind elhatározza, hogy a mennyiben a tanügyi előadó e nagyobb szabású munka megkészítésére a folyó ügyek rendes vitele, s ellátása mellett vállalkozik, folyó évi június hó 1-től számítva egy írnot ad mellé, kinek, mivel nagyrészt értelmi munkát, minő a statisztikai számítás, kivonatolás, sat. kell végezni, nem napdíjat, hanem havi 40 forintot helyez kilátásba egyelőre, a nagyszüenidő két hónapjára.

Kolozsvártt, 1895. június. Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Egyházkerületünk rendkívüli közgyűlése.

Előre nem láthatólag, rövid volt egyházkerületünk rendkívüli közgyűlése, mely tudvalevőleg e hó 23-ra volt kitűzve és megtartva, és a melynek egyedüli tárgyát, a folyó év március havában tartott rendes közgyűlés határozatából kifolyólag, a nagy-enyedi theologiai akadémiánál ürességben levő két exegetikai, esetleg történelmi tanszékek betöltése képezte. A közgyűlésre a tagok szép számmal jelentek meg, melyen, a megválasztás sorrendjében idősebb kerületi főgondnokok akadályoztatván a megjelenésben, gróf Kuun Géza, főgondnok elnökölt.

A közgyűlés megnyitását Szász Domokos, püspök, aa. emelkedett szellemű imája előzte meg, s ez után

az elnök főgondnok szép megnyitó beszéde következett, melyet lapunk elején, egész terjedelmében, közlünk.

A beszédet a közgyűlés tagjai éljenzéssel fogadták.

A jegyzőkönyvet Szász Gerő, egyházkerületi főjegyző vezette. Az elnök segédjegyzőkül kinevezte Kincs Gyulát, Bodor Gézát, és dr. Borcsa Mihályt.

A főjegyző felolvasta a közgyűlési tagok névsorát, melyből kitűnt, hogy a tagok az alapszabályok által megkivánt számmal vannak jelen, s ennél fogva az elnök a közgyűlést megalakultnak nyilvánította.

Következett a napirend. Parádi Kálmán, az Igazgató-Tanács tanügyi előadója, előterjesztette az Igazgató-Tanács jelentését az enyedi theologiai akadémián megüritült két tanszékre beérkezett pályázatokról. Üresedésben volt egy egyháztörténelmi, és egy exegetikai tanszék.

Beérkezett hat pályázat, melyek közül a kijelölt bizottság kettőt egyhangulag kvalifikálnak talált, nevezetesen, Jancsó Sándor, mezőbándi, és Zoványi Jenő, tiszaföldvári lelkészeket. A bizottság, azonban, titkos szavazással, egyedül Jancsó Sándort jelölte.

A közgyűlésnek, a szabályok szerint, miután csak egy jelöltetett, joga lett volna a választást elnapolni, de az elnök feltett kérdésére, a közgyűlés nem kivánt e joggal élni, hanem Jancsó Sándort egyhangulag megválasztotta tanárrá az enyedi theologiai akadémiához.

Ez után, Parádi Kálmán, tanügyi előadó az Igazgató-Tanácsnak az enyedi kollegiumi Elöljáróság, egy újabb petitumára nézve adott javaslatáról kivánt előterjesztést tenni. Ez előterjesztés lényege a következő lett volna.

Az enyedi kollegium Elöljárósága ugyanis hivatkozva arra, hogy a május 20-án tartott gyűléséből a dr. Kovács Ödön halálával megüritült dogmatikai, s vallásbölcészeti tanszékre, továbbá a május 10-én tartott kandidáción jelölteket nem nyert ó-, és új szövetségi exegetikai tanszékekre július 10-iki határidővel kért pályázathirdetés, a közbejött közgyűlés kihirdetése miatt lehetlenné vált, s úgy a tanszékek újabb kihirdetése, mint egy újabb rendkívüli közgyűlés összehívása iránti kérését, az Igazgató-Tanács 1925. számú leiratában az 1895. márc. 16. és következő napján tartott közgyűlés 20. jkvi számú határozatával nyert fölhatalmazásra hivatkozva, elutasította, 176—1895. számú kérésével a folyó év jún. 23-ra összehívott közgyűléshez fordult, jelezvén akadémiájának mindenki által ismert azon helyzetét, hogy alig két év leforgása alatt, összes rendes tanárait elvesztette, s ez idő szerint egy aktív tanára sincs, s minthogy neki joga, de kötelessége is, akadémiáját fentartani: kéri a közgyűlést az Igazgató-Tanácsnak oly értelmű utasítására, illetve, fölhatalmazására, hogy az ó-, és új-szövetségi, exegetikai, s a dogmatikai-vallásbölcészeti tanszék betöltése céljából, az általa kiállított pályázati hirdetést tegye közzé július 20-iki határidővel, s a beérkezett összes okmányokat, a minősítő táblázat egybeállítása végett, az Elöljárósághoz küldje le, s a választások megejtése végett, hivassék össze augusztus 15. és 25-ike közötti időre egy rendkívüli közgyűlés.

Ezzel kapcsolatosan, a nagy-enyedi egyházmegye jun. 14-én tartott közgyűléséből, 16. jkvi szám alatt, szintén előterjesztéssel élt a közgyűléshez, felhóván ebben

az enyedi kollegium Előjárósága által is felhozott indokokat, szintén kéri a három tanszéknek pályázat alá bocsátását, s ezek betölthetése végett, egy újabb rendkívüli közgyűlés összehívását, mert azon határozott meggyőződésben van, hogy az egyházkerületnek, a magyar protestántizmusnak szüksége van egy, a Bethlen-főiskola kebelében fennálló papnövelő intézetre, s a két theologia közötti nemes verseny jótékonyan fog a protestáns egyházi életre hatni.

Ezen petitumokra nézve az Igazgató Tanács a következő határozati javaslatot kívánta előterjeszteni.

Főtiszteletü Közgyűlés!

Tekintettel arra, hogy egyházkerületi, konventi, és egyetemes zsinati végzések folytán, a kolozsvári evang. református theologiai fakultás, a Ferenc József tudományegyetemmel kapcsolatban, működését az 1895—96. tanévvel tényleg megkezdi, s e végett egyelőre öt rendes tanszéknek meghívás útján történt betöltése, az intézet elhelyezésére szükséges, s az igényeknek teljesen megfelelő épületnek fölépítése, s általában a tett intézkedések által az előkészítő lépések immár végrehajtottak, és e szerint, egyházkerületünk egyeteme, mint olyan, a papképzés ügyét közvetlenül kezébe vette, gondjai közé sorozta, s ebbeli jogát gyakorolni, s kötelességét teljesíteni fogja;

tekintettel arra, hogy egyházkerületünkben a közelmult tíz évben a papi pályára összesen száznyolcvannégy, s így az átlagos számítás szerint évenként tizennyolc ifjú lelkész lett ünnepélyesen kibocsátva, holott nem csak ennyinek, hanem ennél még sokkal többnek, az eddiginél szélesebb körű tudományos kiképzésére a kolozsvári theol. fakultás kedvező feltételek mellett módot és alkalmat nyújt, s így egyházkerületünkben még egy papképző intézet költséges fentartása egészen fölöslegessé válik, a mint ezt, a többek között, néhai dr. Kovács Ödön, a n.-enyedi theol. akadémia volt jeles tanára is, az 1893. máj. 22-én kelt, püspök aa.-hoz intézett, s az ügyiratokhoz csatolt levelében elismerte, kijelentvén: «hogy a dolog most még formailag úgy áll, hogy Kolozsvárt is lehet, s Enyeden is maradhat theologia, de ő ezt reáliter eleitől fogva képtelenségnek tartotta», s késznek is nyilatkozott a kolozsvári theol. fakultás igazgatói állását elfoglalni, meghódolván, a mint írja, a bevégzett tények előtt;

tekintettel arra, hogy istennek különös végzése folytán, a nagy-enyedi theol. akadémiánál működött tanárok pár év leforgása alatt elhunytak, s az egyetlen életben maradt nyugalomba bocsátása is el van határozva, s így valamennyi tanszék betöltéséről volna szó, holott ez idő szerint teljességgel nincs kilátás arra, hogy néhány hét alatt a különböző tudomány-ágakra alkalmas szakérők jelentkezzenek, a mint ezt a folyó évben tartott egyházkerületi közgyűlésnek 20. jkvi száma alatt kelt engedélyével kibocsátott két exegetikai, s esetleg az egyháztörténelmi harmadik tanszékre vonatkozó pályázati hirdetés is igazolja, melynek eredménye az lön, hogy kvalifikált, s kandidálható egyén csupán egy jelentkezett, a mi nyilvánvaló bizonyossága annak, hogy a theol. tudományok előadására alkalmas egyének száma csekély, s a kvalifikáltak Nagy-Enyedre pályázni nem hajlandók, már pedig sem

egyházkerületünknek, sem a Bethlen-kollegiumnak nem áll érdekében az, hogy theol. tanszéknek nem megfelelő kvalifikációval bíró egyének által való betöltésével a papnövelés színvonala ott az eddiginél alább szállíttassék;

tekintettel végül, egyfelől arra, hogy a kolozsvári theologiai fakultás nemcsak. egyházkerületünk, hanem egyetemes egyházunk tulnyomó többségének anyagi és erkölcsi támogatása folytán történt megalapítása bevégzett ténynyé lett s másfelől arra, hogy az enyedi theologiai akadémia összes tanszékeinek megürülésével a kedélyeket már évek óta izgatottságban tartó kérdés megoldására most jött el az isteni végzés által nyújtott legkedvezőbb alkalom, melyet felhasználni, egyházkerületünk belbékéje s egész jövője érdekében álló, éppen a legújabb törvényhozási intézkedések folytán első sorban az erdélyi részekben a parányi erők egyetértése s tömörülése egyházkerületünk létkérdése, míg ellenkezőleg, előrelátható, hogy két papképző intézetnek fentartása nemcsak a lelkeszi karban, hanem még az egyes gyülekezetekben is az áldatlan versengés és viszály magvát hintené el: mondja ki a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés, hogy

a Bethlen-kollegium m. t. Előjáróságának 176—95. sz. alatt kelt s ezzel kapcsolatban a n. enyedi egyházmegyei közgyűlés előterjesztése által is támogatott azon kívánságának, mely szerint a négy tanszékre a pályázati hirdetés kibocsátassék s egy rendkívüli közgyűlés még a nyári hónapok folytán oly időben hívassék össze, hogy az azon megválasztandó tanárok állomásaikat a jövő iskolai év elején elfoglalhassák, eltekintve attól, hogy rendkívüli közgyűlésnek tartása az egyházmegyéek, kollegiumok s püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségeknek tetemes áldozatába kerül, annyival kevésbé tehet eleget, mert az egyházi törvények 55. §-ának értelmében, rendkívüli közgyűlésnek, egy újabb rendkívüli közgyűlés összehívásáról intézkedni, hatáskörébe nem tartozik.»

Mielőtt azonban a tanügyi előadó mindezeket előterjeszthette volna, gr. Kuun Géza, elnök, közbeszölt és kijelentette, hogy itt egy olyan tárgy hozatnék elő, a melynek tárgyalására rendkívüli közgyűlés nem bir mandátummal.

Zeyk Dániel, a nagyenyedi előjáróság nevében kijelenti, hogy az előjáróság hozzá járul ahhoz, hogy előterjesztésére az elnök által említett 55. § alkalmazassék, habár azt a maga részéről erőltetettnek tartja is.

Gr. Kuun Géza, elnök, ismétli, hogy ezen dolgokra a rendkívüli közgyűlés hatásköre nem terjedhet ki, és megköszönve a tagok megjelenését, a gyűlést bezárja.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1895. június 20.

Elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, Szász Gerő, közjegyző, Domokos Antal, ig.-tanácsos, Parádi Kálmán, tanügyi előadó, Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, dr. Deák Albert, ügyvéd, Maksay János, h. számvevő és Kádár János, s. titkár.

Az ülés megnyitása után, felolvastatott az időközben elnökileg elintézett ügydarabok jegyzéke, s az ismertett intézkedések megtétele jóváhagyó tudomásul vétetett.

Napirend során első helyen a n.-enyedi Bethlen-kollegium előljáróságának s a nagyenyedi egyházmegye közgyűlésének az egyházkerületi közgyűlés elé terjesztendő azon kérése tárgyalatott, melyben a n.-enyedi theol. akadémián üresen álló három tanszék betöltésére vonatkozó pályázati hirdetéseknek közzétételét s a választás megejthetése végett ismételt rendkívüli közgyűlés összehívását kéri. Igazgató-Tanácsunk a kérés tárgyát minden oldalról megvitattván, azon javaslatot határozta a rendkívüli közgyűlés elé terjeszteni, hogy annak hely ne adassék, mert theol. tanszékre képesített egyének hiányában, e pályázatok amugy is meddők maradnának, de legalább is kielégítő eredmények nem volnának, már pedig a jelen viszonyok között, midőn a kolozsvári theol. fakultás, megfelelő tanerőkkel ellátva, már a jelen év őszén megkezdte működését, az enyedi theol. akadémiának szintén a jelen év őszén leendő megnyithatása egyáltalán nem sürgős egyházkerületi érdek.

Zilahi kollegiumunk előljáróságának jelentése, mely szerint a német-magyar tanszékre közzétett pályázat eredménytelensége miatt, az állomás ez idő szerint be nem tölthető, tudomásul vétetett; ugyszintén a sepsi-szentgyörgyi kollegium előljáróságának azon intézkedése is, mely szerint a klasszika-filologiai tanszékre kihirdetett pályázat ki nem elégitő eredménye miatt, a szóban forgó állást ez évre helyettes-tanárral töltötte be.

Zilahi kollegiumunk fentartási államsegélyének fel-emelése érdekében a helyszini tárgyalásokra s új szerződés megkötésére vallás- és közokt. miniszter ur biztost küldvén ki, ez iránti intézkedéséről az illető koll. előljáróság értesített s egyuttal a megtartandó tárgyalásokban Ig. Tanácsunk képviseletében leendő részvételre b. Wesselényi Miklós és Lőrincy György főgondnok aai. kérettek föl, illetve hatalmaztattak meg.

Tanügyi előadó aa. javaslata, mely szerint a milieniumi killitás alkalmára egyházkerületünk kollegiumairól azok rövid történetét, tanrendszerét, kormányzati viszonyait stb. magában foglaló állapotrajz szerkesztendő, örömmel elfogadtatott s annak elkészítésére tanügyi előadó aa. fölkéretett. (Mai számunkban közöljük. S z e r k.)

Báthori Lina, Lőrincy Menyhértne a néhai atyja hagyatéka címén széki egyházunkkal szemben fennálló követelési ügyében Ig. Tanácsunk másodfoku határozata ellen felebbezést nyujtván be, az a legközelebbi rendes egyházkerületi közgyűlés elő terjesztetni határozatott, Ig. Tanácsunk határozatának jóváhagyását kérő javaslattal.

Görgényi egyházmegyénk azon kérését, hogy az állami anyakönyvvezetői állásoknak felekezeti tanítóink által leendő elvállalhatása tárgyában körrendelet bocsátassék ki, nem teljesithette Ig. Tanácsunk, mert e tárgyban általános intézkedést célra vezetőnek nem tart, hanem a netalán előfordulandó egyes esetekre tartja fenn engedélyezési jogát.

Cserefalvi egyházközségünknek az egyházmegyei tanács által is pártolt kérésére megengedte Ig. Tanácsunk, hogy az üresen álló papi állás teendőit egyelőre még ideiglenesen a nyugalomba bocsátott s időközben egészségét valamennyire visszanyert lelkész aa. végezze, mint-hogy a fél papi fizetésre az állomást betölteni, nem sikerült.

Jogügyi bizottságunk véleménye alapján, az egy-

házkerületi bírósági és közigazgatási ügyviteli szabályok elkészítésének szüksége kimondatván: azok összeállításával Márkus János, titkár aa. bizatott meg.

Ugyancsak jogügyi bizottságunk véleményezése alapján, tárgyalatott a deési egyházközség iskoláját érdeklő Fodor Farkas-féle hagyatéki ügy s miután per rendjén az említett iskola javára esetleg tekintélyes összegű hagyomány biztosítható: Ig. Tanácsunk a rendes per megindítását elhatározta s gyors eljárásra az egyházkerületi ügyvédet utasította.

Sükői egyházközségünk azon kérése, hogy papi javadalmának állandó emelésére évi 150 frt központi segély szavazzassék meg: fedezeti alap hiányában, teljesíthető nem volt.

Ezek után az 1894. évi államsegély kiosztására vonatkozó javaslat tárgyalatott, melyből láthatólag, az évi 15.723 frt. 8 kr. államsegélyből 14.776 frt. 50 kr. rendszeres segélyekre van lekötve, 575 frt. év folytán adatott ki halasztást nem tűrő egyházi szükségletek fedezésére s csapások által sujtott papjaink segélyezésére, és csak 371 frt. 58 kr. kiosztandó összeg maradt fenn, melynek a legnagyobb szükségeket tekintetbe vevő javaslat szerinti kiutalása elhatározatott. Szomorú, megjegyzésre méltó e helyen azon tény, hogy a kiosztás alá eső ily csekély összegből való részeltetés iránt 144 segélykérés érkezett be, melyben összesen 27.544 frt. kéretik, sőt az egyházmegyék által is 17.046 frt. ajánlatik.

Papolci egyházközségünk kérésére megengedtetett, hogy orgona-építési költségeinek fedezésére kepeváltó alapjából, 5 százalék kamat mellett és 3 év alatt leendő visszahelyezés föltételével, 1000 frtot kölcsön vehessen.

Horváth Pál, egyházkerületi pénztárunk helyettes ellenőre és könyvelője állásában való véglegesítését kérévén, e kérése akkint teljesített, hogy Maksay János pénztári ellenőr aát. Ig. Tanácsunk a számvevői állásra helyezte át, s az így üresen maradt állásra, évi 800 frt. fizetés mellett, Horváth Pál aát. nevezte ki az új pénztári kezelésnek megfelelően végzett munkája szerint «könyvelő-ellenőr» címmel, kimodván egyuttal, hogy mindezen, a sürgősség által indokolt intézkedések jóváhagyását a legközelebbi egyházkerületi közgyűléstől kérni fogja.

Az étfalva-zoltáni egyházközség által kezelt Hadnagy-féle iskolai alapítvány jövedelmének hovaforditása tárgyában nevezett egyházunk előljárósága és az ottani községi iskolaszék között évek óta áldatlan vita és folytonos egyenetlenség uralkodván, ennek megszüntetése érdekében az illetékes egyházmegyei tanács azt ajánlja, hogy az alapítvány központi kezelés alá vétessék s kamatai innen adassanak ki az alapítólevélben körülírt célokra. Ig. Tanácsunk maga is belátván, hogy ezen ügyet másképpen rendezni alig lehet: az alapítvány központi kezelés alá vételét kimondotta.

A deési csizmadia ipartársulatnak, mint jelzálogos adósnak azon kérése, hogy a kirovott kamatjöveldelmi adó fizetése alól fölmentessék, teljesíthető nem volt.

Hasonlóan elutasított Berzeviczy Béla adósnak azon kérése, hogy a biztosítékul letett 7000 frtja k'adassék, mert ezen összeg hatóságunknál bíróilag le van tiltva.

Ezek után, az idő nagyon előhaladván, elnök aa. az ülést bezárta.

Az egyházmegyéből.

As udvarhelyi egyházmegyéből.

Az udvarhelyi fiókkör Papi Értekezlete, e hó 13-án, a pápisták urnapján, Homorod-Szent-Mártonban tartotta tavaszi összejövetelét. Egyházunk egyik végső állomása ez. Mint az eredmény is bebizonyította, szükséges volt, itt megjelenni, hogy buzdítsuk, bátorítsuk ezen kicsiny, hithű egyházat az elnyeléssel fenyegető unitárius tenger közepette. A pápisták eme napot mindenütt nagy ceremóniával tartják meg, különösen Udvarhelymegyében; mikor nagy bucsu van a székhelyen is. E napnak neve, az udvarhelyi bucsu, némi babonák, véletlen esetek annyira megbabonázták hiveinket is, hogy minden tiltakozásunk dacára, eddig a legkisebb munkára sem sikerült e napon népünket rábírni. Ezt tudva, némi aggodalommal választottuk urnapját gyűlésezésünk idejéül. De ugy látszott, aggodalmunknak kevés alapja volt. Mintha mi is egyformán éreztük volna a hely és helyzet fontosságát, kettő kivételével, mindnyájan ott voltunk, számszerint tizennégyen. Az unitáriusok is ünnepeltek s így kicsiny templomunk vegyes hallgatósággal zsufolásig megtelt.

Toró Dénes, szt.-lászlói lelkész aa. szépen, hatásosan predikálta, hogy mind életünkben, mind halálunkban nyereességünk csak a Krisztus. Láttuk, hogy sokan könyeztek a mély meghatottságtól és az örömtől.

A templom előtt, bevett gyakorlatunk szerint, Veres Ferenc elnök, szép buzdító beszédet tartott népünkhöz, kikelve alkalomszerűleg az urnapja megünneplése ellen is. Végül, a református családoknak itt is kiosztottunk hatvan darab népies iratot, a prot. irodalmi társaság kiadványaiból. Hisszük, hogy mint mindenütt, úgy itt is, az úr ezen iratkák által elvégzi ez időszertint munkáját. Egyik paptártsunk azt mondja, hogy nála már a kórusban is mondogatják ezen szép történeteket. Erre kell mindnyájunknak törekedni. Vajha, mindenütt ezt tennék!

Ujra a templomba mentünk vissza. Elnök tartalmas megnyitó beszédében visszatekint az elmúlt három évre. Konstatálja, hogy az eredmény minden tekintetben igen szép, csak közelebbről kezdettek meglankadni a szárnyak. Lelkes szavakban kér, int és buzdít a kitartásra.

Ezután elnöki, inkább finánciális előterjesztések után, alólírott tartott rövid felolvasást a t e m e t é s r ő l, tekintettel a jövő helyzetre. Érdekes eszmecsere fejlődött ki mindnyájunk tanulságára.

Ugyancsak felolvasó indítványt terjesztett be, hogy indítsunk tevékeny akciót egyházainkban az urnapjának nem egy hívünk részéről való megünneplése ellen. Ideje is már, hogy ne nézzük összetett kezekkel e szegényítő helyzetet, mint a kiknek nincs, nem lehet reménységük. Ha a kathedrából felemeljük szavunkat annak idején, s magán uton is buzgolkodunk e tekintetben, lehetetlen, hogy legalább idővel meg ne tudjuk törni e régi protestáns-ellenes szokást.

Ismét alólírott ama fontos kérdést vetette fel, mi legyen az országos gyámintézet felállítása után a megyei gyámintézettel, ha a jogos élvezők kihálnak? Ő javasolná, hogy vétessék Udvarhelyen egy ház, melyben gyűlésterem, könyvtár és levéltár is lenne, esetleg papi otthonul is szolgálhatna az ott megjelenőknek. E kérdés az egyházmegye jövő közgyűlésén döntés alá kerül. Érdeklődjék, mint itt érdeklődött mindenki ezen ügy iránt odahaza is. Mindnyájunk érdeke. Majd akkor az érett alma könnyebben leesik a fáról.

A kolozs-kalotai egyházmegye papi értekezlete gyalui fiókköre átír, hogy az állami anyakönyvvezetés életbe lépése után, az eddig hivatalból kért adatokat csak meghatározott díjért szolgáltatassuk ki. Értekezletünk, az ott jelzett indokokon kívül, hozzá járult azért is, mert hazafiságból eleget szolgáltunk ingyen az államnak. Nem adott semmi fizetést eddig és mégis fegyelmi kereset alá vonhatott. Azonban, kinyilatkoztatta, ha az állam a papi fizetéseket sürgősen kellő módon rendezné, a régi gyakorlatot meg lehetne tartani. Az udvarhelymegyei református papság helyzete, különösen a közelebbi időben, a legtöbb helyen csakugyan tarthatatlan. A tanítók nem nagy fizetése is mindenütt már többre megyen, mint egynehány kivételével bármelyik papé.

Az Értekezlet erre Veress Ferenc, bágyi lelkészt, ujra egyhangulag elnöknek választva, egy óra után végződött. Az őszön Sz.-Lászlóra megyünk. Helybeli lelkész, Demeter bácsi barátságos ebédje után, a kötelesség-teljesítés édes tudatával oszlottunk szét.

Lajos János,
bögözi evang. ref. lelkész

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.

(Tizenharmadik közlemény.)

Mindazok a szerint concludáltván, a midőn továbbá negyedik papságra választandó személy iránt lett volna a kérdés, unanimitas voto, mindnyájan megnyugovának abban, hogy a k. lónai ref. ekklesiában fungens papnak, tiszt. Ince Sámuel uramnak adassék hivatal, ugy mindazonáltal, hogy elsőbbsen ezen egész dolog a mlgos főconsistoriumnak jelentessék, és ha a mlgos főconsistorium által is helyben hagyattatik és megerősítettik, annak utánna effectumban vétessék.

1786. aug. 20. Consistorium gyűjtetvén mlgos. inspektor curator báró Bánffy György ur ő nsga. praesidiuma alatt, a tiszt. clerus és több consistoriális személyek jelenlétekben, néhai tkts Radnótfáji Sigmond ur domesticus curator halálával lett curator vacantiának. supleálása iránt, megegyeztenek abban, hogy offeráltassék tkts. senator Te-

legdi István uramnak, a melyet ő kglme is felvállala. Adjon isten ő kglmének erőt ezen tisztas hivatalnak illendőül való viselésére.

Ugyanakkor felolvastaték a Filep Simon instantiaja, melyben azon kéri a ven. consistoriumot, hogy néhai tkts. Pataki Istvánné asszony által számára testamentom szerént hagyott ötszáz m. forint capitalisból 300 forintokat a maga szükségére vehetne fel és elkölthetne. De minthogy a testamentomban csak az interesse engedtetett nékie az említett capitalisnak, a capitalisnak kezéhez való vételétől pedig eltiltatott, oly conditioval hagyván tudnillik azt a néhai testans asszony, hogy az gyermekeinek maradjon, erre nézve azt a consistorium meg nem engedheti, sőt ha eddig föl talált volna abból valamit venni, az is az esztendőnként folyó interesséből a capitalis több részének egészen szupleáltassék. Hogy a majort is, a melyben lakik, el ne idegenithesse, az iránt is tegyenek illendő dispositiót a domesticus curatorok.

1786. mártius 21 én. Méltgs. insp. curator B. Bánffy György úr ő Nsga. a tiszt. clerus és a domesticus curator

urak egybegyülvén bizonyos dolgok eligazítása végett, felolvastaték a Mlgs. főconsistoriumnak d. d. januárius 22-én a. c. sub. nro. 4. a tiszt. L. professor Sófalvi József uram fizetésének kipótlása iránt a mlts. insp. curator urakhoz küldött levele, megnevezett tiszt. Sófalvi uram ugyanazon végre a mlts. főconsistoriumhoz küldött és említett levélhez accludáltatott instantiájának mássával együtt; a mely levélben méltóztatott a mlts. főconsistorium parancsolni, hogy ha a fenn feltett végre valami ártatlan és a fundusok megsértése nélkül arra fordítható fundus találatnék, itten az iránt informáltatnék a mélt. főconsistorium.

A melyet is megfontolván, mind az ő fizetésének gyengesége a mostani időkhöz képest, mind pedig különösen az ő kegyelme circumstantiáira nézve annak leendő megjobbításának helyes és szükséges volta kétségbe nem hozattathatott, melyhez képest concludáltatott.

1. Hogy buzabeli fizetésének kipótlására a collegium és az ekklesia közös jószágaik jövedelméből adattassék esztendőnkint ő kglmének 47 véka buza, mely szerint azon kétharmadrészzel együtt, a mely eddig is szokott vala járnai a dézsmáról, léssen az ő kglme. buzabeli fizetése 141 véka.

2. Minthogy a t. papoknak, professoroknak és más sallaristáknak a dézsmából járnai szokott boroknak töltelékje azelőtt kevés esztendőkkel minden 100 veder után 20 vederrel 5 vederre szállított vala, ez által megmarasztatott esztendőnként a dézsmából 210 veder bor, a melyből a közelebbi mult esztendőben behozatott negyedik papnak kiszakasztatott vala 75 veder, a mely töltelékjével együtt 79 vederre menván, még a fellebb említett 210 vederből fennmaradott 131 veder, a melyből 65 vedret kiszakasztván, a t. Sófalvi uram borbéli mostani fizetésének pótlására, a borból a szokott professori fizetés egészen megmégyen ő kglmének.

3. Készpénzbeli sallariumát a mi illeti, ennekeltötte 60 m. forint volt rendeltetve a collegium privatus fundusából, az ő kglme szállása taxájának fizetésére, minthogy pedig mostan az árvák házában lakik ő kglme, a melynek taxájából azelőtt, a míg más lakók által birattatott, 36 m. forint szokott vala esztendőnként bemenni az árvák fundusához; helyesnek ítéltetett azért, hogy ezután is a feljebb megirt 60 m. forintokból 36 m. forintok fizettetvén esztendőnként házbérben az árvák külön kassájokban, a supernatans 24 m. forintok fordítottassanak a t. Sófalvi uram pénzbeli fizetésének pótlására, mely szerint fog az nevedni 195 m. forintokra: azonfelül pedig még 62 m. forintokat lehet adni a collegium privatus fundusából, úgy mint az esztendőnként megmaradott interestekből gyűlt capitalisoknak folyó interestéből, a melyet is 257 m. forintokra fog az ő kglme pénzbeli fizetése pótoltatni.

Mindezeket e szerint a mlgs. főconsistorium eleiben terjesztvén a domesticum consistorium, méltóztatott a mlgs. főconsistorium adprobálni és confirmálni 1786. ápril 17-én kelt levelében, az honnan, hogy a fenn megirt módok szerint szolgáltatassék ennekutánna az ő kglme. fizetése, az iránt rendelés is tétetett.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

— **Emlékeztetjük olvasóinkat, hogy az első fél-esztendőnek vége.** Panaszoljuk hogy a lap árával olvasóinknak legnagyobb része hátrálékban van. Szívesen kérjük, sürgetjük, hogy tartozásuknak eleget tenni, szíveskedjenek.

— **Lapunk folyó évi 17. 18 számaiban** «Szeretetház» cím alatt egy cikket közöltünk volt, melynek befejezése amaz eszmében, gondolatban konkludált, hogy Szász Domokos püspökünk iránt való szeretetünknek, tiszteletünknek adjunk valamelyes megfelelő formában kifejezést ez idén,

holott ez év tizedik esztendeje fáradtságban és áldásos eredményekben egyiránt gazdag püspökségének. Lapunk szószólója volt az eszmének, de helyzetünknel fogva, sürgetni, vagy éppen izgatni érdekében, nem tartottuk a gyöngédséggel megegyeztetetőknek. Annál nagyobb örömünkre szolgál, hogy a kicsiny mag csirába szökken, és meg fogja hozni virágát, gyümölcsét. A rendkívüli közgyűlés bevégezödvén, nagy, népes értekezlet verődött össze, mely egyhangu lelkesedéssel elhatározta, hogy a kolozsvári theol. fakultásnak majd az őszszel törtéendő ünnepélyes megnyitásával egyidejűleg, Szász Domokos, püspök atyánkfia tiz éves jubileumát olyan formában fogja megtartani, mely méltó legyen az egyházkerülethez, és méltó a kalvinista püspök puritán és áldozatra kész állásához. Az értekezlet elhatározta egy bizottságnak kiküldését, és kijelölte ama férfiakat, kik felkérendők lesznek e szép emlékinépre rendezésére. További részleteket most még nem közölhetünk, de meg vagyunk győződve, hogy egyházkerületünk minden igaz tagja örömmel veszi tudomásul e kegyeletes mozgalmat, és kész szívvel csatlakozik annak kimaradhatatlan sikeréhez.

— **Az «Egyházkerületi Papi Értekezlet»** érdekében tanácskozássra gyűltek össze a közgyűlésre Kolozsvárra jött esperesek, jegyzők és érdeklődők, folyó hó 24-én. Nagy örömmel és elégtellességgel vette tudomásul az értekezlet az egyes jelentéseket, hogy a mozgalom minden vidéken éreztetni áldásos hatását; hogy a részvétel mindenfelől emelkedőben van és látható befolyást gyakorol a nép vallásos, erkölcsi, és hazafias tudatában. Az értekezlet egyhangu lelkesedéssel mondotta ki ismételtén, hogy az eszmét ápolni, működését minél szélesebb körben terjeszteni, erkölcsi köteletségének tartja, és az egyházmegyei értekezleteket buzdítani, lelkesíteni és támogatni, egyik legfontosabb feladat. Az értekezlet egyben fölkérte az espereseket, hogy az alapszabályok 13. §. b. pontja értelmében kötelezett rendes tagoktól a folyó 1895-ik évre szóló két korona tagsági díjakat immár begyűjteni és a pénztáros, tanár Borcsa Mihály aa.-hoz beküldeni szíveskedjenek. Az egyházkerületi Papi Értekezlet idei közgyűlése szeptember közepén fog megtartani, melynek helyét, programját a maga idejében közrebocsátani, az elnökség kedves köteletségének fogja tartani.

— **A folyó hó 23-ra összehívott és megtartott egyházkerületi közgyűlés,** való, igaz, hogy századunk leg-rövidebb ilyen szerű gyűlése volt. Mint ha mindenki érezte volna, hogy a döntő pillanat elérkezett, a közgyűlési táborok fele, szám szerint 140-en jelentek meg. És a döntés valóban megtörtént. Szó, beszéd, deklamációk nem estek; ok, alkalom heveskedésre, indulat-kitörésekre, rekriminációkra egyáltalában nem volt. A cél, melyért e rendkívüli gyűlés kérésre, el van érve: egy tanár választatott az enyedi theol. akadémiához, minden ellentmondás nélkül, egyhangulag. Ezzel az ülés befejeztetett, és a szívekben minden érzés, és a lelkekben minden gondolat ebben a kérdésben tört ki az ajkakon: Nős? Hát, már most? Cui bono? Csinál-e nyarat egy fecske? Az emberi legkérelhetetlenebb szenvedélyek, vagy a legszentebb óhajások útjába állhatnak-e a «vis majornak»; az eszmék harcában számíthat-e diadalomra az erőszak követelése, mely gyöngéssé válik egy pillanat alatt ott, a hol még a gondviselés is közbeszól? Valószínűnek tartjuk, úgy képzeljük, hogy a kolozsvári és az enyedi theologiai fakultás kérdésében még mindig nem ez volt a leg-utolsó szó, de hogy az enyedire nézve ez volt a vég kezdete. arról élénk bizonyosságot tett az a majdnem általános hangulat, mely óhajtsáskint jelentkezett: vajha, ez áldatlan harc elpihenne már; vajha, annyi nemes szándék, és oly sok szent akarat egyesülne ama szent célra való törekvésben, hogy anyaszentegyházunk vállalva, közül-akarattal élhetne magasztos hivatásának: szolgálni a protestáns kulturának, s ez által szolgálni a felvilágosodott, alkotmányos, szabad magyar faj jövőjének haladásának, boldogságának, örök életének.

— **«A Szeretetházra.»** Morzsadara bok. A görögényi egyházmegye alsó köri Papi Értekezletének jún. 13-ki m.-bólkényi gyűlésén, a fehér asztalnál, a Szeretetház per-

selyébe hullott morzsadarabokban küldök 2 frt. II krt. Legyen e csekélyke összeg is isten nevében adva! (Isten előtt számon lesz, bizonynyal. Szerk) Gernyeszeg, jún. 23. 1895. Csekme Ferenc. ev. ref. pap.

= **Pályázat.** A m.-szigeti államilag segélyezett ev. ref. liceumban, mint főgimnáziumban, egy németnyelvi és bölcsészeti tanszék betöltendő. A tanárnak kötelessége, a német nyelvet és bölcsészetet, mint főtantárgyakat, s esetleg valamely más rokontárgyakat tanítani, s tagjává lenni a tiszántúli ev. ref. egyházkerületi tanári nyugdíjintézetnek. Évi fizetés, ha rendes tanár nevezetik ki. 1100 frt. 200 frt. lakbérrel, ha pedig segédtanár 800 frt. 150 frt. lakbérrel. A kinevezés joga, a liceumi pártfogóság felterjesztésére, a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter urat illeti. Az állomást elnyerni óhajtok, a kik a nagyméltóságú közoktatási kormányval kötött szerződésnél fogva, csak ev. ref. vallásuk lehetnek, kérvényüket és végzett tanulmányaikról, képesítésükről és eddigi alkalmazásukról szóló bizonyítványaikat folyó évi július hó 31-ig a lyceum felügyelő gondnokságához, Máramaros-Szigetre küldjék. M.-Szigeten, 1895. évi június 8-án. Szöllösy Antal, kir. tanácsos, lic. felügy. gondnok.

= **A csikfalvi tűzvész által elhamvasztott papi ház és melléképületek újra építésére adakoztak:** Vajából Kócsi Dániel, gyűjtő iven, ref. egyház 2 frt. Ngs. Filep Eliz ó nagysága 1 frt. 50 kr. Tkts. Sipos Sándor úr 1 frt. T. Kiss Zsigmond úr 1 frt. Tiszt. öz. Kiss Károlyné 1 frt. T. Szilágyi Antalné, Jászkisérről, 1 frt. Kócsi Dániel, pap 1 frt. Kócsi Dánielné 1 frt. Kovács Péterné 50 kr. Pető

Bányai Péter 10 kr. Töbektül gabona, mely eladatott 1 frt. 60 krért. János 50 kr. Jánosi Péter 50 kr. Harkó Póli 50 kr. Moga János 50 kr. Mittelman Herman 10 kr. Mezei István 10 kr. Paizs Mihály 10 kr. Tar Eszter 10 kr. Harkó Anikó 10 kr. Dávid Péter 10 kr. Nemes Ince 10 kr. Göcsi ref. egyház 2 frt. T. Kovács Domokos úr 1 frt. T. Kovács Viktor 1 frt. Bartha Albert 30 kr. Henter Dávid 10 kr. Az összes, 18 frt. 80 kr. Esperes, nt. Rákosi Lajos úr küldött 5 forintot, ezt az előbbihez adva, összesen, 23 frt. 80 kr. mely összeget a nyilvánosság előtt is nyugtázva, a kegyes adakozóknak, egyházam nevében. hálás köszönetemet nyilvánítom Csikfalva, 1895. jún. 15. Lőrinci Lajos, evang. református pap

= **Nyilvános számadás, és hálás köszönet.** Azoktól, kik kiáltó szavunkat meghallgatták, épülőfélben levő templomunk nehéz munkájának fölsegítésére, a következő adományokat vettük. Solymosi Endre 3 frt. Konc Armin, gyógyszerész, 1 frt. A toplicai csendőr-őrs 6 frt. 80 kr. Mezei Albert, kuriai bíró, 10 frt. Darányi Ignác 1 frt. Dr. Dadai Vilmos 2 frt. Kothy Lajos, Máramaros-Sziget, 9 frt. 35 kr. László Mózes 2 frt. A palota-ilvai csendőr-őrs 3 frt. A dévai csendőr-őrs 3 frt. 40 kr. A gyalui csendőr-őrs 30 kr. A kékesi csendőr-őrs 1 frt. 60 kr. A nagysajói csendőr-őrs 80 kr. Az oláh-láposi csendőr-őrs 2 frt. 80 kr. A kápolnok-monostori csendőr-őrs 2 frt. 60 kr. A mező-bándi csendőr-őrs 34 kr. A marosvásárhelyi csendőr-százados 17 frt. A nagy-kikindai csendőr-százados 18 frt. 75 kr. A zombori csendőr-százados 6 frt. A trencséni csendőr-százados 2 frt. 50 kr. A szász-régeni Tanács 2 frt. 5 kr. A marosvásárhelyi városi Tanács 3 frt. A harasztosi egyház 1 frt. A bethleni egyház 1 frt. A hajdusoboszlói egyház 5 frt. A hódmezővásárhelyi egyház 5 frt. A karcagi egyház 5 frt. A dézsi ref. egyház 5 frt. A kun-madarasi egyház 2 frt. A mező-pániti egyház 1 frt. Benedek Dezső, gyógyszerész, gondnok, 6 frt. Izsák Móríc 1 frt. Róth János három öl mézskő, ára 10 frt. Együtt: 131 frt. 29 krajcár, és 10 forint értékű mézskő. Fogadják a nemes szívű adakozók, kegyes adományaikért, magam, és egyházam hálás köszönetét. Toplica, 1895. jún. 18. Pál Károly, evang. református körlelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

2158—1895.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. iskolaszék nt. Lelkész-elnökének.

A kir. tanfelügyelőkhez a népoktatás 1894/5. tanévi állapotára vonatkozó statisztikai adatoknak az ezredéves országos kiállítás, illetve, országos ünnepre való tekintettel, a folyó-évi szeptember hó 15-éig leendő beküldése tárgyán utasítjuk Cimeket, hogy a szóban forgó statisztikai adatokat, valamint a kir. tanfelügyelők által esetleg beküldendő egyéb, a népoktatás állapotára vonatkozó adatokat, a kir. tanfelügyelőknek lelkiismeretes pontossággal és sürögösen szolgáltatassák ki.

Kolozsvárt, 1895. június 24.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

941—1895

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett szász-régeni egyházközség kántortanítói állomására ezennel másodizben pályázat nyitattik.

Javadalom: 1. Tisztességes lakás, kerttel és gazdasági épületekkel ellátva. 2. A városi pénztárból havi előlegben 300 frt. készpénz. 3. Alapítványi és kegyadományi kamat 18 frt. 56 kr. 4. Vegyesházások hozzánk nem tartozó gyermekei után 1 frt. idegen gyermekek után 2 frt. tandíjt fizetnek, évenként mintegy 30 frt. 5. Temetés 40 kr. évi átlag 10 frt. 6. Faiskola-kert haszna, melyért kerítést fentartani tartozik, kat. jövedelem 81 kr. 7. Egy 972 négyszögöl szántó haszonélvezete, kat. tiszta jöved szerint 1 frt 9 kr. Összes fizetés tehát 360 frt. 56 kr. Ezen kívül iskola-fűtésre és tisztántartásra kap a tanító minden gyermek után 52 krt. melyért az iskolában fűtetni és takarítani köteles.

A mely tanítónak neje a leánykakat női munkára képes tanítani, 100 frt. díjat nyer még.

Pályázati határnap: folyó évi július hó 20. Felszerelt folyamodványok nt. Lénárt József esperes aához, Magyaróra, u p. Disznajó, küldendők.

Kolozsvárt, 1895. június 20.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

951—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sz. udvarhelyi ev. ref. egyházközség keblbi-tanácsa az egyházközség 1—6 osztályu leányiskolájának ujonnan szervezett 4 ik tanítónői állomására pályázatot hirdet. Javadalom: 400 frt. készpénz, előleges havi részletekben fizetve.

Csakis evang. reform. vallásuk pályázhatnak.

A kik pályázni óhajtanak, ez iránt való kéréseiket, a szükséges okmányokkal felszerelve, adják be július 12 ig, tiszt. Bedő Ferenc, lelkész-elnökhöz, Sz. Udvarhelyre.

Kolozsvárt, 1895. június 24. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

956—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erd. ev. ref. egyházkerületben, a sz. szolnoki egyházmegyébe kebelezett pácalusai egyházközség levita-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: alkalmas szállás és kert, és 300 frt. készpénz az egyház pénztárból, évnegyedenként előre fizetve.

Pályázati határidő: július 18. Folyamodványok nt. Viski Pál, esperes aához küldendők, Zoványra.

Kolozsvárt, 1895. június 24. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

945—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett sándorfalvi levita-tanítói állomásra, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott kényelmes új lakáson kívül, 487 forint 20 kr. melyből 271 frt. államszegély, a többi: kepe és kánonika-porcio haszonélvezete. A megválasztandó köteles az egyházközség által adott évi javadalom hatszázalékát egyszersmindenkorra, az után az évi tagsági díjat a gyámintézet javára fizetni.

Csak okleveles tanítók és tanító-jelöltek pályázhatnak.

Pályázati határidő: folyó év július 20. Folyamodványok nt. Menyhart András, esperes aához küldendők, Kecssetbe, u. p. Székely Udvarhely.

Kolozsvárt, 1895. június 25. Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.